

**TURİZM ALANYAZININDA
HAVAALANLARI: BİBLİYOMETRİK
ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

ÖZLEM ŞAHİNOĞLU

Eskişehir 2025

TURİZM ALANYAZININDA HAVAALANLARI: BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Özlem ŞAHİNOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Turizm İşletmeciliği Programı

Danışman: Doç. Dr. Dönüş ÇİÇEK

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran 2025

Eskişehir

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Özlem ŞAHİNOĞLU'nun "Turizm Alanyazınında Havaalanları: Bibliyometrik Analiz" başlıklı tezi 27/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Turizm İşletmeciliği Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Ünvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Danışman) :	Doç. Dr. Dönüş ÇİÇEK	
	Anadolu Üniversitesi	
Üye :	Doç. Dr. Seher KONAK	
	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	
Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Seher GÜLENÇ	
	Anadolu Üniversitesi	

Prof. Dr. Nafiz Öncü CAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

TURİZM ALANYAZININDA HAVAALANLARI: BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Özlem ŞAHİNOĞLU

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Turizm İşletmeciliği Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran 2025

Danışman: Doç. Dr. Dönüş ÇİÇEK

Bu çalışma, “turizm ve havaalanı” konusundaki literatürü bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektedir. Havaalanlarının turizm üzerindeki etkileri, günümüzde önemli bir araştırma konusu haline gelmiş olup, bu çalışma, bu konudaki literatürün derinlemesine analizini sunmaktadır. Çalışmanın amacı, “turizm” ve “havaalanı” anahtar kelimeleriyle Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan 1975–2024 yılları arasındaki bilimsel yayınları analiz ederek alandaki mevcut durumu ortaya koymaktır. Toplam 715 makale değerlendirmeye alınmış ve yayınların yıllara, ülkelere, kurumlara, yazarlara, kaynaklara, konu kategorilerine ve dillere göre dağılımları analiz edilmiştir. Ayrıca VOSviewer programı kullanılarak ortak yazarlık, atıf ve eşgörünüm analizleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, turizm ve havaalanı ilişkisini ele alan çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği, özellikle belirli ülkeler ve kurumlar tarafından yoğun şekilde üretildiği görülmüştür. Atıf analizleri sonucunda, bazı yazarların ve belirli temaların (ulaşım altyapısı, turist memnuniyeti, sürdürülebilirlik) ön plana çıktığı belirlenmiştir. Anahtar kelime analizlerinde ise turizm, havaalanı, hava taşımacılığı, erişilebilirlik ve havaalanı altyapısı gibi kavramlar sıkça kullanılmıştır. Çalışma, turizm ve havaalanı konusunda yazılan makaleleri sistematik bir şekilde inceleyerek literatürdeki boşluklara işaret etmesi ve gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici veriler sunması açısından önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Havaalanı, Turizm, Bibliyometrik Analiz, VOSviewer.

ABSTRACT

AIRPORTS IN TOURISM LITERATURE: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Özlem ŞAHİNOĞLU

Department of Tourism Management

Programme in Tourism Management

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, June 2025

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Dönüş ÇİÇEK

This study examines the literature on the topic of “tourism” and “airport” using the bibliometric analysis method. The effects of airport on tourism have become a significant research topic in recent years and this study provides an in-depth analysis of the literature in this area. The aim of the study is to reveal the current state of the field by analyzing scientific publications indexed in the Web of Science (WoS) database between the years 1975 and 2024 using the keywords “tourism” and “airport”. A total of 715 articles were evaluated and the distribution of these publications by year, country, institution, author, source, subject category and language was analyzed. In addition, co-authorship, citation and co-occurrence analyses were conducted using the VOSviewer software. The findings indicate that studies addressing the relationship between tourism and airport have increased in recent years and are predominantly produced by certain countries and institutions. Citation analyses revealed that some authors and specific themes (such as transportation infrastructure, tourist satisfaction and sustainability) stand out. In the keyword analyses, concepts such as tourism, airport, air transportation, accessibility and airport infrastructure were frequently used. This study is significant in that it systematically examines articles on tourism and airport, highlights gaps in the literature and provides guiding data for future research.

Keywords: Airport, Tourism, Bibliometric Analysis, VOSviewer.

....../....../20....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

(Özlem ŞAHİNOĞLU)

....../...../20....

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis/dissertation is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “Scientific Plagiarism Detection Program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

.....

.....

(Özlem ŞAHİNOĞLU)

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimi tamamlama sürecinde bana ilham veren, yolumu aydınlatan ve her aşamada yanımda olan değerli insanlara içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle, tez çalışmam boyunca bilgi ve deneyimiyle bana rehberlik eden, her zaman yapıcı eleştirileri ve teşvik edici yaklaşımıyla beni daha iyisini yapmaya yönlendiren çok kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Dönüş ÇİÇEK'e en derin şükranlarımı sunarım. Bilimsel bakış açımı geliştirmemde ve akademik duruşumu şekillendirmemde katkısı büyüktür.

Hayat yolculuğumun en büyük destekçisi olan sevgili eşime sabrı, anlayışı ve desteği için minnettarım. Zaman zaman yorulduğumda moralim, motivasyonum azaldığında, bu süreci birlikte göğüsleyebilmemde dayanağım oldu.

Ve elbette, her durumda beni koşulsuzca seven, varlığıyla içimi ısıtan, bugünlere gelmemde emeği olan, sevgisiyle güç bulduğum canım anne ve babama teşekkür ederim.

Bu yolculuk yalnızca bir akademik sürecin değil; aynı zamanda sabrın, emeğin ve sevginin anlamını daha iyi kavradığım bir hayat deneyiminin ifadesidir.

Saygı ve sevgilerimle,

Özlem ŞAHİNOĞLU

....../...../20....

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, yürütülmesinde, verilerin analizinde Etik Kurul İzni'ne gerek yoktur.

Özlem ŞAHİNOĞLU

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken (örneğin, ChatGPT, Gemini, DALL-E vb.) üretken yapay zekâ programlarından destek almadığımı beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
Özlem ŞAHİNOĞLU

....../....../20....

DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE

I declare that I received support from generative artificial intelligence programs (for example ChatGPT, Gemini, DALL-E, etc.) while preparing this thesis/dissertation. I have received support from generative artificial intelligence programs (e.g. language translation, access to scientific articles, etc.) during the preparation of the thesis/dissertation. I declare that I have checked the accuracy of the information I received from generative artificial intelligence programs.

I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

.....
Özlem ŞAHİNOĞLU

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ.....	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI.....	ix
DECLARATION OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE...x	
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Problemi.....	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	4
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	4
1.6 Araştırma Kavramları.....	5
2 ALANYAZIN.....	6
2.1 Turizm, Hava Taşımacılığı ve Havaalanları.....	6
2.1.1 Havaalanlarının turizmdeki önemi.....	10
2.2 Bibliyometri ve Bibliyometrik Analiz.....	13
2.3 Turizm Alanyazınında Bibliyometrik Analiz Çalışmaları.....	17
3 YÖNTEM.....	28
3.1 Araştırma Yöntemi.....	28
3.2 Veri Toplama Tekniği ve Aracı.....	29
3.3 Veri Analizi	30
4 BULGULAR.....	31
4.1 WoS Veri Tabanındaki “Turizm ve Havaalanı” Çalışmalarının Analizi....	31

4.1.1 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin yıllara göre dağılımı.....	31
4.1.2 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin konu kategorilerine göre dağılımı	32
4.1.3 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin ülkelere/bölgelere göre dağılımı.....	34
4.1.4 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin dillere göre dağılımı.....	35
4.1.5 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin kurumlara göre dağılımı	36
4.1.6 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin yazarlara göre dağılımı.....	39
4.1.7 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin kaynak başlıklarına göre dağılımı.....	40
4.2 WoS Veri Tabanındaki Çalışmaların Görsel Haritalama Yöntemi ile Analizi.....	41
4.2.1 Ortak yazarlık analizi.....	42
4.2.1.1 Yazarlara göre analiz	42
4.2.1.2 Ülkelere göre analiz.....	44
4.2.1.3 Kurumlara göre analiz	46
4.2.2 Atıf analizi.....	48
4.2.2.1 Yazarlara göre analiz	49
4.2.2.2 Yayınlar göre analiz	51
4.2.3 Eşgörünüm analizi.....	53
5 SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	55
KAYNAKÇA.....	62
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Turizmde Konu Odaklı Gerçekleştirilen Bibliyometri Çalışmalarına Örnekler	21
Tablo 2.1 (Devam) Turizmde Konu Odaklı Gerçekleştirilen Bibliyometri Çalışmalarına Örnekler	22
Tablo 2.2 Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları	24
Tablo 2.2 (Devam) Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları	25
Tablo 2.2 (Devam) Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları	26
Tablo 4.1 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Yıllara Göre Dağılımı	32
Tablo 4.2 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Konu Kategorilerine Göre Dağılımı	33
Tablo 4.3 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Ülkelere/Bölgelere Göre Dağılımı	35
Tablo 4.4 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Dillere Göre Dağılımı	36
Tablo 4.5 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Kurumlara Göre Dağılımı ...	38
Tablo 4.6 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerin Yazarlara Göre Dağılımı	39
Tablo 4.7 WoS’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Kaynak Başlıklarına Göre Dağılımı	41

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Web of Science Tarihi.....	16
Şekil 3.1 Araştırmanın Veri Toplanması ve Analizine İlişkin Akışı.....	29
Şekil 4.1 Wos'da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Yıllara Göre Dağılım Grafiği.....	31
Şekil 4.2 Ortak Yazarlık Ağ Haritası.....	42
Şekil 4.3 Ortak Yazarlık İndirgenmiş Ağ Haritası.....	43
Şekil 4.4 Ülkeler Arası Ağ Haritası.....	45
Şekil 4.5 Ülkeler Arası İndirgenmiş Ağ Haritası.....	46
Şekil 4.6 Kurumlar Arası Ağ Haritası.....	47
Şekil 4.7 Kurumlar Arası İndirgenmiş Ağ Haritası.....	48
Şekil 4.8 Yazarların Alıntı Ağ Haritası.....	49
Şekil 4.9 Yazarların İndirgenmiş Alıntı Ağ Haritası.....	50
Şekil 4.10 Yayınların Alıntı Ağ Haritası.....	51
Şekil 4.11 Yayınların İndirgenmiş Alıntı Ağ Haritası.....	52
Şekil 4.12 Anahtar Kelimelerin Ağ Haritası.....	53
Şekil 4.13 Anahtar Kelimelerin İndirgenmiş Ağ Haritası.....	54

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AITI	: Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği
DHMI	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
ISI	: Institute for Scientific Information (Bilimsel Bilgi Enstitüsü)
JCR	: Journal Citation Reports
JOTAGS	: Journal of Tourism and Gastronomy Studies
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
LCC	: Düşük Maliyetli Havayolu Şirketleri (Low-Cost Carrier)
PubMed	: Public Medical Literature Database
Scopus	: Scopus Bibliyografik Veri Tabanı
SSCI	: Social Science Citation Index (Sosyal Bilimler Atıf Dizini)
TDK	: Türk Dil Kurumu
ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü (The United Nations World Tourism Organization)
VOSviewer	: Visualization of Similarities Viewer
WoS	: Web of Science
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

1 GİRİŞ

Ekonomik büyüme ve altyapının gelişmesini sağlayan hava yolu ulaştırması turizmin gelişmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizmin ekonomiye doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkilerle katkı sağladığı bilinmektedir. Bu bağlamda, turizm sektöründeki gelişmeler ekonomik büyümeyi teşvik ederken, bu döngü birbirini destekleyerek süreklilik kazanmaktadır (Stoenescu, 2017). Bu döngüde havaalanı ile turizm gelişimi arasında güçlü bağ bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde ele alındığında havayolu taşımacılığindeki gelişmelerin turizmin gelişmesine, turizmdeki gelişmelerin de havaalanlarındaki değişim ve dönüşümlere neden olduğu söylenebilir. Bir bölgeye hava taşımacılığının sağlanması, turizmin gelişmesine katkıda bulunurken özellikle ulaşımı zor olan adalar gibi bölgeler için de bölgeye erişim açısından büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Dahası hava yolculuğunun yaygınlaşması yeni destinasyonların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda destinasyonların çekiciliği ve erişilebilirliği ulaşım tarafından şekillenirken, destinasyonlardaki havaalanlarının altyapı ve üst yapılarındaki gelişmeler havaalanlarının birer turizm merkezi haline gelmesine katkı sağlamaktadır (Bieger ve Wittmer, 2006). Dolayısıyla havacılığın ilk yıllarında, sadece uçakların iniş ve kalkışına olanak tanıyan teknik donanımlara sahip basit meydanlar olan havaalanları zaman içerisinde çok işlevli komplekslere dönüşmüştür. Günümüzde lüks oteller, konferans merkezleri ve alışveriş merkezlerinin havaalanı bölgelerinde yer almaya başlaması, bu alanları iş seyahatleri veya uçuşlar arasında dinlenme, zaman geçirme ya da toplantı gibi amaçlarla kullanma ihtiyacı olan bireyler için ilgi çekici seçenekler haline getirmiştir (Rodrigue, Comtois ve Slack, 2006).

Bu gelişmelere paralel olarak 1980’li yıllarda gündeme gelen sürdürülebilirlik anlayışı, dikkatleri havaalanlarının çevresel etkilerine (karbon salınımı, hava kirliliği, gürültü vb.) odaklamış ve bu konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Erdoğan ve Ercoşkun, 2021; Gürçam, 2023). Modern teknolojiler ve sürdürülebilir uygulamalar ile bu etkilerin azaltılması hedeflenmiştir. Örneğin, Kasarda ve Lindsay tarafından geliştirilen “*Aerotropolis*” modeli, havaalanlarını çağdaş kentsel büyümenin öncü unsurları olarak konumlandırmaktadır. Aerotropolis, havaalanı planlamasını, konut alanlarını ve iş yerlerini sürdürülebilir bir şekilde birleştiren yeni bir kentsel tasarım yaklaşımını ifade etmektedir (Kasarda ve Lindsay, 2011). Waris (2024) yaptığı araştırmada, Sultan

Hasanuddin Uluslararası Havalimanı'nda akıllı havaalanı konseptlerinin uygulanmasının turizm üzerindeki etkisini incelemiştir. Çevresel sürdürülebilirlik, akıllı güvenlik ve altyapı gibi 11 faktörün etkisinin analiz edildiği çalışmada bu faktörlerin havalimanı gelişimi ve turizm çekiciliğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar, akıllı havaalanı uygulamalarının bölgedeki ulusal turizm stratejik alanlarına önemli katkılar sağladığını göstermektedir.

Dünyadaki gelişmelerin hem havaalanı hem de turizme farklı yansımaları akademik yazında da yakından izlenmiştir. Buradan hareketle çalışmanın konusu alanyazında yer alan turizm ve havaalanı konulu makalelerin incelenmesi ve bir durum tespiti yapılması şeklinde belirlenmiştir. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı çalışmanın temel amacı, alanyazında “turizm ve havaalanı” konusunu ele alan makalelerin belirlenen parametreler doğrultusunda profilini çıkarmak ve elde edilen sonuçları görsel haritalama analiziyle ortaya koymaktır. Çalışma turizm alanyazınında havaalanı konusunu ele alan akademik yayınların geçmişten günümüze olan eğilimlerinin ortaya konması açısından önemlidir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Giriş” başlığı altında sırasıyla; araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve çalışmada tanımlanması gereken temel kavramların açıklamalarına yer verilmektedir. İkinci bölümde, turizm ve havaalanı kavramlarına ilişkin teorik çerçeve sunulmakta, bu iki alanın birbirleriyle olan etkileşimi ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca, turizmin ekonomik bağlantıları ve hava ulaşımının turizm sektörünün gelişimindeki rolüne değinilmektedir. Araştırmada kullanılan yöntem ile ilgili açıklamalara çalışmanın üçüncü bölümünde yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, çalışma kapsamında uygulanan bibliyometrik analize ve görsel haritalama tekniklerine yer verilmekte, turizm ve havaalanı temalı akademik çalışmaların parametrelerine dayalı bir profil ortaya konmaya çalışılmıştır. Son bölüm olan beşinci bölüm ise “Sonuç, tartışma ve öneriler” başlığı altında elde edilen bulgulara ilişkin yorumlamalar ve ileride gerçekleştirilecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

1.1 Araştırmanın Problemi

Bu araştırma, turizm sektörünün önemli bir ayağını oluşturan havaalanlarına odaklanmaktadır. Alanyazında turizm ve havaalanı ilişkisine dair çalışmalar bulunmakla birlikte bu çalışmaların eğilimleri hakkında bilgi veren herhangi bir çalışmaya

rastlanılmamıştır. Bu nedenle çalışmada turizm alanyazınında yer alan havaalanı çalışmalarında durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmada söz konusu makaleler ana tema, yıl, yayın dağılımı, yayın dili, yazar, kurum, ülke, atıf, anahtar kavramlar, en etkin yazar ve kullanılan yöntemlerin analizi gibi ölçütler çerçevesinde incelenerek konuya dair nitelikli bir bilgi kaynağı sunulması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda araştırmada cevabı aranan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Turizm ile ilişkili havaalanı çalışmaları yıllar itibariyle nasıl bir gelişim göstermiştir?
2. Turizm ile ilişkili havaalanı çalışmalarında en üretken yazar, kurum, ülke hangileridir?
3. Turizm ile ilişkili havaalanı çalışmalarında en çok atıf alan makale / yazar hangileridir?
4. Turizm ile ilişkili havaalanı çalışmalarda yazarlar, kurumlar ve ülkeler arasındaki iş birliği ağının durumu nedir?
5. Turizm ile ilişkili havaalanı çalışmalarında sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

Bu çalışma sonuçlarının, hem turizm ve havaalanı ilişkisinin turizm alanyazınındaki mevcut durumunu ortaya koyması hem de alanyazındaki boşlukların belirlenmesi adına önemli olduğu bu bağlamda gelecekteki araştırmacılar için bir zemin oluşturacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Turizm alanyazınında havaalanı konusunu ele alan akademik çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Havaalanı, yolcuların havaalanında geçirdikleri süreyi keyifli hale getirmek amacıyla çeşitli cazibe merkezleri sunan mekanlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde gerek ziyaret edilen ülke hakkında ilk izlenim açısından gerekse müşteri memnuniyeti açısından önem taşıyan alanlardır. Turizmde bu denli önemli olan havaalanlarının alanyazınında nasıl bir yerde olduğunu ve bu alandaki çalışma eğilimlerinin nelere işaret ettiğini belirlemek araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırmada turizm ve havaalanları ile ilgili makaleler belirli ölçütler çerçevesinde (yazar, kurum, ülke, konu, yöntem, anahtar kelime ve yıllara göre dağılımı, vb.) incelenmiştir. Çalışma kapsamında yapılacak analiz sonuçlarının havaalanı konulu araştırmalarda neler yapıldığı ve bundan sonraki araştırmalarda neler

yapılabileceğine yönelik bilgiler sunarak gelecekteki araştırmacılara yol gösterici bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, turizm alanyazınında havaalanı konusunu ele alan akademik yayınların mevcut durumunun belirlenerek geçmişten günümüze nasıl bir eğilim gösterdiği konusunda kapsamlı bir bakış açısı sunması açısından önemlidir. Bu bağlamda araştırma, turizm hareketliliğinde önemli olan havaalanları ile ilgili makalelerin mevcut durumunu ortaya koyması, gelişim seyrinin anlaşılması ve araştırmacılara yeni çalışmaların hangi yönde geliştirilebileceği konusunda öngörü olanağı sunması adına önemli görülmektedir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın varsayımları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Seçilen örneklemin, turizm alanında yapılan havaalanı konulu çalışmaları temsil ettiği,
- Web of Science (WoS) veri tabanında, turizm ve havaalanı üzerine yayımlanmış tüm ilgili çalışmalara erişilebildiği,
- WoS veri tabanlarında yer alan verilerin doğru, güncel ve hatasız olduğu, veri girişinde herhangi bir imla veya formatlama hatasının bulunmadığı,
- Bibliyometrik analizde kullanılan ölçütlerin (yazar, kurum, ülke, anahtar kelime vb.) araştırmanın amaçlarını karşılayacak yeterlilikte olduğu varsayılmaktadır.

Bu varsayımlar doğrultusunda, çalışmanın bulgularının güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmektedir.

1.5 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

- Araştırma verileri Web of Science (WoS) veri tabanı ile sınırlıdır. Bu nedenle, diğer veri tabanlarında yer alan çalışmalar araştırma kapsamına alınmamıştır.
- Çalışmada kullanılan veriler, 1975-2024 yıllarını kapsamaktadır. Başlangıç yılı olarak bir kısıtlama yapılmamıştır. Ancak başlangıç yılının 1975 olarak belirlenmesinin nedeni WoS'ta ilk çalışmanın bu tarihli olduğudur.

- Çalışma verileri WoS veri tabanında erişilebilir olan turizm ve havaalanı konulu yayınlarla sınırlıdır. Veri tabanlarındaki güncellemeler nedeniyle araştırma bulguları yalnızca belirlenen tarih aralığında ulaşılan veriler ile sınırlıdır.
- Bibliyometrik analiz için seçilen “turizm” ve “havaalanı” anahtar kelimeleri ve parametrik sınırlılıklar (yıl, yazar, kurum, dil, ülke, konu, anahtar kelime) çalışmanın kapsamını daraltmakta olup, yalnızca bu parametrelerin karşılandığı çalışmalar araştırmaya dâhil edilmiştir.
- Araştırmanın kuramsal çerçevesi, erişim sağlanabilen alanyazınla sınırlıdır ve çevrimiçi olarak güncellenen yayınlar çalışmanın kapsamı dışındadır.
- Bu sınırlılıklar doğrultusunda elde edilen bulgular, yalnızca bu veri kümesinde geçerli olup, daha geniş bir alanyazın incelemesi ile farklı sonuçlara ulaşılabilir.

1.6 Araştırma Kavramları

Bu bölümde, araştırmada sıkça geçen, çalışmanın kapsamını netleştirmek ve kullanılan terminolojinin doğru anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Havaalanı: Geçmişte “havalimanı” ve “havaalanı” terimleri farklı anlamlarda kullanılsa da bu ikili kullanım zamanla karmaşaya yol açmıştır. Bu nedenle Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ), alınan bir kararla yalnızca “havalimanı” teriminin kullanılmasına karar vermiştir ve “havaalanı” ile aynı anlama geldiği kabul edilmiştir. Kavram bu araştırmada “havaalanı” olarak kullanılmıştır.

DHMİ’ne göre havaalanı, hava taşımacılığı hizmetlerinin sağlandığı, uçuşların iniş-kalkış yaptığı park etme, bakım, yolcu ile yük taşımacılığı yapıldığı ve yolculara çeşitli hizmetlerin sunulduğu ulaşım altyapısıdır (Devlet Hava Meydanları İşletmesi [DHMİ], 2015). Havaalanları, turizm sektöründe önemli bir rol oynar ve turistlerin seyahatlerinde kilit bir bağlantı noktasını oluşturur.

Bibliyometrik Analiz: Bilimsel yayınların çeşitli ölçütlere göre (yazar, anahtar kelime, konu vb.) incelenmesini sağlayan, belirli bir araştırma alanının gelişim çizgisini ve mevcut durumunu nicel olarak analiz eden yöntem olarak tanımlanan bibliyometrik analiz incelenen alanın önemli aktörlerini ve yaygın konuları belirlemek amacıyla uygulanmaktadır (Ellegaard ve Wallin, 2015).

VOSviewer: Bilimsel yayınlar arasında ilişkileri haritalamak ve bibliyometrik verileri görselleştirmek için kullanılan bir yazılım programıdır. VOSviewer, yazar, kurum,

anahtar kelime gibi parametrelerin ağ analizlerini yaparak, bilimsel alanların bibliyometrik haritalarını oluşturur (Van Eck ve Waltman, 2010).

2 ALANYAZIN

2.1 Turizm, Hava Taşımacılığı ve Havaalanları

Turizmin temelini oluşturan tanımların, farklı bilim insanları ve kuruluşlar tarafından yapıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda ilk olarak Guyer-Feuler tarafından 1905 yılında yapılan tanıma göre turizm, “gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirleriyle daha çok yakınlaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olaydır.” Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği’nin (AITI) 1954 yılında yaptığı tanıma göre turizm, kazanç sağlama amacı gütmeyen ve sürekli yerleşmeye dönüşmeyen seyahatlerden doğan faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir (Toskay, 1978’den aktaran Uçkun, 2004, s.28). Bu tanımla birlikte, turizm kavramı yalnızca seyahat eylemini değil, aynı zamanda turistik faaliyetlerin doğurduğu ekonomik ve sosyal ilişkileri de içermektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü [United Nations World Tourism Organization-UNWTO] turizm kavramını: “*bireylerin iş, eğlence veya kişisel nedenlerle sürekli ikamet ettikleri yerin dışına seyahat etmeleri ve en fazla bir yıl süreyle konaklamaları sonucu ortaya çıkan faaliyetler bütünü*” olarak tanımlamaktadır (UNWTO, 2020). Hunziker ve Krapf (1942) turizmi “*insanların evlerinden çıkıp dışarıda vakit geçirmeleriyle ortaya çıkan, kalıcı yerleşim ya da ekonomik kazanç sağlamayan bir olgu*” olarak tanımlarken, Mathieson ve Wall (1982) ise turizmi “*insanların geçici olarak yaşadıkları bölge dışına seyahat etmeleri ve bu süreçte ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler yaratan faaliyetler bütünü*” şeklinde açıklamıştır. Sadece ekonomik bir sektör olmayan aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimi teşvik eden bir süreç olarak ele alınan turizm (İçöz ve Kozak, 2010), bireylerin yer değiştirmesi ve geçici süreyle farklı destinasyonlara seyahat etmesiyle şekillenen dinamik bir olgudur. Dolayısıyla turizm sektörünün önemli bileşenlerinden biri seyahattir ve turizmin gerçekleşmesini sağlayan temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen her seyahat turizm kapsamında değerlendirilmese de turizm olayının seyahat olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Turistik hareketliliğin oluşumunda,

seyahatin amacı, süresi ve şekli gibi faktörler büyük rol oynamaktadır. Bu noktada, ulaştırma sektörü devreye girerek turizmin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır (Işıldar, 2020, s.225).

Turizmde ulaştırma, sadece bir yerden bir yere ulaşımı sağlamanın ötesinde, turizm faaliyetlerinin gerçekleşmesini mümkün kılan temel bir unsurdur. Turistik hareketlilik, bireylerin yaşadıkları yerlerden farklı destinasyonlara ulaşmalarını gerektirirken, bu süreçte ulaştırma sektörü, turizm arz ve talebini birbirine bağlayan bir köprü görevi üstlenmektedir. Dolayısıyla turizm ulaştırması, kişilerin turistik mal ve hizmetlere erişimini sağlamak için gerçekleştirilen taşımacılık faaliyetleri şeklinde açıklanabilir (Gürdal, 1995, s.13'ten aktaran Işıldar, 2020, s.225). Turizm ulaştırması, turizm pazarı ile destinasyonlar arasında bağlantı kurarak, ulusal ve uluslararası ölçekte turist akışını yönlendiren bir yapı oluşturmaktadır (Işıldar, 2020, s.225). Ancak buradan turizm ve ulaştırma arasındaki ilişkinin yalnızca turistler ile turistlerin seyahat ettikleri bölgeler arasında fiziksel bağlantıya dayalı olmadığı, destinasyonların rekabet gücünü artırma ve turizm deneyimini şekillendirme gibi konularda bu ilişkinin önemli olduğu söylenebilir. Ulaştırma altyapısı güçlü olan ülkelerin uluslararası turistleri çekme konusunda rekabet avantajına sahip olduğu, bir destinasyonun erişilebilirliği ile bölgeye olan turizm talebi arasında doğru orantı olduğu çalışmalarla desteklenmektedir (Page, 2009). Bunun yanı sıra, belirli turistik bölgelere erişimi kolaylaştırarak destinasyonların gelişimini teşvik etmekte ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

Uluslararası turizmin 1960'lı yıllardan sonra gelişme gösterdiği dolayısıyla bir talep artışı yaşandığı söylenebilir. Bu talep artışı ile birlikte uluslararası hava taşımacılığında da önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Son 50 yılda yaşanan teknolojik gelişme ve ilerlemeler, ulaştırma sektöründe büyük değişimlere yol açmış ve bu durum turizm hareketliliğini hızlandırarak sektörün büyümesini desteklemiştir (Işıldar, 2020, s.225). Hava yolu teknolojisindeki yenilikler, düşük petrol maliyetleri, jet motorlu uçakların ve geniş gövdeli uçakların kullanımının yaygınlaşması, uluslararası hava trafiğini ve turizm faaliyetlerini olumlu yönde etkilemiş (Arıkan ve Ahıpaşaoğlu, 2005, s.133), hava ulaşımı, turizm pazarlarının genişlemesinde kritik bir rol almıştır (Papatheodorou, 2021). Teknolojik gelişmelerin etkisiyle havayolu taşımacılığı, hız, kapasite ve maliyet avantajları açısından önemli ilerlemeler kaydetmiş ve bu durum küresel ölçekte sürekli artan bir talebe yol açmıştır. Turizm sektörü içinde %52'lik bir paya sahip olan hava

taşımacılığında, yapılan öngörülere göre, 2010 yılında yaklaşık 20.000 olan ticari uçak filosunun, 2040 yılına kadar 40.000'e ulaşacağı şeklindedir (Işıldar, 2020, s.231).

Teknolojideki ilerlemeler turizm ve hava trafiğine yeni bir boyut kazandırmıştır. Yeni nesil uçakların maliyetleri azaltması, daha düşük bilet fiyatlarını teşvik etmiş ve havayolları, mevcut ek kapasiteyi doldurabilmek için eğlence ve turizm pazarına daha fazla yönelmek durumunda kalmıştır (Bieger ve Wittmer, 2006).

Abdel Wahab (1972) yaptığı araştırmada, hava taşımacılığının teknolojik ilerlemelerle birlikte turizmi nasıl geliştirdiğini ve ulaşımın turizmin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacı turizmin, özellikle uzak destinasyonlara seyahatlerde, hava taşımacılığına bağımlı olduğu belirtilirken, dışsal faktörlerin her iki sektörü de nasıl etkilediğini ele almaktadır. Bieger ve Wittmer (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, hava taşımacılığı ile turizm arasındaki karşılıklı ilişki incelenmiş ve bu iki sektörün nasıl birbirini etkilediği sistematik bir modelle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda turizmin, hava taşımacılığında yeni iş modellerinin gelişimini teşvik ettiği; aynı zamanda hava taşımacılığının da yeni destinasyonlar ve turizm biçimlerinin ortaya çıkmasını sağladığı vurgulanmıştır. Jian vd. (2017) Yunan bölgesindeki sivil havacılık altyapısının turizm ve kentleşme üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada yüksek erişilebilirlik sağlayan havacılık, turistlerin ve turizmle bağlantılı sektörlerin bölgeye yoğunlaşmasını teşvik ederek ekonomik ölçeklenmeye katkıda bulunduğunu ve havacılık ile turizm gelişimi arasında güçlü bir pozitif ilişki olduğunu belirtmiştir. Costa vd. (2017) tarafından gerçekleşen araştırmada, hava taşımacılığı ile uluslararası turizm arasındaki ilişki, Portekiz'in kuzey bölgesinde yer alan Porto Havalimanı örneği üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma sonuçları Avrupa hava sahasının serbestleştirilmesi ve düşük maliyetli hava yolu şirketlerinin (LCC) piyasaya girişi ile Porto Havalimanı'nın trafik hacmi 2003-2013 döneminde iki katına çıktığı, bölgedeki uluslararası turist sayısında önemli artışlara yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada havalimanı trafiğindeki artışın bölgesel turizm gelişimine ve destinasyonun uluslararası düzeyde tanınırlığına katkı sağladığı vurgulanmıştır. Arslan (2018) yaptığı araştırmada, Muğla ilinin turizmdeki önemini ve bu bağlamda Dalaman Havalimanı'nın 1982 yılında hizmete girmesi ile bölge turizminde nasıl etkiler oluştuğunu incelemiştir. Araştırma sonucunda hükümetlerin ulaşımı geliştirme çabaları kapsamında inşa edilen Dalaman Havalimanı, bölge turizmini

hızlandırdığı, 1980-1990 yılları arasında yabancı turist sayısında artışa yol açtığı belirtilmiştir.

Günümüzde uluslararası turistlerin %70'inden fazlası varış yerlerine hava yoluyla ulaşmaktadır (Air Transport Action Group, 2017). Özellikle ada ülkeler ve uzak destinasyonlar için, turizm ekonomisinin büyük ölçüde hava taşımacılığına bağımlı olduğu görülmektedir. Çoğu durumda, hava ulaşımı bu tür bölgelerde ana ulaşım biçimi olmanın yanı sıra uluslararası varışların tamamını temsil etmektedir (Lohmann ve Duval, 2011; Bieger ve Wittmer, 2006). COVID-19'un etkisiyle büyük bir düşüş yaşayan turist sayısı, 2022 yılının ilk beş ayında artış göstermiş, uluslararası turist sayısı 250 milyon civarına yükselmiştir (UNWTO, 2022). Artış 2024 yılında, pandemiden önce olduğu gibi, devam etmiş ve 1,4 milyarı aşmıştır (Statista, 2025). Bu konudaki öngörüler ise 2030'lu yıllarda rakamın 1,8 milyara yükseleceği yönündedir (UNWTO, 2011). Türkiye açısından değerlendirme yapıldığında 2023 yılında turist sayısı 56,7 milyon olmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB], 2024). Havayolu endüstrisi tarafından küresel çapta gerçekleştirilen uçuş sayısı 2000'li yılların başından itibaren istikrarlı bir şekilde artarak 2019 yılında 38,9 milyona ulaşmıştır. Ancak COVID-19 nedeniyle uçuş sayısı 2020 yılında 18,3 milyona düşmüştür. Uçuş hacmi sonraki yıllarda tekrar artış göstermiş ve 2024 yılında 38,7 milyona ulaşmıştır (Statista, 2024). Bu artan talep, havayolu taşımacılığının turizm sektöründeki merkezi konumunu güçlendirmekte ve sektördeki gelişmelere yön vermektedir (Işıldar, 2020, s.231)

Hava ulaşımı, turistlerin destinasyonlara erişimini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda destinasyonların küresel ölçekte tanınırlığını da artırır. Örneğin, düşük maliyetli havayolu şirketlerinin (LCC) yaygınlaşması, turistlerin daha uygun fiyatlarla seyahat etmesine ve yeni destinasyonların popüler hale gelmesine katkı sağlamaktadır (Lohmann ve Duval, 2011). Bu noktada havaalanlarının turistler için destinasyon ile ilk ve son temas kurduğu noktalar olduğu onların turizm ürünün kalitesine yönelik değerlendirmelerinde etkili olduğu söylenebilir (Martin-Cejas, 2006). Havayolu taşımacılığının merkezi olan havaalanları, öncelikle hava araçlarının kalkış ve inişi için özel olarak düzenlenmiş, bu araçların bakım ve diğer operasyonel gereksinimlerini karşılayan alanlardır. Türk Dil Kurumu (TDK) güncel sözlüğüne göre havaalanı *“İçerisindeki bina, tesis ve donatılarla dâhil uçakların iniş, kalkış ve yer hareketlerini yaparken kullanabilmeleri amacıyla belirlenmiş, ülke içindeki uçuşların yapıldığı saha”* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK,

2024). Havaalanları, en az bir iniş-kalkış yüzeyi (uçaklar için pist, helikopterler için heliport veya deniz uçakları için su yüzeyi) içermekte ve çoğunlukla hava trafik kontrol kuleleri, hangarlar ve terminal binaları gibi çeşitli yapıları bünyesinde bulundurmaktadır. Büyük havaalanlarında kontrol kuleleri, yolcu bekleme alanları, bakım tesisleri, kargo depoları, gümrük alanları ve acil müdahale birimleri gibi birçok bölüm ve altyapı mevcuttur. Askeri havaalanlarına “hava üssü” sadece helikopterler için olanlara ise “heliport” adı verilmektedir (DHMİ, 2015). Kavram “hava meydanı, “uçak alanı” gibi farklı kavramlarla da kullanılmaktadır. Kuzey Kıbrıs’ta “uçak alanı” terimi daha yaygındır. DHMİ, işletmesi altındaki tesisleri “havaalanı” ve “havalimanı” olarak sınıflandırmakta, ancak geçmişte bu terminoloji resmî belgelerde tutarlı bir biçimde kullanılmamıştır (DHMİ, 2015). Havacılığın ilk yıllarında, havaalanları sadece uçakların iniş ve kalkışına olanak tanıyan teknik donanımlara sahip basit meydanlar olurken, zamanla, havacılık sektöründeki ilerlemelerle birlikte çok işlevli komplekslere dönüşmüş, elektronik sistemler ve işletme altyapılarında en son teknolojilere dayalı modernizasyon süreçlerinden geçmiştir. Bu dönüşümler sonucunda, günümüzün “havaalanı” kavramı şekillenmiştir. Bu bağlamda ülkelerin “dünyaya açılan kapıları” olarak kabul edilen havaalanları ülke hakkında ilk izlenim sunan mekanlar olarak görülebilir (Arıkan,1998).

2.1.1 Havaalanlarının turizmdeki önemi

Havaalanları, modern toplumların altyapısal sistemlerinde önemli bir yere sahip olup, ulusal ve uluslararası turizmin gelişiminde stratejik bir rol oynamaktadır. Turizm sektörü, hava ulaşımı sayesinde küresel çapta büyük bir ivme kazanırken turizm de havaalanlarının altyapısının geliştirilmesini teşvik etmektedir. Dolayısıyla havaalanları ve turizm arasındaki ilişki, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda birbirini besleyen bir dinamiğe sahiptir (Brugnoli vd., 2018; Poulaki vd., 2020). Ayrıca bazı düşük maliyetli havayolları, tren taşımacılığının yetersiz olduğu (Norveç, İsveç gibi), yavaş olduğu (İngiltere gibi) ya da pahalı olduğu (Almanya gibi) ülkelerde iç hat uçuşları sunarak iç turizmin gelişmesine destek olmaktadır (Dobruszkes vd., 2016; Olipra, 2012).

Havaalanları, bir ülkenin uluslararası bağlantısını sağlayan stratejik altyapılar arasında yer almakta olup, özellikle ulaştırma ve turizm sektörleri açısından önemli bir işlev görmektedir. Bu doğrultuda, havaalanları yalnızca ulaşımın sağlandığı noktalar değil, aynı zamanda bölgesel kalkınmayı destekleyen ve ekonomik büyümeyi teşvik eden kritik

merkezlerdir (Torum ve Küçük-Yılmaz, 2009). Hardaway (1991, s. 264) havaalanlarını, modern toplumun kristal sarayları ve kavşak noktaları olarak nitelendirmektedir. Kasarda ve Lindsay (2011) tarafından “dünyanın en merkezi noktaları” olarak tanımlanan ulaşım merkezleri hem geleneksel hem de düşük maliyetli havayollarını bir araya getiren, aynı zamanda farklı ulaşım çeşitlerini (yüksek hızlı trenler, otobüsler, gemiler) entegre eden küresel ağların önemli bileşenleri haline gelmiştir. Bu bağlamda havayolları hizmet kalitelerini artırarak transfer yolculara odaklanmıştır. Ayrıca, yolcuların geçirdikleri süreyi keyifli hale getirmek amacıyla havaalanlarında farklı hizmet sunumları ile mekân cazibe merkezlerine de dönüştürülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla günümüzde havaalanları sadece hava taşımacılığını destekleyen bir altyapı olmaktan ziyade seyahat edenlerin güzel vakit geçirebilecekleri, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri mekanlara dönüşmüştür. Bu açıdan da bölgesel ve ulusal kalkınma merkezi olarak görülmektedir (Almeida, 2011; Boyfield, 1984; Christidis, 2016). Konu ile ilgili olarak Kasarda ve Lindsay (2011), terminalin bir varış noktasına dönüşmesi fikri, Tang ve Weaver (2013) tarafından “*yarı varış noktası*” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, hava yolculuğu ve havalimanları yalnızca seyahat sürecinin bir parçası olmaktan çıkmış, yolcuların genel seyahat algısını etkileyen önemli unsurlar arasında yerini almıştır. Dahası Lohmann ve Duval (2014), havaalanlarının bir ülkenin kültürel ve sembolik kapıları olarak kabul edildiğini ve burada sunulan hizmetlerin kalitesinin yolcuların destinasyon algısını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Martin-Cejas (2006) ile Tang, Weaver ve Lawton (2017) ise transit havalimanlarında yolcu memnuniyetinin, turistlerin gelecekte aynı destinasyona tekrar gelme kararını etkileyebileceğini vurgulamaktadır.

Havaalanları, turizm sektörünün gelişimi için kritik altyapılardan biridir. Ulaşım erişilebilirliği, bir destinasyonun turistik çekiciliğini artırmada temel bir faktördür (Smith ve Hall, 2020). Özellikle büyük şehirlerde ve turistik bölgelerde yer alan havaalanları, turistlerin ilk temas noktası olarak destinasyon deneyimlerini şekillendirmektedir. Turistlerin zaman ve maliyet tasarrufu sağladıkları bir ulaşım sistemi, destinasyonların rekabet gücünü artırmakta, havaalanlarının büyüklüğü ve kapasitesi, bir bölgenin turist kabul etme kapasitesini doğrudan etkilemektedir (Martín-Cejas, 2006).

Havaalanları, istihdam yaratma, yerel ekonomiyi canlandırma ve turistik altyapıyı geliştirme gibi doğrudan ve dolaylı ekonomik katkılar sunar. Ayrıca, havaalanı çevresinde oteller, restoranlar ve alışveriş merkezleri gibi turistik tesislerin gelişimini

teşvik eder (Jones ve Clark, 2019). Küreselleşmenin etkilerinin derinleşmesi ve havayolu taşımacılığının giderek daha önemli hale gelmesi, havaalanlarının ekonomik ve stratejik değerini artırmıştır. Bu durum, havaalanlarını yalnızca ulaşım noktaları olmaktan öte, uluslararası ticaretin, turizmin ve ekonomik kalkınmanın odak noktası haline getirmiştir (Boyfield, 1984; Christidis, 2016).

Havaalanlarının ulaşım bağlantıları, turistlerin destinasyona kolayca erişimini sağlar. Özellikle düşük maliyetli taşıyıcıların hizmet sunduğu havaalanları, daha geniş bir turist kitlesine hitap etmektedir (Papatheodorou ve Arvanitis, 2020). Buhalis'e (2000) göre, bir bölgenin turistik bir destinasyon olarak değerlendirilmesini mümkün kılan en önemli faktörlerden biri erişilebilirliğidir. Ancak, bir turistik destinasyonda ulaşılabilirliğin sağlanabilmesi için altyapı ve üstyapı imkanlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, ulaşım altyapı ve üstyapısı havayolu, karayolu, denizyolu ve demiryolu gibi çeşitli ulaşım türlerinden oluşmaktadır. Bu ulaşım türleri arasında turizmde en çok tercih edilen hava yollarıdır. Hava ulaşımının gelişimini destekleyen en kritik unsurlardan biri havaalanı yatırımlarıdır. (Arslan, 2020). Modern havaalanları, destinasyonların tanıtımı için bir vitrin işlevi görmektedir. Havaalanı hizmetlerinin kalitesi, turistlerin destinasyona yönelik algısını doğrudan etkilemekte, müşteri deneyimini optimize etmesi durumunda turistlerin tekrar ziyaret etme olasılıklarının artırmaktadır (Zhang vd., 2022).

Turizm sektörü, havaalanlarının genişlemesini ve modernizasyonunu teşvik eden önemli bir etkidir. Artan turist trafiği, havaalanlarının altyapısına yapılan yatırımları artırırken, birçok destinasyonda havaalanları küresel aktarma merkezleri haline gelmektedir (Graham vd., 2021). Popüler destinasyonlara yakın havaalanları, artan yolcu trafiğini karşılamak için pistlerin genişletilmesi ve terminallerin modernize edilmesi gibi yatırımları gerektirir (Chow vd., 2016). Marchesani, Masciarelli ve Bikfalvi, (2023) çalışmalarında son turist destinasyonunun seçiminde hava taşımacılığı performansının, ulaşım altyapılarının ve havaalanı gelişimi ile ilişkili olduğunu kanıtlandığını belirtmektedirler. Bu bağlamda turizmin havaalanlarına yapılan yatırımların artmasına böylece bir taraftan daha modern mekanların oluşmasına etki ettiği, diğer taraftan yolcu ve kargo taşımacılığını daha verimli hale getirdiği ifade edilebilir (Küçükaltan ve Topcu, 2019).

Havaalanları sadece turistler için değil aynı zamanda yerel halk içinde önemlidir ve onların yaşam kalitesinde de olumlu ya da olumsuz etkileri olabilmektedir. Örneğin, bu

alanlardaki iş olanakları istihdam sağlayarak bölgesel kalkınmayı desteklerken, gürültü ve trafik gibi sorunlar ise yerel halkın memnuniyetini azaltabilmektedir (Lohmann ve Duval, 2011). Bu bağlamda Barros (2014) yaptığı araştırmada, Mozambik hükümetinin yoksulluğu azaltmayı amaçlayan “Yoksul Yanlısı Turizm” stratejisinin başarısında havaalanlarının stratejik önemine değinmektedir.

2.2 Bibliyometri ve Bibliyometrik Analiz

Günümüzde bilimsel bilgi üretiminde yaşanan hızlı artış, bu bilgilerin analiz edilmesi ve değerlendirilebilmesini giderek daha önemli hale getirmektedir. Bilimsel üretimdeki bu yoğunluk, araştırmacıları üretilen bilginin düzenli bir şekilde ölçülmesi, sınıflandırılması ve diğer bilgilerle ilişkilendirilmesi gerekliliği ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu doğrultuda, bilgi akışını ve bilimsel etkileşimi daha iyi anlamaya yönelik çeşitli ölçüm ve analiz yöntemleri gelişmiştir. Bilginin niceliksel olarak değerlendirilmesini sağlayan ve matematiksel yöntemlerden doğan enformetri bu ihtiyacı karşılayan önemli bir alan olarak kabul edilmektedir (Egghe ve Rousseau, 1990). Enformetri, matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanarak üniversiteler ve araştırma enstitülerinde üretilen bilgilerin değerini objektif kriterlere göre ölçmeye olanak sağlar (Gosnell, 1944). Bibliyometri ise enformetrinin bir alt dalıdır ve bilimsel yayınların belirli ölçütlere göre analiz edilmesi sürecine odaklanır.

Bibliyometri kavramının, alan yazında ilk defa 18. yüzyılın ilk çeyreğinde istatistiksel bibliyografi ve istatistiksel analiz adı altında görüldüğü, 1969 yılında Pritchard tarafından tanımlandığı belirtilmektedir (Broadus, 1987). Yazar “*Journal of Documentation*” dergisinde yayınlanan makalesinde bibliyometri kavramını “*matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplar ve diğer iletişim araçlarına uygulanması*” şeklinde tanımlamıştır. İstatistiksel bibliyografya terimi E. Wyndham Hulme tarafından 1922 yılında kullanılmıştır. Hulme (1923), istatistiksel bibliyografya kavramını, yazılı kaynakların analizi aracılığıyla bilim ve teknolojinin gelişim sürecini aydınlatan bir yaklaşım olarak tanımlamıştır (Pritchard, 1969). İstatistiksel analiz kavramının ilk kullanımına 1917 yılında, Cole ve Eales’in anatomi tarihi üzerine gerçekleştirdiği çalışmada rastlanmaktadır. Bu çalışma bibliyometrik araştırmanın da ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Narin, 1976, s. 8).

Türkiye’deki ilk bibliyometrik çalışmanın 1970 yılına kadar gittiği görülmektedir. Özinoğlu tarafından 1970 yılında gerçekleştirilen bu çalışmada yazar, Türkiye’nin temel

bilimlerdeki durumunu incelenmiş, astronomi, biyoloji, fizik, kimya, matematik, yer bilimleri alanlarında bilimsel verimliliği ölçmeyi amaçlamıştır (Türktaş, 2013). İlerleyen yıllarda bibliyometri çalışmalarına ilişkin ilginin arttığı, bilginin, istatistik, tıp gibi çeşitli bilim dallarında görev yapan akademisyenler tarafından konuyla ilgili araştırmaların gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Al, Sezen ve Soydaş, 2012). Bibliyometri çalışmalarının tarihçesi incelendiğinde, bilimsel yayınların sayısal olarak analiz edilmesiyle akademik etkilerin ve kaynakların birbirine olan referanslarının değerlendirilmesinde büyük bir rol oynadığı görülmektedir (Al ve Coştur, 2007).

Bibliyometri, bilimsel bilginin yapısını ve gelişimini anlamaya çalışırken, aynı zamanda bilimsel yayınlar ve araştırmacılar arasındaki ilişkileri de analiz etmeyi amaçlamaktadır (Broadus, 1987; Yalçın, 2010). Bu analiz yöntemi bir araştırma alanında öne çıkan konuların neler olduğu, alandaki en etkili yazarların kimler olduğu, çalışmaların hangi ülkelerde yoğunlaştığı gibi bilgiler sunmaktadır (Pritchard ve Witting, 1981). Dolayısıyla bibliyometrik analizin günümüzde alanyazındaki bilimsel eğilimleri ve disiplinlerin kendi dinamiklerini daha yakından anlamak, araştırma alanlarının gelişimini izlemek ve yayınlar arasındaki etkileşimi derinlemesine incelemek amacıyla (Al ve Coştur, 2007) yaygın olarak başvuru alan analiz tekniği olduğu söylenebilir.

Bibliyometrik araştırmalar iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan biri tanımlayıcı diğeri değerlendirici araştırmalardır. Tanımlayıcı araştırmalar, belirli zaman dilimi içinde yayımlanan makale sayısını, üretkenliği tespit etmeyi amaçlarken, değerlendirici araştırmalar literatür kullanımının ölçülmesini esas alarak, detaylı atıf analizi yaparak, bu çalışmaların sonraki araştırmalara sağlayabileceği katkıları ortaya koymayı hedefler (Yozgat ve Kartaltepe, 2009). Tanımlayıcı araştırma, akademik çalışmaların faaliyet, kişi, kurum veya ülke düzeyinde, belirli bir tarihsel döneme göre dağılımını niceliksel olarak analiz ederken, aynı zamanda yıl, kullanılan anahtar kelimeler, katkı sağlayan kurumlar, ele alınan konular ve çalışmaların yazar sayısı gibi özelliklerin incelenerek bilimsel iletişimle ilgili sonuçlar elde edilmesini sağlar (Al ve Coştur, 2007).

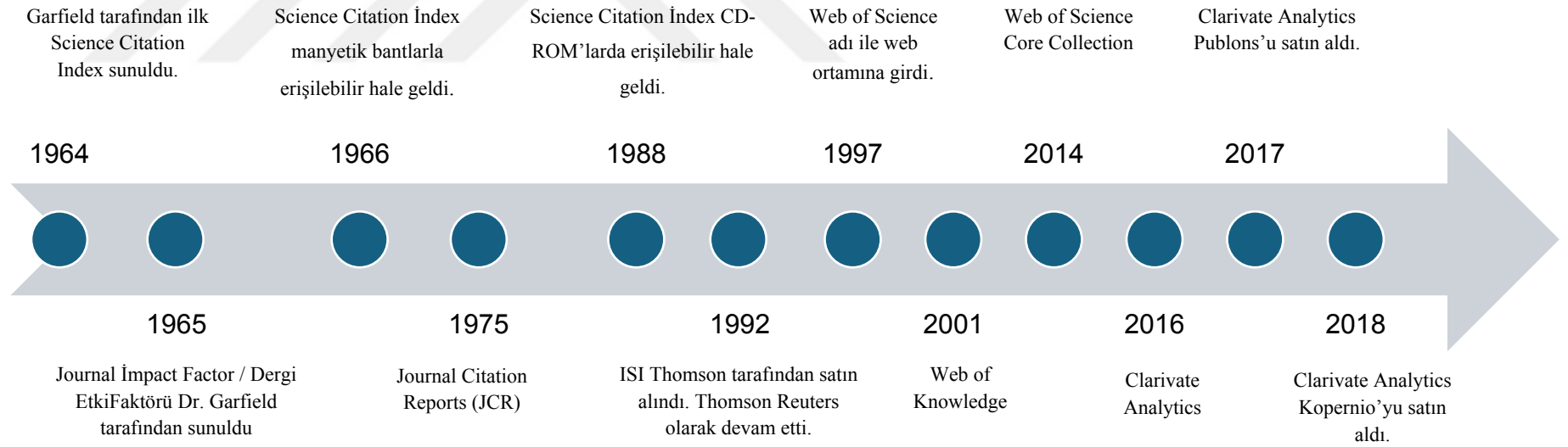
Bibliyometrik analizlerde genellikle performans analizi ve bilimsel haritalama olmak üzere iki temel yöntem kullanılmaktadır (Zupic ve Cater, 2015). Performans analizi, bir alanın bilimsel çıktıları üzerinden genel bir değerlendirme sunarken, o araştırma alanındaki öncü kurumları, ülkeleri ve yazarları belirlemede etkilidir. Bu analizde, bir alandaki bilimsel üretkenliğin değerlendirilmesinde; yayımlanan makale sayısı, en fazla

yayın üreten yazarlar, kurumlar, ülkeler ile çalışmaların yoğunlaştığı dergiler gibi göstergeler temel alınmaktadır (Gutierrez Salcedo vd., 2018). Bilimsel haritalama ise, kavramlar, çalışmalar, atıflar ve yazarlar arasında kurulan ilişki ağlarını analiz ederek bu yapılar arasındaki etkileşimleri görselleştirmeyi amaçlamaktadır. Bilimsel haritalama teknikleri kapsamında; bibliyometrik eşleşmeler, atıf analizleri, ortak atıf, yazar birliktelikleri ve anahtar kelime benzerlikleri gibi unsurlar analiz edilmekte; bu analizler ise genellikle ağ yapıları üzerinden görselleştirme ve kümeleme teknikleriyle desteklenmektedir (Donthu vd., 2021).

Kurutkan ve Orhan (2018) bilimsel haritalama analizinin analitik düşünme ve karar verme sürecine odaklandığını, bu analiz tekniğinde bilimsel veri tabanlarına ihtiyaç duyulduğunu ve bu kaynaklar içerisinde en çok kabul gören kaynakların Web of Science, Scopus ve PubMed olduğunu belirtmektedirler. Dr. Eugene Garfield tarafından 1960 yılında “Bilimsel Bilgi Enstitüsü (ISI)” adıyla temelleri atılan Web of Science, 1997 yılında WoS web sürümü olarak kullanıcıların erişimine sunulmuştur. Bu platform, 2014 yılına kadar “Web of Knowledge” adıyla faaliyet göstermiş, 2014 yılından itibaren ise “Web of Science Core Collection” olarak yeniden adlandırılmıştır (Web of Science, 2020). Web of Science, günümüzde Clarivate Analytics tarafından devam ettirilen, çeşitli atıf dizinlerini içeren bir araştırma veri tabanıdır. Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SSCI) bu dizinlerin bir parçasıdır. Atıf indeksleme ve analiz imkânı sunarak araştırmacıların atıf ilişkilerini takip etmelerine ve çalışmaların etkisini değerlendirmelerine olanak sağlamaktadır (Koçak, 2024).

Şekil 2.1

Web of Science Tarihi

Kaynak:

https://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2020/04/WoS_Dergi_Secim_Kriterleri.pdf, s.7.

Bilimsel haritalama, bilimsel çalışmaların görselleştirilmesini içeren yazılım temelli bir analiz tekniğidir (Arslan, 2022). Bilimsel haritalama analizi için geliştirilen birçok yazılım mevcuttur (Altıntop, 2019). Bunlardan biri de literatürdeki çalışmaların ağ, bibliyografik ve metin verilerine dayalı haritalar oluşturulmasını ve bu haritaların görselleştirilmesini sağlayan, açık kaynak kodlu ve ücretsiz bir bibliyometrik haritalama yazılımı olan VOSviewer'dır (www.neesjanvaneck.nl/vos/; Arslan, 2022). VOSviewer, 2010 yılında Leiden Üniversitesi'nden Nees Jan van Eck ve Ludo Waltman tarafından geliştirilmiş, bilimsel araştırmaların yazar, ülke, dergi, atıf, anahtar sözcükler, özet gibi parametrelerinden yararlanarak oluşturulan bibliyometrik analizin yanı sıra, veri görselleştirme özelliği bulunan, bibliyometrik haritaların grafiksel gösterimini oluşturan bir yazılım programıdır (Van Eck ve Waltman, 2010). Dergilerin bibliyometrik analizi, ortak yazar analizleri, belirli alanların analizi, semantik metin analizi, kelime yoğunluklarının analizi kurumlar arası bağlantılar gibi birçok işlev VOSviewer ile gerçekleştirilebilmektedir (Doğan, 2023).

2.3 Turizm Alanyazınında Bibliyometrik Analiz Çalışmaları

Bibliyometrik analizlerin sağladığı veriler disiplinler içerisindeki bilgi birikimi ve araştırma gündemi hakkında derinlemesine bilgi sunması nedeniyle farklı disiplinlerde bu yöntemin kullanımına giderek daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır (Aria ve Cuccurullo, 2017). Özellikle turizm gibi dinamik bir disiplinde bilimsel yayınların sayısal olarak değerlendirilmesi yoluyla, hangi konuların daha fazla ilgi gördüğü ve hangi araştırmacıların öne çıktığı gibi konuların belirlenmesinde bibliyometrik yöntemin önemli olduğu ve bu konuda farklı çalışmaların yürütüldü söylenebilir. Bu bağlamda turizm alanyazınında bibliyometri çalışmaları değerlendirildiğinde dergi, tez, bildiri ve makale incelemeleri yapıldığı görülmektedir.

Crawford Welch ve McCleary (1992), konaklama alanında önde gelen dergilerde 1983-1989 yılları arasında yayımlanan makaleleri analiz etmişlerdir. Çalışmalarında, incelenen önemli konaklama dergilerinde çok değişkenli istatistiksel tekniklerin kullanımının sınırlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca, konaklama endüstrisine yönelik gelecekteki araştırmalarda çok değişkenli ve çıkarımsal analiz tekniklerinin kullanımının daha fazla benimsenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Kozak ve İçöz (1999), Türkiye'de turizm araştırmaları alanında yayımlanan ilk akademik dergi olan Turizm İşletmeciliği Dergisi'ni inceleyerek, derginin turizm alanyazınına

katkılarını; makale konuları, yazar unvanları ve yazarların kurumları yönüyle değerlendirmişlerdir.

Baloğlu ve Assante (1999), farklı turizm dergilerinde (*Journal of Marketing*, *Journal of Marketing Research*, *Journal of Consumer Research*, *Journal of the Academy of Marketing Science*) 1990-1996 yılları arasında yayımlanan makaleleri konu ve kullanılan yöntemler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucuna göre, uygulanan istatistiksel yöntemler, makalelerin odaklandığı konular ve dergilerin yayın eğilimlerinde zaman içinde belirgin değişiklikler gözlemlenmiştir. Ayrıca betimleyici ve tek değişkenli istatistiksel yöntemlerin ağırlıklı olarak tercih edildiği, ancak zaman içinde çok değişkenli çıkarımsal istatistik tekniklerinin kullanımının kademeli olarak arttığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde Ryan (2005), birçok önde gelen turizm dergilerinde 1990-2004 yılları arasında yayımlanan makaleleri analiz ederek dergilerdeki yazarları incelemiştir. Yazarları yayın sayılarına ve isimlerine göre sıralamıştır.

Jogaratanam vd. (2005), üç turizm dergisinde (*Annals of Tourism Research*, *Journal of Travel Research* ve *Tourism Management*) 1992-2001 yılları arasında yayımlanan makaleleri incelemiştir. Araştırmacılar en fazla katkı sağlayan üniversitenin Texas A&M Üniversitesi, en çok katkıda bulunan coğrafik bölgenin Kuzey Amerika olduğunu tespit etmişlerdir.

Schmidgall vd. (2007), konaklama işletmeciliği temalı önde gelen “*Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*”, “*FIU Hospitality Review*”, “*International Journal of Hospitality Management*”, “*Journal of Hospitality and Tourism Education*” ve “*Journal of Hospitality and Tourism Research*” dergilerinde 1989-2004 yılları arasında yayımlanan makalelerin bibliyografyalarını atıf analizi yöntemiyle incelemişlerdir. Sonuçlara göre, en çok atıf alan dergiler sırasıyla; *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, *Journal of Marketing* ve *International Journal of Hospitality Management* olmuştur. Bununla birlikte çalışma sonuçlarında konaklama işletmeciliği alanında, diğer akademik disiplinlerden farklı olarak, diğer alanlardaki yayınlara yapılan atıfların alanın zenginleşmesine katkıda bulunduğu vurgulanmıştır.

Tsang ve Hsu (2011), 1978-2008 yılları arasında önde gelen “*Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly (CHRAQ)*”, “*International Journal of Hospitality Management (IJHM)*”, “*Journal of Hospitality and Tourism Research (JHTR)*”, “*Annals of Tourism Research (ATR)*”, “*Tourism Management (TM)*”, ve “*Journal of Travel*

Research (JTR)” dergilerinde yayımlanan makaleleri bibliyometrik parametreler çerçevesinde analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, Asya üniversitelerinin katkısının arttığı, müşteri davranışlarının en popüler araştırma konusu olduğu, tek yazarlı çalışmalardan çok yazarlı ve daha sofistike metodolojik yaklaşımlara geçiş eğiliminin arttığı tespit edilmiştir.

Çiçek ve Kozak (2012) *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*’nin 15 yıllık gelişim sürecini incelemiştir. Çalışmada Türkiye’deki turizm araştırmalarının dergi bazında gelişimi ve araştırma konularının dağılımı incelenmiştir. Yayımlanan makaleler, araştırma konuları açısından incelendiğinde, en çok çalışılan alanların yönetim, pazarlama, ekonomi ve eğitim olduğu görülmüştür.

Karagöz-Yüncü ve Kozak (2012); *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*’nde 1997-2010 yılları arasında yayımlanan makaleler aracılığıyla turizm alanındaki bilgi ve kurumsal iş birliği ağ yapısını incelemiştir. Sosyal ağ analiziyle yapılan araştırmada, bilgi ağının merkezi bir yapıya sahip olduğu ve yönetim, pazarlama gibi alanların daha güçlü bağlantılar oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversiteler arasındaki iş birliğinin sınırlı olduğu, Dokuz Eylül, Gazi ve Mersin Üniversitelerinin ağda merkezi bir rol üstlendiği belirtilmiştir.

Zencir ve Kozak (2012); Türkiye’deki *Sosyal Bilimler Enstitüleri* dergilerinde 2000-2010 yılları arasında yayımlanan turizm konulu makaleleri yayın yılı, üniversite, konu, yayın dili, araştırma türü gibi çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda, söz konusu dergilerde 206 makalenin yayımlandığı, görgül araştırmaların ve yabancı kaynak kullanımının ön planda yer aldığı, turizm yönetimi ve pazarlaması konularının ön plana çıktığı ve disiplinler arası çalışmalarda artış olduğu elde edilen önemli bulgulardandır.

Evren ve Kozak (2014), Türkiye’deki turizm literatürünün gelişimini belirlemek amacıyla, 2000-2010 yılları arasında Türkiye’de yayımlanmış 1217 makaleyi bibliyografik yöntemlerle incelemiştir. Araştırma sonucunda, Türkiye’de önde gelen turizm dergisinin *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi* olduğunu tespit eden yazarlar, popüler araştırma konularını ise turizm yönetimi ve organizasyonu, turizm pazarlaması ve turizm ekonomisi şeklinde sıralamışlardır.

Köseoğlu vd. (2015), Türkiye’deki konaklama sektörü alanyazınının gelişimini bibliyometrik ve atıf analizleri yoluyla incelemiştir. Çalışma kapsamında, 1992-2013

yılları arasında Social Sciences Citation Index (SSCI) veri tabanında yer alan turizm ve konaklama dergilerinde yayımlanan makaleler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, turizm ve konaklama konularının yönetim, pazarlama ve psikoloji gibi alanlarla ilişkilenen desenler gösterdiğini ve bu durumun alanın olgunlaşma ve gelişme sürecinde olduğuna işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, çalışmaların çoğunlukla belirli dergilere bağlı olduğu, ancak disiplinler arası iş birliğinin sınırlı kalmasına rağmen artış gösterdiği belirlenmiştir.

Sökmen ve Özkanlı (2018), çalışmalarında bibliyometrik analiz yöntemini kullanarak gastronomi turizmi alanının gelişim sürecini incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda, 2013-2018 yılları arasında *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* (JOTAGS) dergisinde yayımlanan makalelerin yazar, atıfta bulunduğu kaynaklar, benimsenen metodolojik yaklaşımlar ve veri toplama araçları gibi çeşitli parametrelerini incelemişlerdir. Yapılan analiz sonucunda, gastronomi turizmi alanında çalışan araştırmacılar ve kullanılan kaynak türlerine ilişkin veriler ortaya konularak, alanyazının gelişim sürecine dair önemli bulgular elde edilmiştir.

Göral ve Kılınç (2023), *Tourism Management Dergisini* son 25 yıl üzerinden değerlendirmişlerdir. Yazarlar dergide 1994-2022 yılları arasında yayımlanan makaleleri incelemişler, çalışma sonucunda İngiliz yazarların en üretken yazarlar olduğunu, en çok çalışma yapan kurumun Hong Kong Polytechnic Üniversitesi olduğunu tespit etmişlerdir.

Turizm alanındaki gelişmeler belirli dergiler üzerinden incelendiği gibi son yıllarda turizm alanında konu odaklı bibliyometri çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 2.1’de görüldüğü gibi belirli turizm konularına dair akademik eğilimleri anlamak ve bu alanlardaki yayınların gelişimini izlemek için kullanılan temel parametreler ve incelenen konular, geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Çalışmaların genel olarak odaklandığı temel analiz parametreleri arasında yayın yılları, anahtar kelimeler, yazarlar ve ülkeler arasındaki iş birlikleri yer almaktadır. Ayrıca, belirli turizm konularındaki araştırmaların hangi dergilerde yayımlandığı, en fazla atıf alan kaynaklar ve finansman sağlayan kurumlar gibi detaylı bilgiler de dikkate alınmaktadır. Bu parametreler, her bir alandaki akademik üretimin yoğunluğunu, etki değerlerini ve küresel iş birliklerini anlamada önemli bir araç sunmaktadır.

Tablo 2.1*Turizmde Konu Odaklı Gerçekleştirilen Bibliyometri Çalışmalarına Örnekler*

Yazar	Yayın Çeşidi	İncelenen Konu	Parametreler
Kodalak ve Baltacı (2023)	Makale	Hüzün Turizmi	Anahtar kelimeler, yıl, yazar, dergi, ülke, yazar ve dergilerin etki değerleri, iş birlikleri
Özay (2022)	Tez	Gençlik Turizmi	Yıl, en üretken yazar, alanların dağılımı, doküman çeşidi (makale, kitap vb.), araştırmaya katkıda bulunan finansman sponsorları, ülkeler, kurumlar, kaynak çeşidi (dergi, bildiri vb.), yayım dili.
Arslan (2022)	Makale	Coğrafi İşaretli Ürünler	Yıl, doküman çeşidi, yazar, ülke, iş birliği ağları, anahtar kelimeler.
Boyacıoğlu ve Elmas (2020)	Makale	Turizm ve Kadın	Yıl, yazar amaç, uygulama alanı, örneklem grubu, yöntem, bulgu / sonuç.
Demir (2020)	Tez	Gastronomi	Yıl, yazar, dergi adı, anahtar kelimeler, kaynak sayısı, üniversite, örneklem grubu, yöntem, analiz tekniği.
Altıntop (2019)	Tez	Kültür Turizmi	Ülkeler, Kurumlar, belgeler, eş yazarlık, ülkeler ve kurumlar arasındaki ilişkiler, referanslar ve kaynaklar, yazar, anahtar kelimeler, yayınların özetinde kullanılan kelimeler, bibliyometrik eşleme, atıf analizi.
Kaygalak ve Kırlar (2019)	Makale	Turizm Rehberliği	Yıl, dergi, konu, anahtar kelimeler, yazar, yöntem, uygulama alanı, veri toplama teknikleri
Işık, Günlü-Küçükaltan, Kaygalak-Çelebi, Çalkın, Enser ve Çelik (2019)	Makale	Turizm ve Girişimcilik	Yıl, yazar, örneklem grubu, yöntem, analiz, değişken, çalışma sonuçları
Bayram (2019)	Makale	Kadın ve Turizm	Yıl, sayfa sayısı, yazar sayısı, anahtar kelimeler ve sayısı, anahtar kelimelerdeki sıra, yöntem, konu, yayım yılı, yayımlandığı dergi
Düşmezkalender ve Metin (2019)	Makale	Alternatif Turizm	Yıl, yayımlandığı dergi, yazar sayısı, kaynakça sayısı, anahtar kelime sayısı, araştırma çeşidi, içeriği, yazarların çalıştıkları kurumlar

Tablo 2.1 (Devam)*Turizmde Konu Odaklı Gerçekleştirilen Bibliyometri Çalışmalarına Örnekler*

Yazar	Yayın Çeşidi	İncelenen Konu	Parametreler
Çalhan ve Çakıcı (2019)	Makale	Kış Turizmi ve Kayak Turizmi	Yıl, yazar sayısı, dergilere göre dağılımı, dergilerin alanı, kullanılan anahtar kelimeler, araştırma yaklaşımı, veri toplama tekniği ve atıf yapılan kaynak sayısı
Aydın ve Aksöz (2019)	Makale	Destinasyon	Yıl, yayın türü, enstitü, anabilim dalı, üniversite, konu, yöntem, örneklem hacmi, sayfa sayısı ve danışman unvanları.
Yeksan ve Akbaba (2019)	Makale	Sürdürülebilir Turizm	Yıl, makalenin yayımlandığı dergi, sayfa sayıları.
Alp ve Çevik-Ünlü (2019)	Makale	Turizm ve Suç	Yıl, yayın kaynakları, araştırmacıların akademik ilgileri, en çok atıf alan ülkeler, anahtar kelimeler, atıf ve kaynakların ağ grafiği, yayın sayısı.
Olçay, Karaçıl ve Sürme (2018)	Makale	Helal Turizm	Yıl, yayım dili, araştırma yöntemi, yazar sayısı, veri toplama araçları, analiz teknikleri ve örneklem özellikleri.
Boğan, Çalışkan ve Dedeoğlu (2018)	Makale	Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS)	Yıl, yazar sayısı, yazarların üniversitelere dağılımı, çalışma çeşidi ve analiz birimleri.
Yağcı, Ulusoy-Yıldırım, Avcıkurt ve Köroğlu (2018)	Makale	Kış Turizmi	Yıl, yayınlandıkları dergiler, dergilerin yayın alanı, konu, verilerin toplandığı ülkeler, makalelerde kullanılan araştırma yaklaşımları, örneklem grupları, veri toplama yöntemleri, sayfa sayıları, atıflar, yazar sayıları ve yazarların çalıştıkları kurumlar.
Bozok, Kılıç ve Özdemir (2017)	Makale	Kırsal Turizm	Yıl, birincil kaynaklar ve oranları, yazar sayıları, yayın çeşidi.
Yılmaz (2017)	Makale	Restoranlarda Bahşiş	Yıl, araştırma yaklaşımı, sayfa sayısı, örneklemi, veri toplama aracı, atıf, uygulama alanı, verinin toplandığı ülke, şehir, bölge, yazar
Aydın-Arslan, Arslan ve Coşkun (2016)	Makale	Turizm Talebi	Yıl, ülke, dergi, yöntem, doküman türü (makale, kitap vb.), yazar, sayfa sayısı kaynak sayısı.
Liu, Li ve Wu (2014)	Makale	Turizm İnovasyonu	Yıl, ülke, konu alanı, anahtar kelime, kurum, yazar, dergi, atıf, yayım dili
Amaro ve Duarte (2013)	Makale	Tüketicilerin Çevrimiçi Seyahat Satın Alma Davranışları	İnceleme konusu, seçim kriterleri, yöntem, dergi ve yayın analizi, literatür kaynağı, veri tabanı kullanımı, ilgili konuların hariç tutulması, ana kaynak ve atıflar.

Turizm alanında gerçekleştirilen bibliyometri çalışmalarından bazıları ise alanda hazırlanmış olan tezlere odaklanmaktadır (Tablo 2.2). Örneğin, Güçlü-Nergis'in (2014) gerçekleştirdiği çalışmada, Türkiye'deki 1990 ile 2013 yılları arasındaki turizm alanına ilişkin yüksek lisans ve doktora tezlerinin kapsamlı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Toplam 2348 adet tezin incelendiği bu çalışmada konuların yüksek lisans tezlerinde turizm, “mimarlık” ve “işletme” ağırlıklı olduğu; doktora tezlerinde ise “turizm”, “işletme” ve “coğrafya” konularına odaklanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2.2*Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları*

Yazar	İncelenen Tez Konusu	Parametreler
Yılmaz, Ayvaz-Rangil ve Hafizoğlu (2024)	İnanç Turizmi	Tezin düzeyi, yayınlanma yılı, hazırlandığı üniversite, enstitü, anabilim dalı, danışmanlığı yürütenin ünvanı, yayın dili, anahtar kelimeler, araştırma yöntemi ve örneklem grubu
Ayaz ve Eren (2020)	İnanç Turizmi	İçerik analizi, tezlerin türleri, tezlerin yıllara göre dağılımı, tezlerin yayım dili, tezlerinin hazırlandığı üniversiteler, tezlerin enstitüleri, tezlerin anabilim dalları, tezlerin tez danışmanının akademik ünvanı, tezlerin sayfa sayıları, tezlerin arama referans kelimeleri, tezlerin araştırma yöntemleri, veri toplama teknikleri, veri toplama kaynakları, kullanılan anahtar kelimeler, tezlerin yerli kaynak kullanımı, tezlerin yabancı kaynak kullanımı, öne çıkartılan illere yönelik içerik analizi
Polat, Düzgün ve Yeşiltaş (2019)	İklim Değişikliği	Tez türü, yayımlandığı yıl, yayımlandığı üniversite, yayımlandığı enstitü, yayımlandığı anabilim dalı, araştırma türü, uygulama alanı, yöntem ve çalışma
Çelik (2019)	Liderlik	Lisansüstü program türü, anabilim dalı, yayınlanma yılı, üniversite adı, araştırma yöntemi, örneklem türü, uygulama yeri, katılımcı profili, kullanılan analiz teknikleri, ölçekler ve konu başlıkları
Çolakoğlu, Altun ve Kıykaç (2019)	Medikal Turizm	Tezlerin özet yapıları, lisansüstü seviyeleri, araştırma tasarımları, enstitü türleri, danışman ünvanları, yıl, bölge, sayfa sayısı, örneklem büyüklüğü
Canik ve Özdemir (2019)	Sağlık Turizmi	Tez türü ve yayın yılı, anabilim dalı, enstitü, temel konu alanları, araştırma yöntemi ve izin durumu
Akkaşoğlu, Akyol, Ulama ve Zengin (2019)	Tarım Turizmi	İçerik analizi, tezlerin dağılımları, türleri, yılları, üniversiteleri, anabilim dalları, danışman ünvanları, sayfa sayıları, kaynakça sayıları, anahtar kelimeleri ve kullanılan yöntemler
Gül ve Gül (2018)	Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm	Tez türü, yıl, enstitü, ana bilim dalı, tez konusu, anahtar kelimeler ve araştırma yaklaşımı, yüzde analizleri
Şahin, Akdağ, Çakıcı ve Onur (2018)	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Tezlerin yıllara göre dağılımı, danışman ünvanı, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü, ilgili anabilim dalı, tezin temel çalışma alanı, tezin uygulama bölgesi, tezin sayfa sayısı, anahtar kelimeler, örneklem grubu, örnekleme yöntemi ve veri toplama yöntemi

Tablo 2.2 (Devam)*Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları*

Yazar	İncelenen Tez Konusu	Parametreler
Altaş ve Acar (2018)	Gastronomi	Tez türü, yayın yılı, yayınlanan üniversite, yayınlanan enstitü, yayınlanan anabilim dalı, sayfa sayısı, tezin çalışma alanı
Saltık ve Alımanoğlu (2018)	Örgütsel Davranış	Yayın yılı, üniversite, araştırma yöntemi, sayfa sayısı ve tez danışmanının unvanı
Tayfun, Ülker, Gökçe, Tengilimoğlu, Sürücü ve Durmaz (2018)	Yiyecek ve İçecek	Tezin türü, yayınlanma yılı, yazıldığı üniversite, bağlı olduğu enstitü, anabilim dalı, araştırma yaklaşımı, kullanıldığı yöntem, veri toplama tekniği, verisinin toplandığı kitle, verisinin toplandığı il, ortalama sayfa sayısı, tez yazarı, tez danışmanı, danışmanın unvanı, tez yazarının cinsiyeti, danışmanının cinsiyeti, kullanılan kaynaklar, toplam kaynak sayısı, Türkçe kaynak sayısı, yabancı kaynak sayısı, kullanılan kaynak türü
Çapar, Toksöz, Dönmez (2018)	Turizm Rehberliği	En fazla yayın yapan dergi
Çıkrık (2018)	Yerel Halkın Bakış Açısı	Tezlerin yılı, üniversitesi, enstitüsü, ana bilim dalı, danışman adı ve unvanı, sayfa ve kaynakça sayısı, araştırma alanı, türü ve temel bulguları
Altınpulluk (2018)	Arttırılmış Gerçeklik	Yayınlandığı yıl, türü (yl / dr), yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., anahtar kelimeleri, dili, örnekleme, uygulama alanı, araştırma yöntemi, veri toplama aracı, araştırma amacı
Demirpolat ve Dinç (2017)	Sürdürülebilir Turizm	Tez türü, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı ve tezin konusu, yayımlandığı yıl, türü (yl / dr), yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., araştırma konusu, yayımlandığı enstitü,
Coşkun ve Tabak (2017)	Örgütsel Davranış	Yayımlandığı a.b.d., anahtar kelimeleri, ağ haritaları
İnce, Gül ve Bozyiğit (2017)	Turizm Pazarlaması	İçerik analizi, yayımlandığı yıl, türü, yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., örnekleme, veri toplama aracı, araştırma amacı, bölüm sayısı, kullanılan analiz, hipotez durumları, araştırma modeli

Tablo 2.2 (Devam)*Turizm Alanında Yapılan Bibliyometrik Tez Çalışmaları*

Yazar	İncelenen Tez Konusu	Parametreler
Gökkaya, Acar ve Yıldırım (2017)	Ekoturizm	Türü, yayın yılı, üniversite, ana bilim dalı, konu ve veri toplama yöntemi
Sünnetçioğlu, Yalçinkaya, Olcay ve Mercan (2017)	Turizm Alanında Yapılan Gastronomi Tezleri	Yayınlandığı yıl, tez türü, araştırma konusu, araştırma yaklaşımı, üniversite, sayfa sayısı, anahtar kelimeler, akademik unvan, tez konusu, örnekleme yöntemi, örnekleme grubu, veri toplama aracı ve benimsenen araştırma yaklaşımı
Tayfun, Küçükergin, Aysen, Eren ve Özekici (2016)	Gazi Üniversitesindeki Turizm Alanındaki Tüm Tezler	Tezlerin yayınlanma yılı, araştırma yılı, üniversitesi, enstitüsü türü, ana bilim dalı, danışman adı, danışmanın unvanı, yararlanılan disiplin, lisansüstü düzeyi, sayfa sayısı, kaynakça sayısı, özet kurgusu, araştırma alanı, türü ve temel bulguları
Tekin (2016)	Turizm ile İlgili Tezler	Yayınlandığı yıl, türü (yl / dr), yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., araştırma konusu, yayımlandığı enstitü, danışman unvanı, yazarın cinsiyeti
Arıca (2014)	Seyahat İşletmeciliği	Yayınlandığı yıl, yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., araştırma konusu, yayımlandığı enstitü, örnekleme, uygulama alanı, sayfa sayısı, veri toplama aracı
Turan (2014)	Turizm Konulu Yüksek Lisans Tezleri	Yayınlandığı yıl, yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., yayımlandığı enstitü, uygulama alanı, sayfa sayısı, danışman unvanı
Güçlü-Nergiz (2014)	Turizm, Otel, Otel İşletmesi, Yiyecek-İçecek İşletmesi ve Seyahat Acentesi	Yayınlandığı yıl, türü (yl / dr), yayımlandığı üniversite, yayımlandığı a.b.d., yayımlandığı enstitü, dili, araştırma konusu, danışmanın adı
Kozak (2001)	Turizm Pazarlaması	Yayınlandığı yıl, türü (yl / dr), yayımlandığı üniversite, araştırma konusu, danışmanın adı

Lisansüstü tezlere yönelik yapılan birçok çalışma, bibliyometrik analizlerin tezlerin içerik yapısı, konu başlıkları, en fazla alıntı yapılan kaynaklar ve veri toplama yöntemleri gibi unsurları incelediğini vurgulamaktadır (Al ve Tonta, 2004). Tablo 2.2 incelendiğinde, tezle ilgili parametreler arasında; tezin türü, yılı, yazıldığı üniversite, enstitü, anabilim dalı, araştırma yaklaşımı, yöntem, veri toplama tekniği, verilerin toplandığı kitle, il, ortalama sayfa sayısı, tez yazarı ve danışmanına dair bilgiler yer almaktadır. Ayrıca, tez yazarının ve danışmanının cinsiyeti, danışmanının unvanı ve kullanılan kaynaklara ilişkin parametreler; toplam kaynak sayısı, Türkçe ve yabancı kaynak sayıları, kaynak türleri gibi unsurları da kapsamaktadır.

Havacılık ve turizm akademik literatürü incelendiğinde ise bazı önemli dönüm noktaları olduğunu belirten Papatheodorou (2021), Bieger ve Wittmer'in (2006) çalışmalarının hava taşımacılığı ile turizm destinasyonları arasındaki sistemik ilişkiyi incelemeye yönelik muhtemelen ilk girişim olduğunu belirtir. Bu alandaki ilk düzenlenmiş kitap ise Graham vd., (2008) "Havacılık ve Turizm: Eğlence Seyahati için Sonuçlar" başlığıyla yayımlanmıştır. Havacılık ve turizm üzerine ilk kapsamlı literatür taraması Duval (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Sonraki yıllarda bu çalışma Spasojevic vd. (2017) tarafından genişletilmiştir. Yazarlar, gevşek alaka ölçütlerini karşılayan 329 makale ve hava taşımacılığı ile turizm arasındaki etkileşime daha fazla vurgu yapan 157 makale belirlemişlerdir. Spasojevic vd. (2017) yaptığı araştırmada, hava taşımacılığı ve turizm arasındaki karşılıklı etkileşimi inceleyen akademik çalışmaları sistematik literatür taraması yöntemiyle analiz etmektedirler. Söz konusu çalışmada 2000-2014 yılları arasında yayımlanan yüksek etkili dergilerdeki makaleler değerlendirilerek temel araştırma temaları, önde gelen araştırmacılar, kurumlar ve coğrafi dağılımlar belirlenmiştir. Çalışma, literatürdeki boşlukları ve gelecek araştırma alanlarını ortaya koyarak, hava yolu hizmetlerinin geliştirilmesi, düşük maliyetli taşıyıcıların turizm üzerindeki etkisi, uzun mesafeli direkt uçuşların sonuçları ve karbon denkleştirme gibi konulara artan ilgiyi vurgulamaktadır. Ayrıca, hava taşımacılığı ve turizmi birleştiren genişletilmiş bir sınıflandırma çerçevesi de sunulmuştur. Papatheodorou (2021) yaptığı araştırmada, hava taşımacılığı ve turizm arasındaki ilişkiyi ele alarak *Annals of Tourism Research Curated Collection*'ın bu alandaki yayınlarının temelini atmaktadır. Literatürün tarihsel incelemesiyle başlayan çalışma, mikroekonomi ve ekonomik coğrafya perspektiflerinden erişilebilirliğin turizm gelişimi üzerindeki etkilerini analiz eden bir çerçeve sunar. Şahin (2024) yaptığı araştırmada, havaalanı rekabetinin ekonomik,

stratejik ve sektörel önemini bibliyometrik bir yaklaşımla analiz etmektedir. Havaalanlarının küreselleşme ve havayolu taşımacılığındaki artışla birlikte stratejik birer ekonomik aktör haline geldiği vurgulanırken, rekabetin hizmet kalitesi, maliyetler ve sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri ele alınmıştır. 2012-2024 yılları arasında havaalanı rekabeti konusundaki çalışmaların bibliyometrik analizi sonucunda, literatürde öne çıkan yazarlar, dergiler ve anahtar kelimeler belirlenmiştir.

3 YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği ve aracı, veri analizi sunulmuştur.

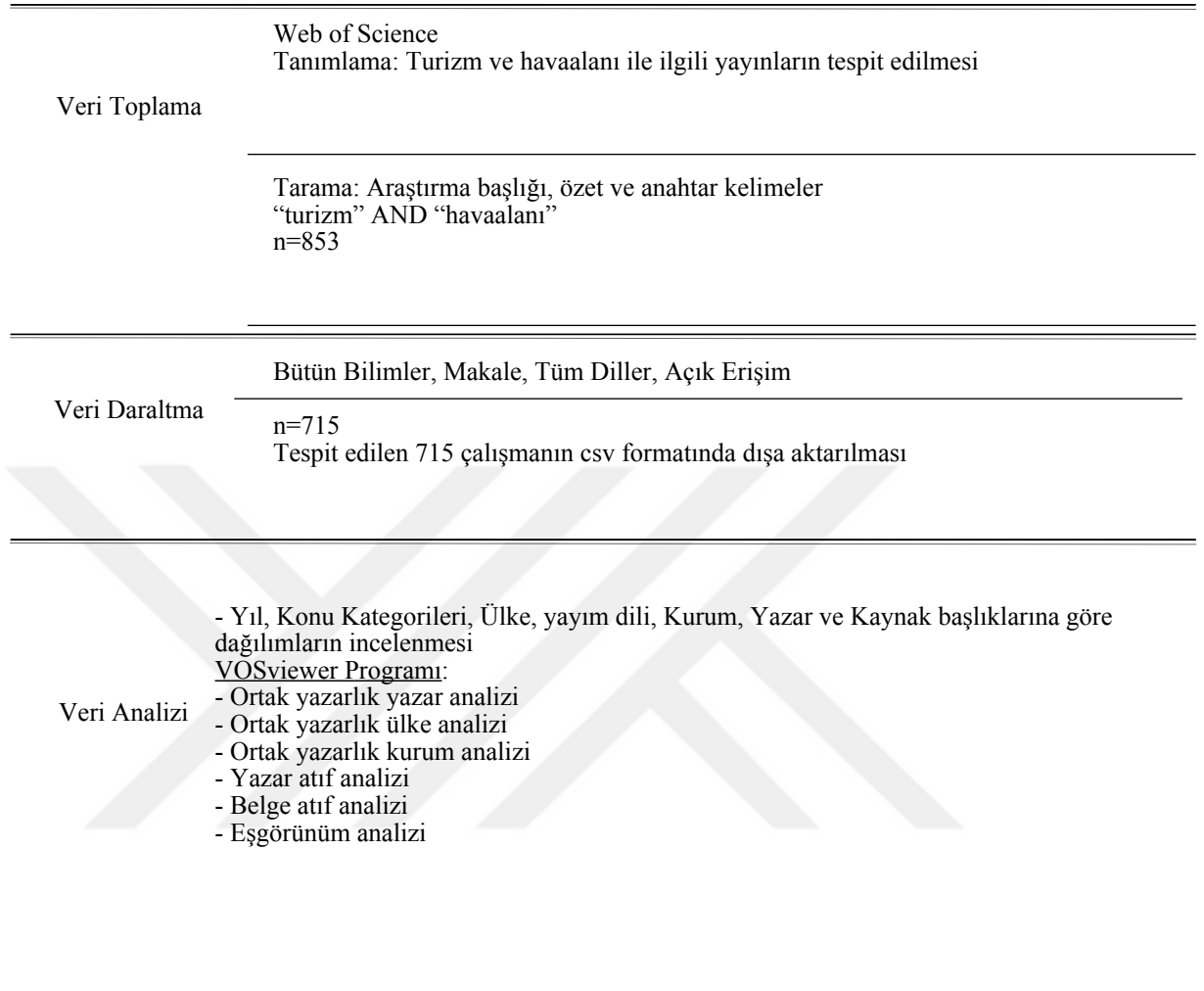
3.1 Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, turizm alanyazınında havaalanlarıyla ilgili mevcut literatürü ortaya koymak amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir araştırma alanındaki yayınların niceliksel özelliklerini inceleyen ve literatürün gelişimini haritalandıran bir yöntemdir (Al ve Coştur, 2007). Bu doğrultuda, çalışma nicel araştırma deseni kapsamında tasarlanan betimsel bir araştırmadır. Bu bağlamda, turizm ve havaalanı konusundaki akademik çalışmaların bibliyometrik analizi, bir çalışmanın diğer çalışmalar tarafından ne sıklıkla atıf aldığını belirlemeye, yayınlar arasındaki ilişkileri incelemeye ve yazarlar, kurumlar ile ülkeler arasındaki iş birliğini analiz etmeye olanak tanımaktadır. Bu analizler, ilgili alandaki mevcut durumu anlamaya, eğilimleri belirlemeye ve gelişim trendlerini görselleştirmeye katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada, Web of Science veri tabanında “airport” ve “tourism” anahtar kelimeleriyle 1975–2024 yılları arasında yayımlanan çalışmalar 27.04.2025 tarihinde taranmıştır. Belirlenen ölçütlere göre 715 yayın analiz edilmiştir. Bu çalışmada, bibliyometrik analiz kapsamında belirli ölçütlere göre literatür taraması yapılmış, veri kaynağı olarak yalnızca Web of Science (WoS) veri tabanı tercih edilmiştir. Dolayısıyla araştırma, ilgili veri tabanında yer alan yayınlarla sınırlıdır. Araştırmanın veri toplanması ve analizine ilişkin bilgiler Şekil 3.1’de gösterilmiştir.

Şekil 3.1

Araştırmanın Veri Toplanması ve Analizi Süreci

3.2 Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Bu araştırmada, turizm ve havaalanı konularındaki bilimsel çalışmalara ait verilerin elde edilmesi için Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılmıştır. Bu veri tabanı, araştırma alanını temsil eden bilimsel literatürü kapsayan kapsamlı kaynaklar olarak bilinir ve araştırmada kullanılan veri tabanlarının, incelenen disiplini doğru şekilde temsil etmesi gerektiği literatürde vurgulanmaktadır (Thompson ve Walker, 2015). WoS hem içerik hem de işlevsellik açısından kaliteli veri tabanı arasında yer almakta ve bu nedenle bibliyometrik analizlerde yaygın olarak tercih edilmektedir (Norris ve Oppenheim, 2007).

Bu çalışmada, turizm alanyazınında havaalanlarını inceleyen makalelerin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Web of Science veri tabanında <https://login.webofknowledge.com/> internet adresinden giriş yapılmıştır. Veri tabanının başlık, özet ve anahtar sözcükleri

içinde, soldaki sütunda yer alan “*Document Types*” (doküman türü) kısmından “*article*” (makale) sekmesi seçilerek sadece “*tourism*” ve “*airport*” anahtar kelimeleri taranarak “AND” bağlacı eklendikten sonra, bilim alanı ve dil kısıtlaması getirmeksizin, WoS veri tabanında en eski tarih 1975 olarak seçilebildiğinden tarih olarak 01.01.1975-31.12.2024 tarihleri arasında 853 yayına ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar ileri bir tarama ile tekrarlı ve araştırmanın kapsamı dışındaki çalışmalardan ayıklandıktan sonra sadece makalelerden oluşan 715 yayın araştırma kapsamına alınmıştır. Açık erişimi olmayan makalelerde araştırmaya dahil edilmiştir. WoS’ta listelenen çalışmalar “*Export*” (Dışa aktarma) butonuna tıklanarak “*tab delimited file*” seçeneği ile “*csv*” uzantılı dosya formatında “*full record and cited referances*” olarak her biri 500 çalışma olacak şekilde iki dosya olarak indirilmiştir.

Toplanan veriler kaydedilmiş ve daha sonra bibliyometrik analiz yapılabilmesi için VOSviewer yazılımı kullanılmıştır. Analizlerde, araştırmalarda yer alan yazarlar, kurumlar, atıflar ve anahtar temalar gibi faktörlere odaklanılmıştır. Elde edilen veriler, VOSviewer yazılımıyla görselleştirilmiş, böylece araştırmalar arasındaki ilişkiler ve alandaki gelişmeler daha net bir şekilde ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.3 Veri Analizi

Bu araştırmada, turizm ve havaalanı konusundaki bilimsel çalışmaların veri analizi, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Turizm ve havaalanı konusundaki literatürün profilini oluşturmak ve alana katkı sağlamak amacıyla bu analiz tekniği tercih edilmiştir.

Araştırmada öncelikle yıl, konu, ülke, dil, kurum, yazar ve kaynak başlığı parametreleri bazında yayın sayıları kullanılarak performans analizi yapılmıştır. Bu bağlamda WoS veri tabanından elde edilen veriler, Microsoft Excel yazılımına aktarılmış ve yüzdelik dağılım hesaplamaları yapılmıştır. Bibliyometrik haritalama analizi için VOSviewer 1.6.20 yazılımı kullanılmıştır. VOSviewer, ortak yazarlık analizi, atıf analizi ve eşgörünüm analizi gerçekleştirerek, turizm ve havaalanı konusundaki önemli yazarları, kaynakları ve kurumları belirlemeye olanak sağlamaktadır. Eşgörünüm ve metin verilerine dayalı harita analizi de kullanılarak alanın kavramsal yapısı ortaya konulmuştur.

4 BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına yönelik gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1 WoS Veri Tabanındaki “Turizm ve Havaalanı” Çalışmalarının Analizi

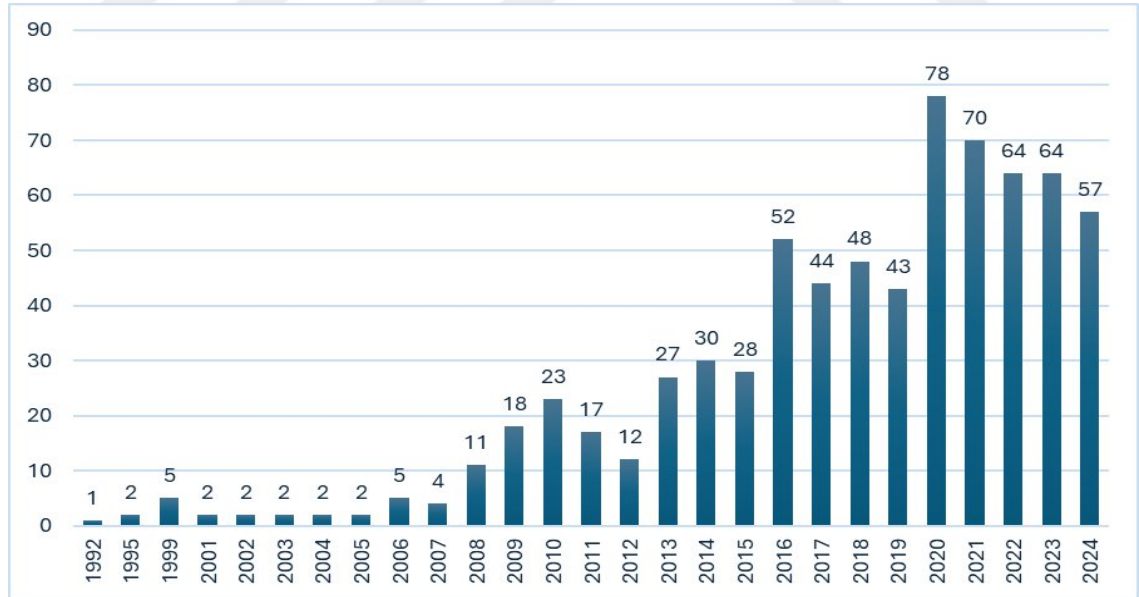
Bu bölümde WoS veri tabanında 1975-2024 yılları arasında, “turizm ve havaalanı” anahtar kelimeleri ile yapılan aramaya göre bulunan 715 makalenin analizleri; yayın yıllarına, konu kategorilerine, ülkelere, dillere, kurumlara, yazarlara ve konu alanlarına göre incelenmiştir.

4.1.1 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin yıllara göre dağılımı

WoS veri tabanında yer alan makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde (Şekil 4.1 ve Tablo 4.1) bu alandaki akademik üretimin zamanla orantılı olarak belirgin bir artış gösterdiği söylenebilir.

Şekil 4.1.

Wos’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Yıllara Göre Dağılım Grafiği

Bu bağlamda ilgili veri tabanında “turizm ve havaalanı” konulu ilk makalenin 1992 yılında yayımlandığı, 1992 ve 1995 yıllarında sınırlı sayıda makale olduğu 1999 yılında sayının artış gösterdiği tespit edilmiştir. 1999 yılında beş makale ile başlayan bu artış, 2000’li yılların ortalarına kadar yayın sayısı istikrarlı ancak yavaş bir şekilde devam etmiştir. 1992-2007 yılları arasında yıllık makale sayılarının genellikle iki ile beş arasında

değiştii ancak bazı yıllarda dalgalanmalar yaşandığı gör÷lmektedir. 2008 sonrasında yayın sayılarında belirgin bir yükselişin yaşandığı ve 2016 yılında 52 makale ile önemli bir sıçramanın olduğu tespit edilmiştir. 2020 yılı ise 78 makale ile zirve noktasına ulaşmış, ancak sonraki yıllarda bu rakam kısmen düşerek 2024 yılında 57 makaleye gerilemiştir.

Tablo 4.1

Wos’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yayın yılı	Yayın sayısı	%	Yayın yılı	Yayın sayısı	%
1992	1	0,140	2012	12	1,678
1995	2	0,280	2013	27	3,776
1999	5	0,699	2014	30	4,196
2001	2	0,280	2015	28	3,916
2002	2	0,280	2016	52	7,273
2003	2	0,280	2017	44	6,154
2004	2	0,280	2018	48	6,713
2005	2	0,280	2019	43	6,014
2006	5	0,699	2020	78	10,909
2007	4	0,559	2021	70	9,790
2008	11	1,538	2022	64	8,951
2009	18	2,517	2023	64	9,091
2010	23	3,217	2024	57	8,112
2011	17	2,378	Toplam	715	%100

4.1.2 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin konu kategorilerine göre dağılımı

Turizm ve havaalanı çalışmaları farklı disiplinleri (örneğin, turizm, havacılık, coğrafya, ekonomi, işletme) bir araya getiren multidisipliner bir alandır. Bu bağlamda çalışma kapsamına alınan makaleler incelendiğinde (Tablo 4.2), konaklamadan iş sağlığına kadar farklı konuların ele alındığı söylenebilir. Makalelere ilişkin “*Web of Science Categories* (WoS kategorileri)” dağılımı, “*Analyze Results*” sekmesi aracılığıyla incelenmiştir. Bu analiz sonucunda toplamda 1136 kayıt elde edilmiştir.

Tablo 4.2*Wos'da "Turizm ve Havaalanları" Makalelerinin Konu Kategorilerine Göre Dağılımı*

Konu Kategorileri	Yayın Sayısı	%
Konaklama, Dinlenme, Spor Turizmi	249	34,825
Ulaştırma	113	15,804
Ekonomi	82	11,469
Yönetim	78	10,909
Çevresel Çalışmalar	73	10,210
Çevre Bilimleri	60	8,392
Coğrafya	51	7,133
İşletme	36	5,035
Yeşil ve Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji	36	5,035
Ulaştırma Bilimi ve Teknolojisi	28	3,916
Sosyal Bilimler Disiplinlerarası	21	2,937
Kamu Çevre ve İş Sağlığı	20	2,797
Diğer	289	15,384
Toplam	1136	133,846

Web of Science'ın çok disiplinli sınıflandırma yapısından kaynaklı olarak bu sayı, makale sayısından fazladır. Bunun nedeni, bir makalenin birden fazla kategoride yer almasıdır. Turizm, ulaşım ve yönetim gibi alanlarda yapılan çalışmalar, sıklıkla birden fazla bilimsel alanla ilişkili olabilmektedir. Kategori bazında verilen sayısal değerler, kategoriye ait kesin makale sayısını değil, kategoriye yapılan toplam atıf sayısını temsil etmektedir. Yüzdelerin toplamı %100'ü aşabilir ve her kategoriye ait makale sayısı, toplam makale sayısını yansıtmaz ve bu durum, bibliyometrik analizlerde kabul edilen bir durumdur (Donthu vd., 2021). Çalışma kapsamındaki makaleler için yapılan analiz sonuçları değerlendirildiğinde en çok incelenen konuların sırasıyla; konaklama, dinlenme ve spor turizmi kategorisinde olduğu (%34,82) bunu ulaşım (%15,80) ve ekonominin (%11,46) izlediği tespit edilmiştir. Yönetim konularının %10,90'lık payının olduğu ulaşılan bulgulardan bir diğeridir. Turizm ve havaalanları arasındaki ilişkinin önemli bir boyutunu oluşturan çevre çalışmalarının da çoğunlukla çalışılan konular (çevresel çalışmalar-73 makale ve Çevre Bilimleri-60 makale) arasında olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar havaalanlarının çevresel etkileri, karbon ayak izi ve sürdürülebilir hava taşımacılığı gibi konulara odaklanmaktadır. Coğrafya %7,13 (51 makale), İşletme %5,03 (36 makale) ve Yeşil ve Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji %5,03 (36 makale) kategorileri, havaalanlarının mekansal yapısı, turizm hareketliliği ve iş süreçleriyle bağlantısını ele almaktadır. Ulaştırma Bilimi ve Teknolojisi %3,91 (28 makale), hava

taşımacılığındaki yenilikleri ve turizme etkilerini incelerken, Sosyal Bilimler Disiplinleri arası %2,93 (21 makale) ve Kamu Çevre ve İş Sağlığı %2,79 (20 makale) kategorileri, havaalanlarının toplumsal ve kamusal etkilerini araştırmaktadır.

4.1.3 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanları” makalelerinin ülkelere/bölgelere göre dağılımı

Veri tabanında yayınlanan “turizm ve havaalanları” konulu makalelerin ülkelere/bölgelere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 4.3) en fazla çalışmanın 84 makale ile Çin (%11,74) ve 83 makale ile İspanya (%11,60) olduğu görülmektedir. Diğer ülkeler incelendiğinde 78 makale ile ABD (%10,91) ve 66 makale ile Avustralya (%9,23), turizm ve havaalanları konusunda öne çıkan ülkeler arasındadır. 50 makale ile İngiltere (%6,99) ve 45 makale ile İtalya (%6,29) da güçlü hava ulaşım altyapıları ve turistik destinasyonları sayesinde önemli akademik çalışmalar üretmektedir. Tablo 4.3 incelendiğinde ilk 25 ülkenin toplam katkı sayısının 764 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu sayının toplam makale sayısı olan 715’ten yüksek olmasının nedeni bazı makalelerde farklı ülkelere yazarların birlikte çalışmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, bazı makalelerin birden fazla ülkeye ait kurumlar tarafından ortaklaşa yazıldığını göstermektedir. WoS tarafından sağlanan “Analyze Results” verisi, her makaleyi katkı sağlayan tüm ülkeler için ayrı ayrı saymakta, dolayısıyla toplam katkı sayısı makale sayısını geçmektedir. Bu, ülkeler arası iş birliklerinin bibliyometrik analizlerde nasıl yansıtıldığını anlamak açısından önemlidir.

Asya-Pasifik bölgesinde 35 makale ile Tayvan (%4,89), 27 makale ile Yeni Zelanda (%3,77) ve 23 makale ile Tayland (%3,21), turizm ve ulaşım politikalarıyla ilgili akademik çalışmalara katkı sağlamaktadır.

Türkiye’nin iki farklı şekilde (“Turkey” ve “Türkiye”) veri tabanında yer alması, ülkenin bu alandaki bilimsel üretkenliğini tam olarak yansıtmamaktadır. Bu durum, analiz sonuçlarında dağınık veri sunumuna yol açmakta ve Türkiye’nin gerçek konumunu istatistiksel olarak geri planda bırakmaktadır. Nitekim “Turkey” etiketiyle 22, “Türkiye” etiketiyle yedi makale yayımlanmış olup, bu iki etiket ayrı ayrı değerlendirildiği için, Türkiye’nin üretkenliği daha düşük sıralarda temsil edilmiştir. Fakat toplamda 29 makale ile Türkiye’nin (%4,056) turizm ve havaalanları konusunda dikkate değer bir üretkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.3*Wos'da "Turizm ve Havaalanı" Makalelerinin Ülkelere/Bölgelere Göre Dağılımı*

Ülke/Bölge	Makale Sayısı	%	Ülke/Bölge	Makale Sayısı	%
Çin Halk Cumhuriyeti	84	11,748	Malezya	18	2,517
İspanya	83	11,608	Güney Afrika	18	2,517
ABD	78	10,90	Kanada	17	2,378
Avustralya	66	9,231	Almanya	17	2,378
İngiltere	50	6,993	Endonezya	15	2,098
İtalya	45	6,294	Japonya	15	2,098
Tayvan	35	4,895	Hindistan	12	1,678
Türkiye	29	4,056	Norveç	12	1,678
Yeni Zelanda	27	3,776	Hırvatistan	11	1,538
Portekiz	26	3,636	Polonya	10	1,399
Tayland	23	3,217	Singapur	10	1,399
Brezilya	22	3,077	Diğer	251	35,104
Güney Kore	21	2,937	Toplam	1015	141,957
Yunanistan	20	2,797			

22 makale ile Brezilya (%3,07), hem gelişmekte olan turizm sektörleri hem de havaalanlarının bölgesel kalkınmaya etkileri açısından araştırmalarda öne çıkmaktadır. Bu ülkelerde yapılan çalışmalar, turizmin ekonomik gelişime katkısını ve hava yolu taşımacılığının turistik hareketlilikteki rolünü incelemektedir.

Daha az akademik yayına sahip ülkeler arasında 21 makale ile Güney Kore (%2,93), 20 makale ile Yunanistan (%2,79), 18 makale ile Malezya (%2,51), 18 makale ile Güney Afrika (%2,51) ve 17 makale ile Kanada (%2,37) yer almaktadır.

4.1.4 WoS veri tabanında yayımlanan "turizm ve havaalanı" makalelerinin dillere göre dağılımı

Turizm ve havaalanı konusundaki akademik çalışmaların dili, bu alandaki bilimsel iletişimi ve hangi ülkelerin daha fazla katkı sağladığını anlamak açısından önemlidir. WoS veri tabanında yapılan incelemeye göre, bu konudaki yayınların büyük çoğunluğunun İngilizce olarak üretildiği (%93,70) tespit edilmiştir.

Tablo 4.4*Wos'da "Turizm ve Havaalanı" Makalelerinin Dillere Göre Dağılımı*

Dil	Makale Sayısı	%
İngilizce	670	93,706
İspanyolca	23	3,217
Portekizce	10	1,399
İtalyanca	3	0,420
Lehçe	2	0,280
Rusça	2	0,280
Hırvatça	1	0,140
Almanca	1	0,140
Macarca	1	0,140
Ukraynaca	1	0,140
Belirtilmemiş	1	0,140
Toplam	715	%100

İngilizcenin ardından en fazla kullanılan diller 23 makale ile İspanyolca (%3,21) ve 10 makale ile Portekizce (%1,39) olmuştur. Benzer şekilde, Brezilya ve Portekiz gibi ülkelerdeki araştırmaların Portekizce yayımlandığı görülmektedir. Bunun dışında üç makale ile İtalyanca (%0,42), iki makale ile Lehçe ve Rusça (%0,28), bir makale ile Hırvatça, Almanca, Macarca ve Ukraynaca (%0,14) gibi dillerde yayın yapan akademik topluluklar da vardır. Ancak, bu dillerdeki çalışmalar genellikle yerel akademik dergilerde yayımlandığı için uluslararası düzeyde daha az görünür olmaktadır.

4.1.5 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin kurumlara göre dağılımı

Turizm ve havaalanı konusundaki akademik çalışmaların hangi kurumlar tarafından yapıldığını incelemek, bu alandaki araştırmaların hangi üniversiteler ve merkezler tarafından yönlendirildiğini anlamak açısından önemlidir. WoS veri tabanından elde edilen analiz sonuçlarına göre, toplam 715 makale içerisindeki kurum katkılarının dağılımı incelendiğinde, “Affiliations” (kurumlar) alanında toplam 1511 kayıt tespit edilmiştir. Bu farklılık, birçok yayının birden fazla kuruma ait yazarlar tarafından ortaklaşa yazılmasından kaynaklanmaktadır. Web of Science, analiz sonuçlarında her katkı sağlayan kurumu ayrı bir kayıt olarak saymakta, bu da toplam kayıt sayısının makale sayısını aşmasına neden olmaktadır. Bu durum, çok sayıda kurumu içeren ve iş birliği ile yürütülen araştırmaların varlığını göstermektedir.

Çalışma kapsamına alınan makaleler incelendiğinde 22 makale (%3,07) ile Griffith Üniversitesi en fazla akademik yayına sahip olan kurum olduğu görülmektedir (Tablo 4.5). Avustralya merkezli olan bu üniversite, özellikle hava taşımacılığının turistik destinasyonlara etkisi üzerine çalışmalar yapmaktadır. Havaalanları ve turizm sektörünün kesişim noktalarına odaklanan araştırmaları ile dikkat çekmektedir.

Bu alanda önemli katkılar sunan diğer akademik kurumlar ise 19 makale (%2,65) ile Massey Üniversitesi ve 15 makale (%2,09) ile Málaga Üniversitesi olarak tespit edilmiştir. Massey Üniversitesi, Yeni Zelanda'daki havaalanları ve turistik yönetim konularında araştırmalar yapmaktadır. Málaga Üniversitesi ise İspanya'nın turizm ekonomisindeki yerini göz önünde bulundurarak, havaalanlarının bölgesel turizme etkilerini inceleyen çalışmalar yürütmektedir. 14 makale (%1,95) ile Hong Kong Polytechnic Üniversitesi de Asya-Pasifik bölgesinde havaalanları ve turizm arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalarıyla öne çıkmaktadır. Diğer üniversiteler, dokuz makale (%1,25) ile Florida Eyalet Üniversitesi, sekiz makale (%1,11) ile Las Palmas de Gran Canaria Üniversitesi ve Sidney New South Wales Üniversitesi olarak sıralanmıştır. Bu üniversiteler, bulundukları bölgelerde havaalanları ile turistik destinasyonlar arasındaki bağlantılar ve sürdürülebilir hava taşımacılığı üzerine araştırmalar yapmaktadır. Özellikle Florida, Avustralya ve İspanya gibi turizmin yoğun olduğu yerlerde faaliyet gösteren bu üniversiteler, havaalanlarının turistik hareketlilik üzerindeki etkilerini analiz etmektedir.

Bunun yanı sıra, her biri yedi makale (%0,98) ile Aegean Üniversitesi, Mahidol Üniversitesi ve Sevilla Üniversitesi gibi kurumlar da havaalanlarının turizme etkisini incelemektedir. Yunanistan, Tayland ve İspanya gibi turistik bölgelerde bulunan bu üniversiteler, havaalanlarının bölgesel kalkınmadaki rolü üzerine çalışmalar yapmaktadır. Daha düşük yayın sayılarına sahip olan üniversitelerin ise her biri altı makale (%0,84) ile Aalborg Üniversitesi, Johannesburg Üniversitesi, Westminster Üniversitesi ve Zagreb Üniversitesi olduğu ulaşılan bulgulardandır.

Tablo 4.5*Wos'da "Turizm ve Havaalanı" Makalelerinin Kurumlara Göre Dağılımı*

Yazarların Bağlı Oldukları Kurumlar	Makale Sayısı	%
Griffith University	22	3,077
Massey University	19	2,657
Universidad de Málaga	15	2,098
Hong Kong Polytechnic University	14	1,958
State University System of Florida	9	1,259
Universidad de Las Palmas de Gran Canaria	8	1,119
University of New South Wales Sydney	8	1,119
Mahidol University	7	0,979
University of Aegean	7	0,979
University of Sevilla	7	0,979
Aalborg University	6	0,839
Egyptian Knowledge Bank (EKB)	6	0,839
Griffith University Gold Coast Campus	6	0,839
Université Libre de Bruxelles	6	0,839
University of Johannesburg	6	0,839
University of Southern Queensland	6	0,839
University of Westminster	6	0,839
University of Zagreb	6	0,839
Chinese Academy of Sciences	5	0,699
Fudan University	5	0,699
Monash University	5	0,699
Universidade de São Paulo	5	0,699
Universidade do Algarve	5	0,699
Universidade dos Açores	5	0,699
University of Barcelona	5	0,699
Diğer	1312	183,654
Toplam	1511	211,483

Türkiye'deki kurumsal dağılıma bakıldığında ise üç makale (%0,42) ile Akdeniz Üniversitesi'nin ön plana çıktığı, iki makale (%0,28) ile Antalya Bilim Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi ve Özyeğin Üniversitesi'nin bu alana katkı sağladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, Anadolu Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Gediz Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi ise birer makale (0,14) ile bu alanda yayın yapan diğer yükseköğretim kurumları arasında yer almaktadır.

4.1.6 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin yazarlara göre dağılımı

Turizm ve havaalanı üzerine yapılan akademik çalışmaların hangi yazarlar tarafından üretildiğini incelemek, bu alandaki bilimsel gelişmeleri yönlendiren araştırmacıları belirlemek açısından önem taşımaktadır. WoS veri tabanında yapılan analizler, belirli isimlerin bu alanda ön plana çıktığını ve akademik üretkenlikleriyle literatüre yön verdiklerini göstermektedir. Web of Science veri tabanından elde edilen analiz sonuçlarına göre, 715 makale içindeki yazar katkıları incelendiğinde, “Authors” (yazarlar) alanında toplam 2107 kayıt tespit edilmiştir. Bu farklılık, pek çok makalenin birden fazla araştırmacı tarafından birlikte yazılmasından kaynaklıdır. Web of Science, her yazarı ayrı bir katkı olarak saymakta ve bu nedenle toplam yazar katkı sayısı, makale sayısını aşmaktadır. Analiz sonuçlarına göre (Tablo 4.6), en fazla yayına sahip araştırmacı Lazaro Florido-Benítez’in özellikle havaalanlarının turizm ekonomisi üzerindeki etkileri ve ulaşım ağları ile turizm destinasyonları arasındaki ilişkileri ele alan çalışmaları dikkat çekmekte olup, toplam 13 makale (%1,81) yayımlamıştır.

Tablo 4.6

Wos’da “Turizm ve Havaalanı” Makalelerin Yazarlara Göre Dağılımı

Yazar	Makale Sayısı	%	Yazar	Makale Sayısı	%
Florido-Benítez L	13	1,818	Wu HJ	4	0,559
Lohmann G	12	1,678	Correia A	3	0,420
Tsui KWH	9	1,259	Craig CA	3	0,420
Ngo T	7	0,979	Eugenio-Martin JL	3	0,420
Papatheodorou A	7	0,979	González-Gómez M	3	0,420
Tsui WHK	7	0,979	Halpern N	3	0,420
Fu XW	6	0,839	Hughes K	3	0,420
Wang K	6	0,839	Hui TK	3	0,420
Castillo-Manzano JI	5	0,699	Kumar RR	3	0,420
Dobruszkes F	5	0,699	Lin YH	3	0,420
Spasojevic B	5	0,699	Wu CL	3	0,420
Graham A	4	0,559	Rogerson CM	3	0,420
Schuckert M	4	0,559	Diğer	1991	276,64
Wattanacharoensil W	4	0,559	Toplam	2107	294,963

Gui Lohmann, yayımladığı 12 makale (%1,67) de, hava taşımacılığı, havaalanı yönetimi ve turizm arasındaki bağlantılar konusunda geniş kapsamlı araştırmalar yapmıştır. KWH Tsui ise yayımladığı dokuz makale (%1,25) de daha çok havaalanı altyapıları, lojistik

yönetimi ve turizm destinasyonları üzerindeki etkileri konusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir. Daha az sayıda yayını olmasına rağmen her biri yedi makale (%0,97) ile Thanh Ngo, Andreas Papatheodorou ve WHK Tsui isimli akademisyenler de alanyazına önemli katkılar sunmuştur. Bunun yanı sıra, yayımladığı altı makalede Xiaowen Fu (%0,83) ve Kun Wang (%0,83), yayımladığı beş makalede Jose I. Castillo-Manzano (%0,69), Frederic Dobruszkes (%0,69) ve Bojana Spasojevic (%0,69) hava taşımacılığı ve turizm destinasyonları üzerine çalışmalar yapmışlardır. Özellikle ilk 10 sıradaki yazarlar, toplam 77 makale ile alandaki yayınların yaklaşık %10,76'sını oluşturmuştur.

4.1.7 WoS veri tabanında yayımlanan “turizm ve havaalanı” makalelerinin kaynak başlıklarına göre dağılımı

Çalışmanın bu kısmında, WoS veri tabanında “turizm ve havaalanı” konulu makalelerin hangi akademik dergilerde yayımlandığı analiz edilmiştir. Verilere göre, toplam 715 makale incelenmiş ve en çok makalenin *Journal of Air Transport Management* dergisinde yayımlandığı tespit edilmiştir (Tablo 4.7). Bu dergi, 50 makale ile toplam yayınların %6,99'unu oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla 29 makale (%4,05) ile *Sustainability* ve 26 makale (%3,63) ile *Tourism Management* dergileri izlediği görülmektedir.

İlk üç dergiyi, daha az sayıda makale içeren diğer dergiler takip etmektedir. 14 makale (%1,95) ile *Tourism Economics* ve 11 makale (%1,53) ile *Annals of Tourism Research* dergileri, 10 makale (%1,39) ile *International Journal of Tourism Cities* ve *Tourism Review* gibi dergiler önemli katkılar sunmuştur. Bunun yanı sıra, sekiz makale (%1,11) ile *Journal of Transport Geography* ve altı makale (%0,83) ile *Transport Policy* gibi ulaşım odaklı dergilerde de turizm ve havaalanları konusuna yer verildiği görülmektedir.

Web of Science verilerine göre, analiz kapsamında yer alan 715 makalenin yayımlandığı kaynaklar incelendiğinde, “Publication Titles” alanında toplam 731 kayıt elde edilmiştir. Bu sayı, bazı dergilerin birden fazla biçimde (örneğin, kısaltılmış veya tam adlarla) sistemde yer alması ya da bazı yayınların birden fazla kaynak başlığı altında sınıflandırılması gibi nedenlerle, makale sayısını aşmaktadır. Web of Science, her farklı dergi başlığını ayrı bir kayıt olarak analiz ettiğinden, bu farklılık normal bir durumdur. Bu durum, yayınların dağıldığı kaynakların çeşitliliğini göstermesi açısından anlamlıdır.

Tablo 4.7*Wos'da "Turizm ve Havaalanı" Makalelerinin Kaynak Başlıklarına Göre Dağılımı*

Çalışmaların Yayımlandığı Dergiler	Makale Sayısı	%
Journal of Air Transport Management	50	6,993
Sustainability	29	4,056
Tourism Management	26	3,636
Tourism Economics	14	1,958
Annals of Tourism Research	11	1,538
International Journal of Tourism Cities	10	1,399
Tourism Review	10	1,399
Tourism Management Perspectives	9	1,259
Current Issues in Tourism	8	1,119
Journal of Transport Geography	8	1,119
Anatolia International Journal of Tourism and Hospitality Research	7	0,979
Journal of Spatial and Organizational Dynamics	7	0,979
Journal of Travel Medicine	7	0,979
Research in Transportation Business and Management	7	0,979
Transportation Research Part A: Policy and Practice	7	0,979
Journal of Destination Marketing Management	6	0,839
Journal of Hospitality and Tourism Insights	6	0,839
Journal of Travel Research	6	0,839
Transport Policy	6	0,839
Asia Pacific Journal of Tourism Research	5	0,699
Cuadernos de Turismo	5	0,699
Journal of Hospitality and Tourism Management	5	0,699
Journal of Hospitality and Tourism Technology	5	0,699
Journal of Travel & Tourism Marketing	5	0,699
TEMA Journal of Land Use Mobility and Environment	5	0,699
Diğer	467	65,35
Toplam	731	102,28

4.2 WoS Veri Tabanındaki Çalışmaların Görsel Haritalama Yöntemi ile Analizi

Bu bölümde, WoS veri tabanında yer alan turizm ve havaalanı konulu makaleler, görsel haritalama yöntemi ile analiz edilmiştir. Bibliyometrik yazılım aracı olan VOSviewer kullanılarak yazarlar, kurumlar, ülkeler, yayınlar ve anahtar kelimeler arasındaki ilişkiler görsel olarak ortaya konmuştur. Böylece alandaki temel eğilimler, iş birlikleri ve araştırma odakları daha anlaşılır hale getirilmiştir.

4.2.1 Ortak yazarlık analizi

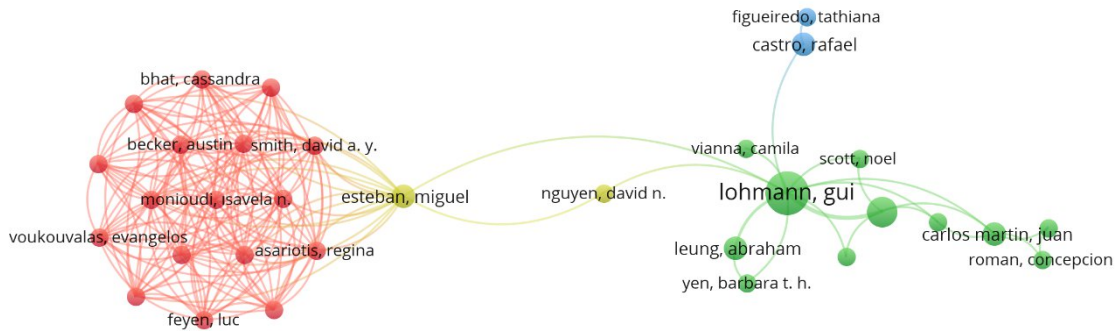
Bu analiz kapsamında, turizm ve havaalanı konusundaki ortak yazarlık ilişkileri incelenmiştir. Ortak yazarlık analizi; en fazla iş birliği yapılan yazarlar, kurumlar ve ülkeler düzeyinde gerçekleştirilmiş ve bu ilişkiler ağ haritaları aracılığıyla görselleştirilmiştir.

4.2.1.1 Yazarlara göre analiz

Bu çalışmada kullanılan ortak yazarlık analizi, sadece araştırmacılar arasındaki bilimsel iş birliği yapılarını görselleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda bireysel düzeyde yazarların üretkenliğini (yayın sayısı) ortaya koymayı da amaçlamaktadır. Analiz için 1899 yazara ulaşılmıştır. Bu yazarların her biri için minimum yayın sayısı 1; minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 1899 yazarın 1601'i eşik değeri karşılamaktadır. 1899 yazarın her birinin bağlantılarının toplam gücünü hesaplamak için seçilecek belge sayısı 1601 ile sınırlandırılmıştır. 1601 öğenin bir kısmı birbiri ile bağlantılı değildir. Birbiriyle bağlantılı olan ve bağlantı gücü en yüksek olan 27 yazar seçilmiş ve Şekil 4.2 oluşturulmuştur.

Şekil 4.2

Ortak Yazarlık Ağ Haritası

Ortak yazarlık analizine göre 4 küme, 175 bağlantı ve 179 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Yazarlar arasındaki 175 bağlantı ve 179 toplam bağlantı gücü, yazarlar arasındaki akademik etkileşimin yoğunluğunu ve benzer konuların çalışıldığını ortaya koymaktadır. Bu analize göre ortaya çıkan ağ yapısında yazarlar, tematik benzerliklerine göre dört kümeye ayrılmıştır. Gui Lohman'ın yer aldığı yeşil küme, Miguel Esteban'ın bulunduğu sarı küme, Rafael Castro'nun dahil olduğu mavi küme ve yayın sayıları eşit

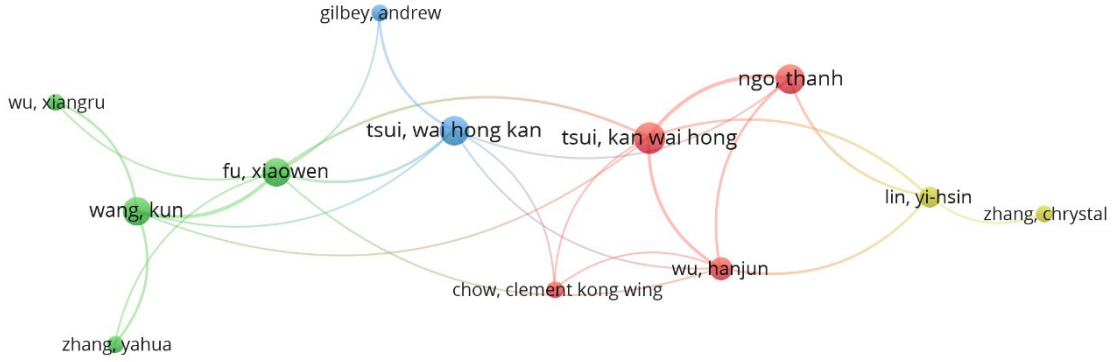
olan 17 farklı yazarı içeren kırmızı küme olmak üzere yazarların dört farklı kümede gruplandığı görülmektedir.

Bu ağ haritası incelendiğinde yeşil küme içerisindeki Gui Lohmann (10 yayın, 115 atıf, 15 toplam bağlantı gücü)'ın en çok yayına sahip merkezi konumda yer alan bir yazar olduğu ve Bojana Spasojevic (4 yayın, 51 atıf, 8 toplam bağlantı gücü), Abraham Leung (2 yayın, 12 atıf, 3 toplam bağlantı gücü), Camila Vianna (1 yayın, 23 atıf, 1 toplam bağlantı gücü) ve Juan Martin Carlos (2 yayın, 68 atıf, 5 toplam bağlantı gücü) gibi yazarlarla güçlü bağlantılar kurduğu görülmektedir. Özellikle Isavela N. Monioudi (1 yayın, 59 atıf, 17 toplam bağlantı gücü), David A. Y. Smith (1 yayın, 59 atıf, 17 toplam bağlantı gücü) ve Austin Becker (1 yayın, 59 atıf, 17 toplam bağlantı gücü) gibi yayın sayısı, atıf sayısı ve bağlantı gücü sayısı aynı olan yazarların yer aldığı kırmızı küme içerisinde sıkı bir iş birliği ağı dikkat çekmektedir. Bu yazarlar arasında çok sayıda ortak yayın bulunduğu ve kümenin oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Miguel Esteban (2 yayın, 63 atıf, 19 toplam bağlantı gücü) ve David N. Nguyen (1 yayın, 4 atıf, 2 toplam bağlantı gücü) gibi yazarlar ise farklı kümeler arasında köprü görevi üstlenmekte; kümeler arası bilgi ve iş birliği akışına katkı sağlamaktadır.

Birinci haritanın yoğunluğunu indirmek ve daha anlamlı bir yapı ortaya koymak için ikinci haritada minimum yayın sayısı 2; minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 1899 yazarın 131'i eşik değeri karşılamaktadır. 131 yazarın her biri için diğer yazarlarla ortak yazarlık bağlantılarının toplam gücü hesaplanmıştır. Birbiriyle bağlantılı olan ve toplam bağlantı gücü en yüksek olan 131 yazar seçilmiş ve bunlardan en güçlü bağlantıya sahip 12 yazar ile Şekil 4.3 oluşturulmuştur.

Şekil 4.3

Ortak Yazarlık İndirgenmiş Ağ Haritası

Şekil 4.3'te yazarlar arası iş birliği ilişkilerine dayalı olarak 4 farklı küme yazar grubu görülmektedir. Bu kümeler arasında toplam 24 yazar bağlantısıyla birlikte 41 iş birliği ilişkisi tespit edilmiştir. Yeşil kümedeki Xiaowen Fu ve mavi kümedeki Wai Hong Kan Tsui düğüm büyüklüğü açısından öne çıkmakta ve kendi kümeleri içinde merkezi konumda yer almaktadır. Kan Wai Hong Tsui ve Thanh Ngo gibi yazarlar kırmızı kümeyi temsil etmektedir. Haritanın daha küçük kümelerinden biri olan mavi kümede yer alan Wai Hong Kan Tsui ve Andrew Gilbey arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. Sarı kümede ise Yi-Hsin Lin ve Chrystal Zhang öne çıkmakta olup, bu iki yazarın diğer kümelerle daha sınırlı iş birliği içinde olduğu gözlemlenmektedir.

4.2.1.2 Ülkelere göre analiz

Bu bölümde, ülke düzeyinde akademik iş birliklerinin üretkenlik temelinde dağılımı ortak yazarlık analiziyle ele alınmıştır. Ortak yazarlık analizi ile toplamda 92 ülke tespit edilmiştir. Bu 92 ülkenin her biri için minimum belge sayısı 1, minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 92 ülkeden 86'sı eşik değeri karşılamaktadır. 92 ülkenin her birinin bağlantılarının toplam gücünü hesaplamak için seçilecek belge sayısı 86 ile sınırlandırılmıştır. 86 ülkenin bir kısmı birbirini ile bağlantılı olmadığından birbiriyle bağlantılı olan ve bağlantı gücü en yüksek olan 79 ülke seçilmiş ve Şekil 4.4 oluşturulmuştur.

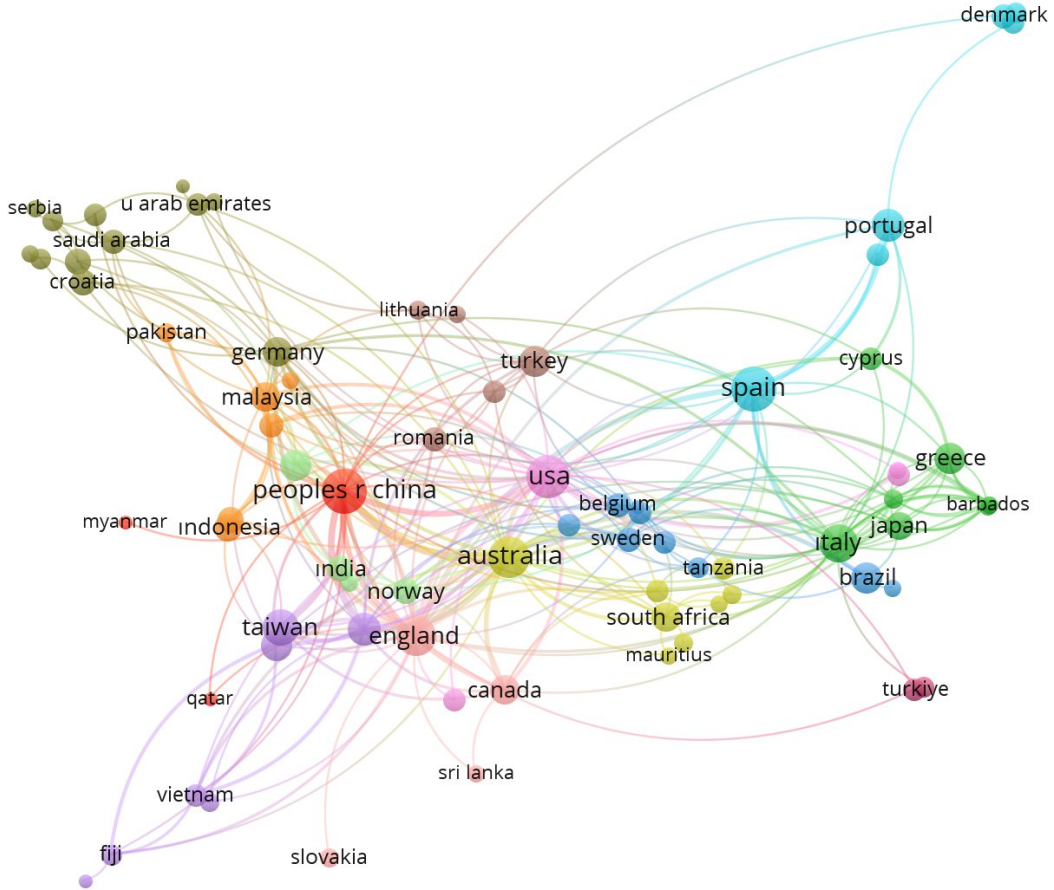
Şekil 4.4'te aynı renkle gösterilen noktalar, ülkeler arasında iş birliği yapıldığını ifade ederken; dairelerin büyüklüğü, ilgili ülkenin yayın sayısına karşılık gelmektedir. Daireler arasındaki çizgiler ise ülkeler arasındaki bilimsel ilişkiyi, yani ortak yayın üretimini temsil etmektedir. Yapılan analiz sonucunda çıkan görsel haritada toplamda 13 küme ülke (People's Republic of China, Spain, USA, Australia, England, Italy, Taiwan,

Thailand, Turkey, Brazil, South Korea, Malaysia, Türkiye) grubu tespit edilmiştir. Bu kümeler arasında 293 bağlantı ve 454 toplam bağlantı gücü elde edilmiştir.

Elde edilen verilere göre en üretken ülkeler arasında Çin Halk Cumhuriyeti (84 yayın, 1602 atıf, 74 toplam bağlantı gücü), İspanya (83 yayın, 1468 atıf, 33 toplam bağlantı gücü), Amerika Birleşik Devletleri (78 yayın, 1961 atıf, 65 toplam bağlantı gücü), Avustralya (63 yayın, 1343 atıf, 78 toplam bağlantı gücü), İngiltere (50 yayın, 1214 atıf, 74 toplam bağlantı gücü) ve İtalya (45 yayın, 1026 atıf, 30 toplam bağlantı gücü) öne çıkmaktadır. Bu ülkeler hem yayın sayıları hem de ortak yazarlık bağlarının yoğunluğu bakımından ağı merkezinde yer almaktadır.

Şekil 4.4

Ülkeler Arası Ağ Haritası

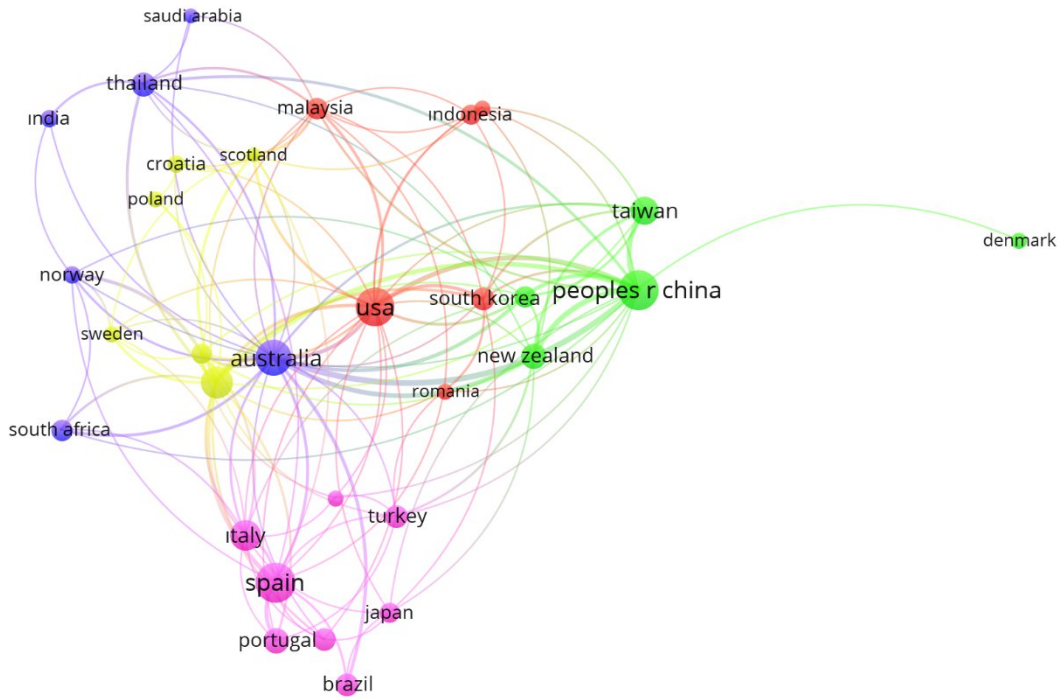

Ağ haritası incelendiğinde, Türkiye'nin iki farklı şekilde ("Turkey" ve "Türkiye") veri tabanında yer almasından dolayı Turkey (22 yayın, 416 atıf, 13 toplam bağlantı gücü) ve Türkiye (7 yayın, 35 atıf, 3 toplam bağlantı gücü) iki ayrı düğüm olarak görülmektedir.

Şekil 4.4'ün daha anlaşılabilir olması için, ikinci haritada 92 ülkenin minimum belge sayısı 8, minimum atıf sayısı 6 olarak belirlenmiştir. 92 ülkenin 31'i eşik değeri karşılamaktadır. 31 ülkenin her biri için, diğer ülkelerle ortak yazarlık bağlantılarının toplam gücü hesaplanmıştır. Toplam bağlantı gücü en yüksek olan 31 ülke seçilmiş ve Şekil 4.5 oluşturulmuştur.

Şekil 4.5

Ülkeler Arası İndirgenmiş Ağ Haritası

Şekil 4.5'te toplam 5 farklı küme, 132 bağlantı ve 271 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Haritada yeşil kümenin merkezinde bulunan Çin Halk Cumhuriyeti (84 yayın, 1602 atıf, 66 toplam bağlantı gücü) yayın sayısına göre en üretken ülke konumundadır. ABD (78 yayın, 1961 atıf, 44 toplam bağlantı gücü) kırmızı kümede öne çıkarken; İngiltere (50 yayın, 1214 atıf, 60 toplam bağlantı gücü) sarı kümede bağlantı gücü açısından oldukça merkezi bir konumda bulunmaktadır. İspanya (83 yayın, 1468 atıf, 27

toplam bağlantı gücü), İtalya (45 yayın, 1026 atıf, 17 toplam bağlantı gücü), Brezilya (22 yayın, 110 atıf, 7 toplam bağlantı gücü) ve Türkiye (22 yayın, 416 atıf, 9 toplam bağlantı gücü) pembe kümeyi oluştururken; Hindistan (12 yayın, 125 atıf, 4 toplam bağlantı gücü), Avustralya (63 yayın, 1343 atıf, 68 toplam bağlantı gücü), Norveç (12 yayın, 378 atıf, 12 toplam bağlantı gücü) ve Güney Afrika (18 yayın, 249 atıf, 8 toplam bağlantı gücü) gibi ülkelerin yer aldığı mor küme ise Avrupa-Asya-Afrika ekseninde önemli iş birliklerine işaret etmektedir.

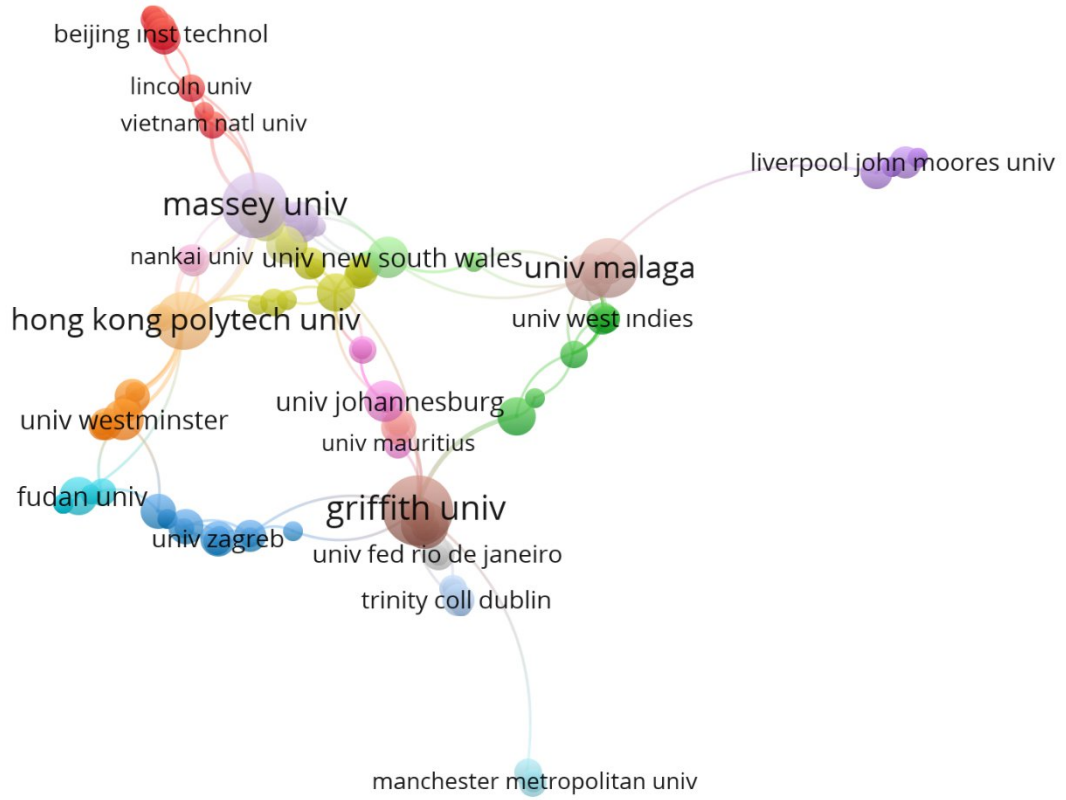
4.2.1.3 Kurumlara göre analiz

Bu bölümde, kurum düzeyinde ortak yazarlık ilişkilerini analiz etmek amacıyla gerçekleştirilen iş birliği ağı analizi sonucunda toplamda 981 kuruma ulaşılmıştır. Her bir kurum için minimum yayın sayısı 1, minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 981 kurumun 833'ü eşik değeri karşılamaktadır. 981 kurumun her birinin bağlantılarının toplam gücünü hesaplamak için seçilecek belge sayısı 833 ile sınırlandırılmıştır. 833 ögenin bir kısmı birbiri ile bağlantılı olmadığından, birbiriyle bağlantılı olan ve bağlantı gücü en yüksek olan 153 kurum seçilmiş ve Şekil 4.6 oluşturulmuştur.

Yapılan analiz sonucunda toplamda 19 kümeden oluşan kurum grubu tespit edilmiştir. Bu kümeler arasında 330 bağlantı, 335 toplam bağlantı gücü bulunmaktadır. Ağ yapısı incelendiğinde Griffith Üniversitesi (22 yayın, 603 atıf, 20 toplam bağlantı gücü), Massey Üniversitesi (19 yayın, 409 atıf, 30 toplam bağlantı gücü) Malaga Üniversitesi (15 yayın, 173 atıf, 1 toplam bağlantı gücü) ve Hong Kong Polytechnic Üniversitesi (14 yayın, 403 atıf, 22 toplam bağlantı gücü) gibi kurumların yayın sayıları, atıf sayıları ve bağlantı gücü bakımından öne çıktığı görülmektedir. Bu kurumlar hem yayın sayıları hem de ortak yazarlık bağlarının yoğunluğu bakımından ağın merkezinde yer almaktadır.

Şekil 4.6

Kurumlar Arası Ağ Haritası

Şekil 4.6'in daha anlaşılabilir olması için, ikinci haritada 981 kurumun minimum belge sayısı 5, minimum atıf sayısı 3 olarak belirlenmiştir. 981 kurumun 20'si eşik değeri karşılamaktadır. 20 kurumun her biri için, diğer kurumlarla iş birliklerinin toplam gücü hesaplanmıştır. Toplam bağlantı gücü en yüksek olan 20 kurum seçilmiş ve harita 4.7 oluşturulmuştur.

Şekil 4.7

Kurumlar Arası İndirgenmiş Ağ Haritası

Şekil 4.7’da toplam 4 farklı küme, 19 bağlantı ve 29 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Haritada yer alan kurumlar arasında Griffith Üniversitesi (22 yayın, 603 atıf, 6 toplam bağlantı gücü), düğüm büyüklüğü açısından öne çıkmakta ve kırmızı kümenin merkezinde yer almaktadır. Bu kurum Johannesburg Üniversitesi (6 yayın, 175 atıf, 2 toplam bağlantı gücü) ile güçlü bir iş birliği ağı kurmaktadır. Aegean Üniversitesi (8 yayın, 245 atıf, 1 toplam bağlantı gücü), pembe kümede konumlanarak iki farklı küme arasında köprü rolü üstlenmektedir. Massey Üniversitesi (19 yayın, 409 atıf, 10 toplam bağlantı gücü) ve Sydney Üniversitesi (5 yayın, 114 atıf, 5 toplam bağlantı gücü) ise sarı kümenin merkezindedir ve Hong Kong Polytechnic Üniversitesi (14 yayın, 403 atıf, 8 toplam bağlantı gücü) ile doğrudan bağlantı kurarak Asya-Pasifik hattındaki kurumsal iş birliğini yansıtmaktadır.

4.2.2 Atıf analizi

Bu analiz kapsamında, turizm ve havaalanı konusuyla ilgili elde edilen yayınlarda yapılan atıflar; yazarlar ve belgeler temelinde oluşturulan ağ haritaları aracılığıyla iki alt başlık altında incelenmiştir.

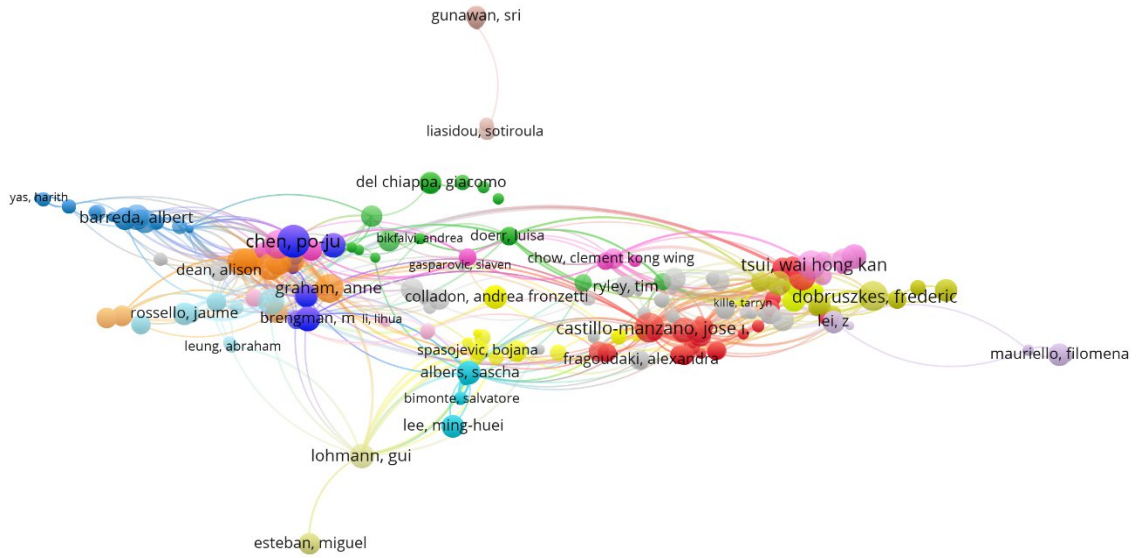
4.2.2.1 Yazarlara göre analiz

Bu çalışmada yapılan atıf analizinin amacı, yalnızca yazarlar arasındaki atıf ilişkilerini görselleştirmek değil, aynı zamanda bireysel düzeyde en çok atıf alan araştırmacıları belirleyerek alandaki bilimsel etki düzeylerini ortaya koymaktır. Analiz için 1899 yazara ulaşılmıştır. Bu yazarların her biri için minimum yayın sayısı 1; minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 1899 yazarın 1601’i eşik değeri karşılamaktadır. 1899 yazarın her birinin bağlantılarının toplam gücünü hesaplamak için seçilecek belge sayısı 1601 ile sınırlandırılmıştır. 1601 öğenin bir kısmı birbiri ile bağlantılı değildir. Birbiriyle bağlantılı olan ve bağlantı gücü en yüksek olan 526 yazar seçilmiş ve Şekil 4.8 oluşturulmuştur.

Yapılan analiz sonucunda, toplamda 27 küme yazar grubu tespit edilmiştir. Bu kümeler arasındaki 2682 bağlantı ve 3094 toplam bağlantı gücü, yazarlar arasındaki atıf ilişkilerinin yoğunluğunu ve literatürdeki etkileşim düzeyini ortaya koymaktadır.

Şekil 4.8

Yazarların Alıntı Ağ Haritası

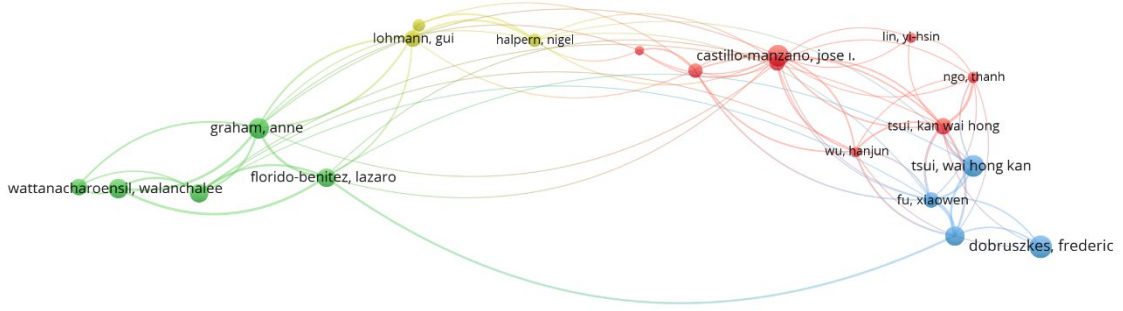

Ağ haritası incelendiğinde Po-Ju Chen (1 yayın, 337 atıf, 4 toplam bağlantı gücü)'in merkezi konumda yer aldığı ve çok sayıda atıf olarak diğer araştırmacılarla yoğun ilişki ağı kurduğu büyük boyutlu düğümüyle dikkat çekmektedir. Frederic Dobruszkes (5 yayın, 237 atıf, 74 toplam bağlantı gücü), I. Jose Castillo-Manzano (5 yayın, 231 atıf, 80 toplam bağlantı gücü), Wai Hong Kan Tsui (7 yayın, 206 atıf, 65 toplam bağlantı gücü) gibi yazarlar yüksek atıf sayıları, merkezi ve bağlantılı konumları sayesinde, alanyazınında hem yüksek atıf alan hem de kümeler arası etkileşimi artıran önemli araştırmacılar olarak öne çıkmaktadır. Bu yazarların oluşturduğu kümeler arasında kırmızı, yeşil, sarı ve mor gibi renklerde yoğunlaşmalar gözlenmiş; bu durum hem bireysel bilimsel etkiyi hem de kümelenmiş akademik etkileşim alanlarını ortaya koymuştur. Ayrıca Miguel Esteban (2 yayın, 63 atıf, 20 toplam bağlantı gücü), Filomena Mauriello (2 yayın, 85 atıf, 15 toplam bağlantı gücü) gibi bazı yazarların ağın dışında yer almasına rağmen kendi kümelerinde önemli bağlayıcı rollere sahip oldukları görülmektedir.

Birinci haritanın yoğun olmasından dolayı ikinci haritada 1899 yazarın minimum yayın sayısı 3; minimum atıf sayısı 2 olarak belirlenmiştir. 1899 yazarın 26'sı eşik değeri karşılamaktadır. 26 yazarın her biri için diğer yazarlarla ortak yazarlık bağlantılarının toplam gücü hesaplanmış ve bunlardan en güçlü bağlantıya sahip 20 yazar ile şekil 4.9 oluşturulmuştur.

Şekil 4.9

Yazarların İndirgenmiş Alıntı Ağ Haritası

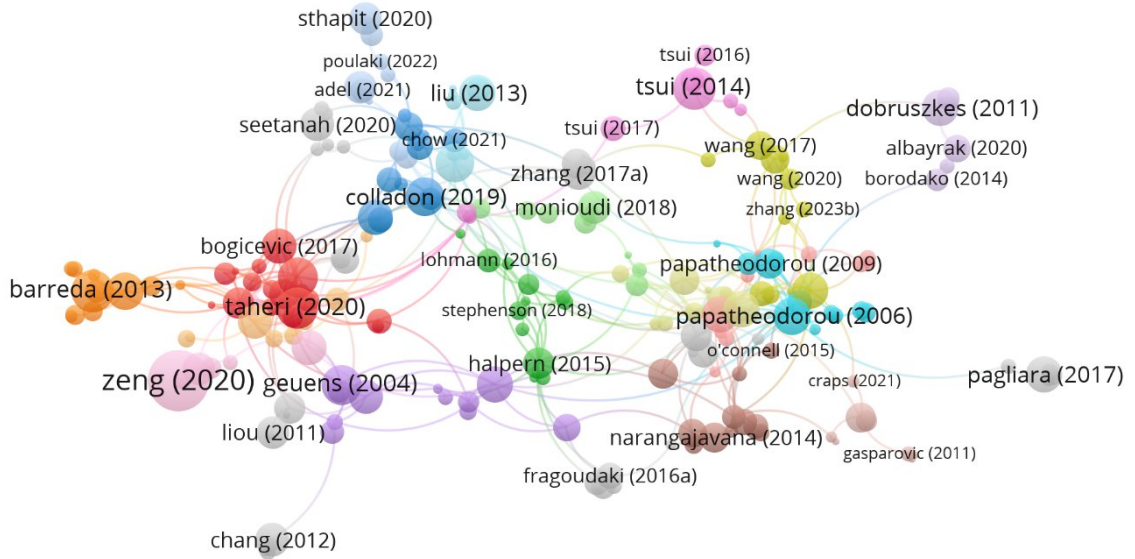
Şekil 4.9'deki indirgenmiş harita, en fazla atıf alan yazarlar arasındaki iş birliği ilişkilerini ve kümelenmeleri daha sade ve odaklanmış bir şekilde görselleştirmektedir. 4 farklı küme, 72 bağlantı ve 178 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Frederic Dobruszkes (5 yayın, 237 atıf, 6 toplam bağlantı gücü) ile Wai Hong Kan Tsui (7 yayın, 206 atıf, 20 toplam bağlantı gücü) gibi isimleri içeren mavi küme ile Jose I. Castillo-Manzano (5 yayın, 231 atıf, 17 toplam bağlantı gücü)'nun bulunduğu kırmızı küme yüksek bağlantı gücüne sahiptir. Yeşil kümede bulunan Anne Graham (5 yayın, 188 atıf, 29 toplam bağlantı gücü) ve Lázaro Florido-Benítez (13 yayın, 154 atıf, 25 toplam bağlantı gücü) isimli yazarlar da alandaki önemli iş birliklerini temsil etmektedir. Bu yapı, alanda öne çıkan yazarların sadece kendi kümeleri içinde değil, diğer kümelerdeki yazarlarla da belirli ölçüde etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir.

4.2.2.2 Yayınlar göre analiz

Bu çalışmada gerçekleştirilen atıf analizinin temel amacı, yalnızca yayınlar arasındaki atıf ilişkilerini görselleştirmek değil, aynı zamanda alan yazınında en fazla etki yaratan bilimsel çalışmaları belirleyerek bu çalışmaların yapısal etkileşim ağlarını ortaya koymaktır. Yapılan analizde toplam 715 yayın değerlendirilmiş ve minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. Bu eşik değerini karşılayan 598 yayından, bağlantı gücü en yüksek olan 220 yayın analiz için seçilmiş ve Şekil 4.10 oluşturulmuştur.

Şekil 4.10

Yayınların Alıntı Ağ Haritası

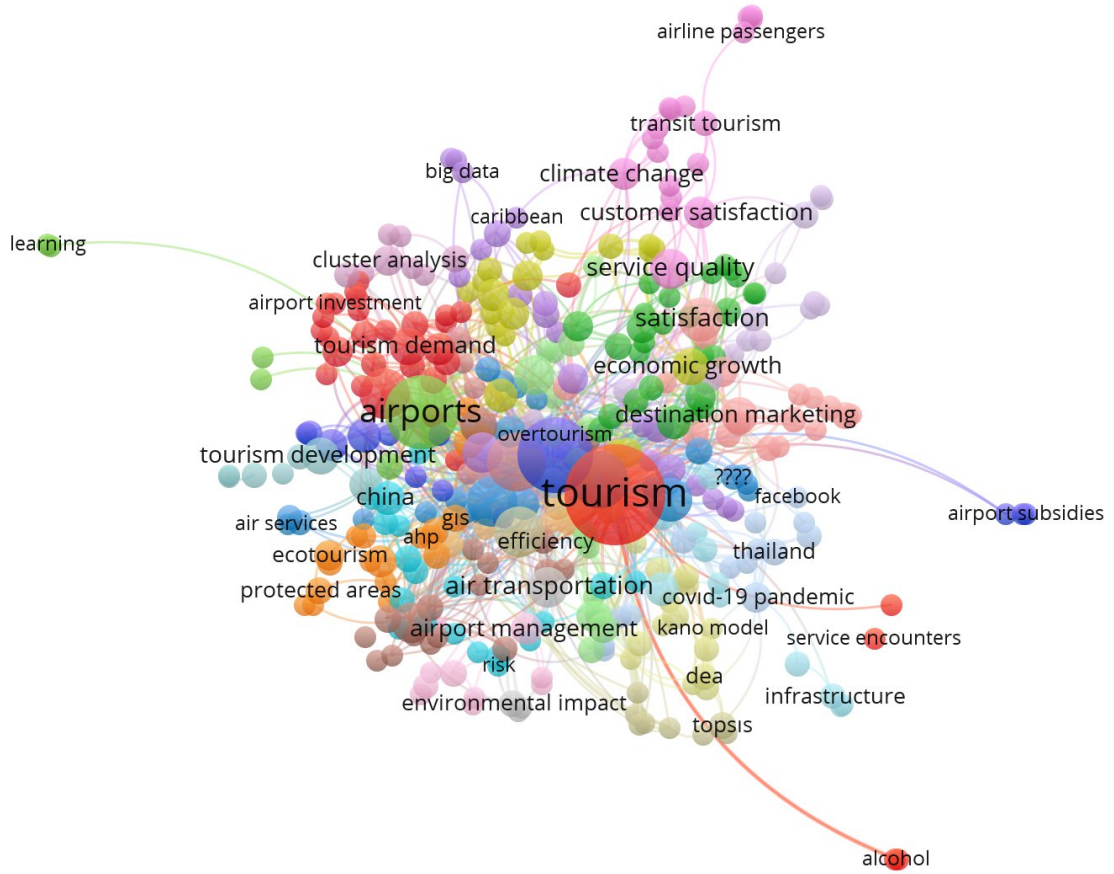
Yapılan görsel ağ analizinde toplam 25 küme belirlenmiş, bu kümeler arasında 405 bağlantı tespit edilmiştir. Haritada yer alan yayınlar arasındaki atıf ilişkileri incelendiğinde, ağ yapısının merkezinde yer alan bazı çalışmaların literatürde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Yapılan analizde, Zeng (2020) çalışması 337 atıf ile en çok atıf alan yayın olarak öne çıkmakla birlikte bağlantı sayısının 1 olması bağlantı gücünün zayıf olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışmayı Hansen (2014) 204 atıf ve sıfır bağlantı sayısı ile, Mbaiwa (2003) 168 atıf ve 1 bağlantı sayısı ile takip etmektedir. Atıf sayısına göre üst sıralarda yer alan diğer önemli çalışmalar arasında Funk (2007) (128 atıf, 1 bağlantı), Choi (1999) (126 atıf, 2 bağlantı) ve Barreda (2013) (126 atıf, 1 bağlantı) yüksek atıf ve düşük bağlantı gücüyle dikkat çekmektedir. Görsel harita incelendiğinde, bu yayınların farklı kümeler içinde yoğunlaştığı ve bir kısmının yüksek bağlantı sayısına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, söz konusu yayınların turizm ve havaalanı alanyazınına yön veren temel kaynaklar olduğunu göstermektedir. Prentice (2019) (103 atıf, 15 bağlantı) ve Lohmann (2009) (92 atıf, 13 bağlantı) çalışmaları ile oldukça yüksek bir iş birliği yoğunluğuna sahiptir. Papatheodorou (2006) çalışması, 83 atıf ve 20 bağlantı ile hem atıf hem de bağlantı sayısı açısından öne çıkan yayınlardan biridir.

Birinci haritanın yoğun olmasından dolayı ikinci haritada 715 yayının bir yayında minimum alıntı sayısı 30 olarak seçilmiştir. 113 yayın eşik değeri karşılamaktadır. 113 yayından toplam bağlantı gücü en yüksek olan 31 yayın seçilmiştir ve Şekil 4.11 oluşturulmuştur.

Yayınların İndirgenmiş Alıntı Ağ Haritası

4.2.3 Eşgörünüm analizi

Anahtar Kelimelerin Ağ Haritası

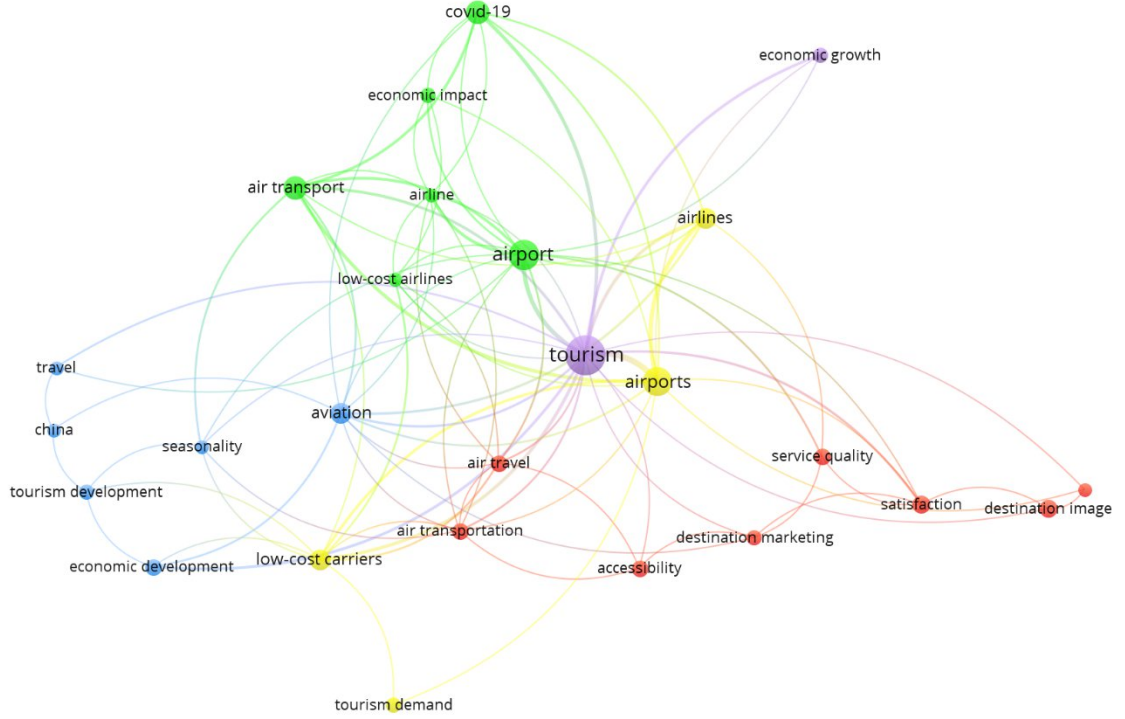

Bu kelimeler 26 farklı kümeye ayrılmış olup, aralarında toplamda 1259 bağlantı ve 1459 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Harita incelendiğinde, “tourism” (112), “airport (53) ve airports (50)” (toplam 103) ve “air transport” (27) anahtar kelimelerinin büyük boyutları ve merkezi konumları ile alandaki baskın temalar oldukları görülmektedir. Bu anahtar kelimeler, hem en yüksek tekrar sayısına sahip olmaları hem de farklı kümelerle olan yoğun bağlantılarıyla dikkat çekmektedir.

Birinci haritanın yoğun olmasından dolayı ikinci haritada 2482 anahtar kelimenin minimum oluşum sayısı 7 tutulmuş ve bunun sonucunda 26 anahtar kelime eşik değeri karşılamaktadır. 26 anahtar kelimenin her biri için, diğer anahtar kelimelerle eşgörünüm bağlantılarının toplam gücü hesaplanmış ve Şekil 4.13 oluşturulmuştur.

Şekil 4.13

Anahtar Kelimelerin İndirgenmiş Ağ Haritası

İndirgenmiş harita olan Şekil 4.13'te 5 küme, 91 bağlantı ve 184 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Anahtar kelimeler üzerinden yapılan eşgörünüm analizine göre, konuların 5 farklı küme “tourism”, “airport”, “airports”, “satisfaction” ve “aviation” olarak gruplandırıldığı görülmektedir.

5 SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Havaalanları, geçmişte yalnızca ulaşım altyapısı olarak değerlendirilirken günümüzde alışveriş merkezlerinden konferans salonlarına kadar çok işlevli yapılar olarak kent yaşamının ve turizm deneyiminin bir parçası hâline gelmiştir. Bu dönüşüm, ulaşım ve turizm ilişkisini daha da derinleştirirken havaalanları yalnızca bir ulaşım noktası değil, destinasyonların cazibesini artıran ve turizmi şekillendiren stratejik unsur olarak öne çıkmaktadır.

Havaalanlarının turizm destinasyonları üzerindeki etkisi, hava ulaşımının turizm talebi üzerindeki rolü, havaalanı altyapısının turizm gelişimiyle ilişkisi, havaalanı ve çevre gibi konular her geçen gün önem kazanmış, akademik anlamda daha fazla incelenen bir alan olmuştur. Özellikle son on yılda hava ulaşımındaki yenilikler ve sürdürülebilirlik politikaları, turizm ve havaalanı ilişkisinin giderek önem kazanmasında etkili olmuştur. Bu çalışma, Web of Science veri tabanında yer alan “turizm ve havaalanı” konulu

makalelerin bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenerek alan yazındaki eğilimlerini ortaya koymayı amaç edinmiştir. Bu doğrultuda Web of Science veri tabanı kullanılarak elde edilen ulusal ve uluslararası alanyazında “turizm ve havaalanı” anahtar kelimelerini ele alan, 1975-2024 yılları arasında yayınlanmış 715 çalışma kapsamlı şekilde incelenmiş ve VOSviewer yazılım programı aracılığıyla veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda bulgular iki başlıkta sunulmuştur. Birinci ana başlık altında makalelerin yayın yılları, konu kategorileri, yayımlandıkları ülkeler ve diller, ait oldukları kurumlar, yazarlar ve kaynak başlıklarına ilişkin bulgulara, ikinci ana başlık olan görsel haritalama analizinde ise ortak yazarlık, atıf ve eşgörünüm analizine dair bulgulara yer verilmiştir.

Yayımlanan makale sayısı, en fazla yayın üreten yazarlar, kurumlar, ülkeler ile çalışmaların yoğunlaştığı dergiler gibi göstergeleri ele alarak yapılan, kısacası bir alandaki bilimsel üretkenliğin değerlendirilmesinde kullanılan performans analizinin bulgularına bakıldığında; makalelerin yayım yıllarına göre, yayın sayılarının ilk yıllarda yavaş bir şekilde arttığı, özellikle 1992-2007 yılları arasında turizm ve havaalanı konusunun akademik alanda yaygın bir araştırma konusu haline gelmediği söylenebilir. Ancak 2008 yılı itibarıyla hava yolu taşımacılığının turizm üzerindeki etkisine yönelik yayın sayısında bir artış olduğu tespit edilmiştir. Bu artış, aynı zamanda havacılık endüstrisinin gelişimi, turizm politikalarının yeniden şekillenmesi ve sürdürülebilir hava yolu taşımacılığı gibi konuların akademik çevrelerde daha fazla ele alınmaya başlamasıyla ilişkilendirilebilir. Diğer taraftan en fazla yayın yapılan yıl 2020 yılıdır. Sonucun bu şekilde çıkması pandemi süreci, hava yolu ulaşımında yaşanan krizler ve turizm sektöründeki belirsizliklerin akademiye yansımaları olarak değerlendirilebilir. Önümüzdeki yıllarda dijitalleşme, akıllı havaalanları ve karbon salınımı gibi konular üzerinde akademik çalışmaların devam edeceği öngörülmektedir.

Konu kategorisi açısından bakıldığında, turizm ve havaalanlarıyla ilgili akademik çalışmalar birçok farklı alana yayılmaktadır. Turizm ve havaalanları arasındaki ilişki pek çok akademik disiplinin kesişim noktasında bulunmakta olup, turizm, havacılık, çevresel sürdürülebilirlik, coğrafya, ekonomi ve işletme gibi farklı disiplinleri bir araya getiren multidisipliner bir alandır. Bu bağlamda çalışmada tespit edilen ve en çok araştırılan konuların konaklama ve ulaştırma olduğu görülmektedir. Ulaştırma politikaları ve havayolu taşımacılığındaki altyapı gelişmelerinin turizmde havaalanlarının rolüne olan akademik ilgiyi artırdığı söylenebilir. Diğer taraftan araştırmalarda sıkça ele alınan

konular arasında; havaalanlarının destinasyonun çekiciliği üzerindeki etkileri, yolcu deneyimi, bağlantılı ulaşım ağları bulunmaktadır. Özellikle uluslararası turizm hareketliliğinin artması, spor organizasyonları ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik seyahatlerin yaygınlaşması, bu alandaki akademik çalışmaların yoğunlaşmasını sağlayan etkenler olabilir. Son yıllarda iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik açısından havaalanlarının rolüne yönelik akademik ilginin de arttığı bunun yanı sıra ilerleyen süreçte içinde bulunduğumuz çağın gerekleri dijitalleşme ve yeşil havaalanı uygulamaları ile ilgili çalışmaların artabileceği, COVID-19 sonrası hava turizminin yeniden şekillenmesi, havaalanlarının turizm destinasyonları üzerindeki etkisini daha iyi anlamak için veri analitiği, yapay zekâ ve büyük veri kullanımı gibi akademik konuların ön plana çıkacağı öngörülmektedir.

Ülkelere göre analiz sonuçları genel olarak turizm ve havaalanları konusunun, dünya genelinde akademik olarak giderek daha fazla ilgi gördüğüne işaret etmektedir. Çin ve İspanya gibi ülkeler akademik üretimde öne çıkarken, ABD, İngiltere, İtalya ve Avustralya gibi ülkeler de bu alanda güçlü akademik merkezlerdir. Çin'deki büyük havaalanı projeleri, turizme yapılan yatırımlar ve hava yolu taşımacılığındaki büyüme, bu alandaki araştırmaları artırdığı söylenebilir. İspanya ise turizm ekonomisi ve havaalanlarının turistik hareketliliğe katkısı nedeniyle akademik çalışmaların yoğunlaştığı bir diğer ülkedir. ABD'de hava trafiğinin yoğun olması, turizm ve lojistik sektörünün gelişmişliği gibi etkenlerin bu alandaki akademik ilgiyi artırdığı söylenebilir. Bu ülkelerde, havaalanlarının turizm üzerindeki etkileri ve destinasyon yönetimi konuları sıklıkla ele alınmaktadır. Ayrıca, havaalanlarının çevresel etkileri ve sürdürülebilirlik konuları da akademik çalışmaların ilgi odağıdır. Hindistan, Norveç ve Hırvatistan gibi ülkelerde ise daha az sayıda yayın bulunmasına rağmen, bu alandaki akademik ilginin zamanla arttığı görülmektedir.

Dillere göre dağılımına bakıldığında turizm ve havaalanları üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük bölümü İngilizce olarak üretilmektedir. Bunun nedeni, bilim dünyasında İngilizcenin ortak iletişim dili olmasıdır. Akademik dergilerin çoğu İngilizce yayın yapmakta ve uluslararası araştırmacılar bu dili kullanarak daha geniş bir kitleye ulaşmaktadır. Bu durum bilim dünyasında İngilizcenin baskın konumda olduğunu ve uluslararası araştırmalarda ortak bir dilin gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca, turizm ve havaalanları gibi küresel konular üzerine çalışan bilim insanları için ortak bir dilde

iletişim kurmak büyük önem taşıtmaktadır. İngilizcenin ardından en fazla kullanılan diller İspanyolca ve Portekizce olmuştur. Bu dillerdeki çalışmaların büyük bölümü, İspanya, Latin Amerika ve Portekiz gibi turizm açısından önemli ülkelerden gelmektedir. İspanya'nın turizmde güçlü olması, bu dilde yapılan akademik çalışmaların sayısının nispeten fazla olmasını açıklıyor. Kurumlara göre dağılımı açısından bakıldığında, çalışmalar belirli niversiteler ve araştırma merkezlerinde yoğunlaşmaktadır. Avustralya, İspanya, ABD ve Asya-Pasifik bölgesi, bu alanda en fazla yayın yapan bölgeler arasında yer almaktadır.

Makalelerin yazarlara göre dağılımına bakıldığında, Lazaro Florido-Benítez, Gui Lohmann, KWH Tsui, Thanh Ngo, Andreas Papatheodorou ve WHK Tsui'nin alanın nc isimleri olduğu görülmektedir. En yüksek yayın sayısına sahip yazar olan Florido-Benítez, turizm ve havaalanı konusundaki akademik üretkenliği ile öne çıkarken; Gui Lohmann ise yalnızca üretkenliğiyle değil, aynı zamanda farklı araştırmacılarla kurduğu yoğun iş birlikleriyle de dikkati çekmektedir. Diğer taraftan belirli temalar çerçevesinde çalışan yazarların (Papatheodorou, Ngo, Fu) olduğuda dikkati çeken bir diğer konudur. Bibliyometrik veriler ayrıca, bu alanda çok yazarlı çalışmaların ve uluslararası iş birliklerinin yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum, turizm ve havaalanı konusuna disiplinlerarası ve çok aktörlü bir açıdan yaklaşıldığını göstermektedir. Özellikle VOSviewer üzerinden yapılan yazar iş birliği analizinde Lohmann, merkezî konumuyla ne çıkarken; Esteban, farklı kümeler arasında köprü kurarak kümeler arası bilgi akışına katkı sağlamaktadır. Bu veriler hem üretkenlik hem de iş birliği açısından hangi yazarların alanyazında ne çıktığını ortaya koymakta; gelecek çalışmalarda iş birliği kurulabilecek ya da literatür taramasında ayrıntılı olarak incelenebilecek akademik profilleri belirlemeye yardımcı olmaktadır. Genel olarak, alanyazınında çok yazarlı ve iş birlikli çalışmaların gerçekleştirildiği söylenebilir.

Kaynak başlıklarına göre dağılımına bakıldığında, en çok makale yayınlanan *Journal of Air Transport Management* dergisinin hava taşımacılığı alanında önde gelen akademik yayınlardan biri olduğu ve turizm ile havaalanları arasındaki ilişkilerin analizine geniş bir yer ayırdığı görülmektedir. Onu takip eden *Sustainability* ve *Tourism Management* dergileri sürdürülebilirlik ve turizm yönetimi açısından havaalanlarıyla ilgili araştırmalara yer veren dergilerdir. Bu iki derginin yüksek yayın sayısına sahip olması, turizm-havaalanı ilişkisini çevresel, ekonomik ve yönetsel açılardan ele alan çalışmaların

oldukça fazla olduğunu göstermektedir. *Tourism Economics* ve *Annals of Tourism Research* dergileri, turizm ve havaalanlarıyla ilgili ekonomik analizler ve araştırmalara yer vermiştir. *International Journal of Tourism Cities* ve *Tourism Review* gibi dergiler ise şehir turizmi ve genel turizm çalışmaları için önemli bir kaynaktır. Bunun yanı sıra, *Journal of Transport Geography* ve *Transport Policy* gibi ulaşım odaklı dergilerde de turizm ve havaalanları konusuna yer verildiği görülmektedir.

Çalışmalar, atıflar ve yazarlar arasında kurulan ilişki ağlarını görselleştiren bilimsel haritalama analizinde; atıf analizleri, ortak yazar analizi, yazar iş birlikleri ve anahtar kelime benzerlikleri ele alınmıştır. Ortak yazarlık analizinde yazarlara göre analize bakıldığında; bu analiz yalnızca yayın sayısına dayalı üretkenliği değil, aynı zamanda bu üretkenliğin iş birliği ağları aracılığıyla nasıl yapılandığını da göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Elde edilen bulgular hem bireysel hem de kolektif üretkenliğin yapısal özelliklerini açığa çıkarmakta; alan yazınındaki araştırmacıların birbirleriyle olan etkileşimlerini daha kapsamlı şekilde anlamaya olanak tanımaktadır. Ortak yazarlık ağ haritası, yazarların benzer araştırma konularında çalıştıkları yazarlarla iş birliği yaptığını ve bu nedenle tematik (çalışılan konu) kümelenmelerin oluştuğunu göstermektedir.

Ülkeler düzeyinde elde edilen verilere bakıldığında; araştırmaların küresel ölçekte giderek artan bir iş birliği ağı içinde üretildiği görülmektedir. Çin, İspanya, ABD, İngiltere ve Avustralya gibi ülkelerin, sadece yüksek yayın sayılarıyla değil, aynı zamanda güçlü uluslararası iş birlikleriyle ağın merkezinde yer almaları, söz konusu ülkelerin küresel akademik etkileşimde aktif olduklarını ortaya koymaktadır. Turizm ve havaalanı konulu çalışmaların yoğunlaştığı ülkelerin aynı zamanda küresel havacılık sektöründe de öncü konumda olmaları, bilimsel üretkenliklerini daha anlamlı kılmaktadır. Türkiye yayın sayısı bakımından belirli bir görünürlük sergilemekle birlikte çalışmalarda iki farklı şekilde ifade edilmesi (“Turkey” ve “Türkiye”) bağlantı gücünü ve görünürlüğünü olumsuz etkilemekte, Türkiye’nin üretkenliğinin düşük temsil edilmesine neden olmaktadır. Bu durum analiz sonuçlarında dağınık veri sunumuna ve uluslararası iş birliklerinin sınırlı düzeyde kalmasına yol açmaktadır. Türkiye’nin analizlerde “Turkey” ve “Türkiye” olarak iki ayrı düğümde yer alması, bibliyometrik analizlerde kurumsal ve ulusal adlandırma standartlarının önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu konuda tutarlılığın sağlanması yalnızca teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda ülkelerin bilimsel katkılarının doğru şekilde temsil edilmesi açısından da kritik bir öneme

sahiptir. Diğer taraftan Türkiye'nin bu alandaki konumunun güçlendirilmesi açısından, uluslararası ortak yazarlık faaliyetlerinin artırılması, çok uluslu araştırma projelerine katılımın teşvik edilmesi ve akademik iş birliği ağlarına daha etkin şekilde dahil olunmasının önem taşıdığı söylenebilir.

Kurumlara göre gerçekleştirilen ortak yazarlık analizi, havaalanı temalı turizm araştırmalarının özellikle belirli üniversitelerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Griffith Üniversitesi, Massey Üniversitesi, Hong Kong Polytechnic Üniversitesi ve Malaga Üniversitesi gibi kurumlar; sadece yüksek yayın ve atıf sayılarıyla değil, aynı zamanda kurdukları iş birliği ağlarıyla da dikkat çekmektedir. Bu üniversitelerin öne çıkmasında, bulundukları ülkelerin turizm ve havacılık sektörlerindeki güçlü konumlarının etkili olduğu söylenebilir. Örneğin, Avustralya, Asya-Pasifik bölgesinde önemli bir turizm destinasyonu olmasının yanı sıra uluslararası havayolu taşımacılığında da stratejik bir aktarma noktasıdır. Benzer şekilde, Yeni Zelanda doğası ve kültürel zenginliğiyle turizme dayalı bir ekonomi modeline sahip olup, havacılık altyapısı sayesinde uzak coğrafi konumuna rağmen yüksek düzeyde turist çekmektedir. Hong Kong, hem Doğu Asya'nın önemli bir finans merkezi hem de yüksek yolcu hacmine sahip havalimanıyla küresel havacılıkta kritik bir bağlantı noktasıdır. Bu ülkelerdeki üniversitelerin, sektörle doğrudan ilişkili araştırma merkezlerine sahip olmaları, kamu ve özel sektörle iş birlikleri yürütmeleri ve uluslararası yayın politikalarını benimsemeleri gibi faktörlerin bilimsel üretkenliklerini desteklediği, bu kurumların bölgesel ve küresel düzeyde proje ortaklıklarını teşvik etmeleri de ağ içindeki merkezi konumlarını güçlendirdiği söylenebilir. Türkiye'den Özyeğin Üniversitesi'nin Yıldız Teknik Üniversitesi ile Las Palmas Gran Canaria Üniversitesi ve Griffith Üniversitesi ile oluşturduğu ağ yapısı; Gediz Üniversitesi'nin Massey Üniversitesi ve Hong Kong Üniversitesi ile kurduğu ağ yapısı iki farklı küme arasında köprü işlevi görmektedir. Süleyman Şah Üniversitesi'nin Massey Üniversitesi ile bağlantısı da iki küme arasında bilgi akışını kolaylaştıran bir diğer köprü işlevi görmektedir. Bu sonuçlar Türkiye'nin önemli bir akademik potansiyeline işaret etmekte ve daha yaygın iş birlikleri kurulması halinde bu görünürlüğün artırılabilceğini göstermektedir. Ülke ve kurum düzeyindeki analizler birlikte değerlendirildiğinde, her iki düzeyde de bilimsel üretkenliğin yoğunlaştığı merkezlerin, güçlü uluslararası iş birlikleri kuran ve havacılık ile turizm sektörlerinde küresel ölçekte etkin olan aktörler olduğu görülmektedir.

Atıf analizi kapsamında yazarlar ele alındığında, bu analiz yalnızca atıf sayısına dayalı bireysel etkiyi değil; aynı zamanda bu etkinin literatürde nasıl bir yapısal dağılıma sahip olduğunu ve kümeler arası etkileşimi nasıl şekillendirdiğini de ortaya koymaktadır. Havaalanı temalı turizm araştırmalarında bireysel düzeyde akademik etkinin nasıl şekillendiği görülmektedir. Elde edilen bulgular, bazı yazarların yalnızca yüksek atıf sayılarıyla değil, aynı zamanda kümeler arası bağlantı kuran konumlarıyla da alandaki bilgi akışını ve akademik etkileşimleri etkilediklerini göstermektedir. Diğer taraftan Po-Ju Chen gibi tek bir yayınıyla yüksek atıf alan araştırmacılarında alanda güçlü etki yarattıkları görülmüştür. Frederic Dobruszkes, Jose I. Castillo-Manzano ve Wai Hong Kan Tsui gibi yazarlar hem üretkenlikleri hem de ağ içindeki bağlantı güçleriyle disiplinlerarası etkileşimi besleyen merkezî konumda yer alan araştırmacılar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, bazı yazarların daha sınırlı yayın sayısına rağmen kümeleri birleştiren bağlayıcı roller üstlenmeleri, bilimsel etkinin yalnızca nicelikle değil, aynı zamanda ağ içindeki konumla da belirlendiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, turizm ve havaalanı ilişkili araştırmalarda belirli araştırmacıların bilgi üretimi kadar akademik etkileşimde de anahtar rol oynadığını göstermekte; aynı zamanda alandaki akademik etkileşimlerin çok merkezli ve dinamik bir yapı gösterdiğine işaret etmektedir.

Atıf analizi kapsamında belgelere bakıldığında; turizm ve havaalanı temalı çalışmalar arasında hem bilimsel etki düzeyi yüksek hem de alan yazında yapısal olarak merkezî konumda yer alan çalışmaların olduğu görülmektedir. Ağ yapısı, bazı dokümanların yalnızca yüksek atıf almadığını, aynı zamanda diğer çalışmalarla güçlü ilişkiler kurduğunu göstermektedir. Bu durum, söz konusu çalışmaların sadece akademik etki değil, aynı zamanda yapısal ağ içindeki merkezîyet açısından da kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, yüksek bağlantı gücüne sahip çalışmaların, alanın gelişiminde yön verici niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu gruplar arasındaki bağlantılar, araştırma konuları arasında disiplinler arası etkileşime ve bilgi akışına işaret etmektedir.

Elde edilen eşgörünüm bulguları, turizm ve havaalanı çalışmalarının içerdiği konu alanlarını ve bu alanlar arasındaki kavramsal bağlantıları ortaya çıkarmıştır. Anahtar kelimeler üzerinden yapılan analizde “tourism”, “airports” ve “air transport” gibi kavramların hem yüksek tekrar sayısı ile hem de diğer anahtar kelimelerle kurduğu yoğun bağlantılarla alanın çekirdek konularını oluşturduğu görülmektedir. “Tourism” anahtar

kelimesi, doğrudan destination marketing, economic growth, service quality, covid-19 pandemic, climate change ve sustainability gibi önemli kavramlarla ilişkilidir. Bu durum, turizmin çok boyutlu doğasını ve farklı çalışma alanlarıyla güçlü etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bu kavramların merkezi konumları, araştırma eğilimlerinin büyük ölçüde bu eksenlerde yoğunlaştığını ve mevcut literatürün belirli kavram kümeleri etrafında yapılandığını göstermektedir. Ayrıca “satisfaction”, “aviation” ve “airport management” gibi kavramların farklı kümelerde yer alması, konular arası etkileşimin sadece tematik düzeyde değil, aynı zamanda araştırma alanlarının birbiriyle etkileşimli olduğunu da ortaya koymaktadır. Söz konusu yapının birbirinden bağımsız konular içermesi, literatürdeki araştırma çeşitliliğinin zenginliğini yansıttığı gibi, gelecekte çalışılabilecek alt başlıkların ve kesişim noktalarının da ipuçlarını sunmaktadır. Bu durum, turizm ve havaalanı ilişkili araştırmalarda disiplinlerarası yaklaşımların artırılmasının literatüre katkı sağlayacağını göstermektedir. “alcohol” ve “facebook” gibi bağlam dışı görünebilecek kelimelerin ise çalışmalarda özgün konulara ya da veri kaynaklarına odaklanan sınırlı sayıda yayından kaynaklandığı değerlendirilebilir. Anahtar kelime analizinden elde edilen bulgular, turizm ve havaalanı ilişkili akademik üretimin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu, operasyonel, çevresel, pazarlama ve teknoloji temelli konuların bir arada çalışıldığını ve bu temaların literatürde birbirleriyle yoğun biçimde ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdel Wahab, S. E. (1972). Tourism and air transport. In ICAO Bulletin (February 1972). Note: This paper is a part of a forthcoming book on 'Tourism Management' by the author. <https://doi.org/10.1108/eb057690>
- Air Transport Action Group, (2017). Available online at: <https://www.iata.org/policy/Documents/aviation-benefits-%20web.pdf>
- Akkaşoğlu, S., Akyol, C., Ulama, Ş. ve Zengin, B. (2019). Tarım turizmine yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *The Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(2), 1193-1218. DOI: <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.416>
- Al, U. ve Coştur, R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 142-167. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/54/54>
- Al, U. ve Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47. <https://doi.org/10.15612/BD.2004.497>

- Al, U., Sezen, U. ve Soydal, İ. (2012). Hacettepe Üniversitesi bilimsel yayınlarının sosyal ağ analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 53-71. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41214/511204>
- Al, U., Soydal, İ. ve Yalçın, H. (2010). Bibliyometrik özellikleri açısından Bilig'in değerlendirilmesi. *bilig*, 55, 1-20. <https://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1215-published.pdf>
- Almeida, C. (2011). *Low cost airlines, airport and tourism: The case of Faro Airport*. In 51st congress of the european regional science association: New challenges for European regions and urban areas in a globalised world, 30 August–3 September, Barcelona, Spain. European Regional Science Association (ERSA). https://www.econstor.eu/bitstream/10419/120137/1/ERSA2011_0957.pdf
- Alp, G. ve Çevik-Ünlü, B. (2019) Turizm ve suç ilişkisinin bibliyometrik haritalama ile incelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 213-228. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.428092>
- Altaş, A. ve Acar, Y. (2018). Bibliometric profile of the postgraduate dissertations written in the field of gastronomy. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 1-10. <http://aksarayiibd.aksaray.edu.tr/tr/download/article-file/610623>
- Altınpulluk, H. (2018). Türkiye’de artırılmış gerçeklikle ilgili hazırlanan tezlerin bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1), 248-272. <https://doi.org/10.17943/etku.337347>
- Altıntop, V. (2019). *Kültür turizmi çalışmalarının bibliyometrik analiz tekniği ile incelenmesi* (Yayın Numarası: 562428) [Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Amaro, S. and Duarte, P. (2013). Online travel purchasing: A literature review. *Journal of Travel and Tourism Marketing* (30), 755-785. <https://doi.org/10.1080/10548408.2013.835227>
- Arıca, R. (2014, 04-05 Nisan). *Seyahat işletmeciliği literatürünün gelişim süreci: Türkiye’de hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik olarak incelenmesi*. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiriler Kitabı, Kuşadası, Aydın, 446-462.
- Arıkan, İ. (1998). Havayolu ulaşımı ile turizm ilişkisi ve havaalanları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 46–54. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1034178>
- Arıkan, İ. ve Ahipaşaoğlu, S. (2005). *Ulaştırma İşletmeleri*. Gazi Kitabevi.
- Aria, M. and Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959–975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Arslan, E. (2020). Yeni Tokat Havalimanı’nın bölgesel turizm hareketlerindeki rolü: Memleket ziyaretleri kapsamında bir araştırma. *Tourism and Recreation*, 2(2), 97-105. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1457537>

- Arslan, E. (2022). Sosyal bilim araştırmalarında vosviewer ile bibliyometrik haritalama ve örnek bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(zel sayı 2), 33-56. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227291>
- Arslan, E. ve Emeksiz, M., (2016). Konaklama işletmelerinde evre yönetimi konusunun bibliyometrik profili ve gelecek çalışmalar için neriler. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 1(1), 1-12. <https://doi.org/10.31822/jomat.287980>
- Arslan, F. (2022). Gastronomi ve turizm alanında coğrafi işaret konulu çalışmaların bibliyometrik analizi, *Sosyal, Beşer ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(11): 1544-1556. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1115>
- Arslan, R. (2018). Turizm bölgelerinde havayolu ulaşımının önemine bir rnek: Dalaman Havalimanı'nın kuruluşu ve yöre turizmine katkısı (1965–1990). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(81), 253–270. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.14278>
- Ayaz, N. ve Eren, M. (2020). Türkiye’de inanç turizmi üzerine nitel bir araştırma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 284-300. <https://doi.org/10.37847/tdtad.833480>
- Aydın-Arslan, S., Arslan, E. ve Coşkun, İ. O. (2016, 20-23 Ekim). *Science Direct veri tabanında taranan dergilerin bibliyometrik analizi: Turizm talebi üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi*, 17. Ulusal Turizm Kongresi, Bodrum, Muğla, 1446-1460.
- Aydın, B. ve Aksöz, O. E. (2019). Destinasyon alanında yayınlanmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 615-636. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.381>
- Baloğlu, S. and Assante, L. M., (1999). A content analysis of subject areas and research methods used in five hospitality management journals, *Journal of Hospitality ve Tourism Research*, 23(1), 53-70. <https://doi.org/10.1177/109634809902300105>
- Barros, C. P. (2014). Airports and tourism in Mozambique. *Tourism Management*, 41, 76–82. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.08.007>
- Bayram, T. A. (2019). Türk turizm alan yazınında kadınlar üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi bibliometric analysis of women studies on Turkish tourism literature. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 8(2), 55-77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turar/issue/50882/663864>
- Bieger, T. and Wittmer, A. (2006). Air transport and tourism—Perspectives and challenges for destinations, airlines, and governments. *Journal of Air Transport Management*, 12(1), 40–46. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2005.09.007>
- Boğan, E., alışkan, C. ve Dedeoğlu, B. B. (2018). Turizm yazınında kurumsal sosyal sorumluluk: Türkiye’de yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(2), 47-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/599132>
- Boyacıoğlu, E. Z. ve Elmas, . (2020). “Turizm ve Kadın” olgusunun bibliyometrik yaklaşım ile incelenmesi. *Journal of Travel and Hospitality Management*, 17(1), 32-52. <https://doi.org/10.24010/soid.598292>

- Boyfield, K. (1984). *Competition and regulation in privatising the British airports authority*. Public Money General Series, 4.
- Bozok, D., Kılıç, S. N. ve Özdemir, S. S. (2017). Turizm literatüründe kırsal turizmin bibliyometrik analizi. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 187-202. DOI: 10.14687/jhs.v14i1.4274
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics.” *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379. <https://doi.org/10.1007/bf02016680>
- Brugnoli, B., Dal Bianco, A., Martini, G. and Scotti, D. (2018). The impact of air transportation on trade flows: A natural experiment on causality applied to Italy. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 112, 95-107. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2018.01.010>
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of future. *Tourism Management*, 21, 97-116. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00095-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00095-3)
- Canik, S. ve Özdemir, E. G. (2019). Sağlık turizmini konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik değerlendirmesi (1988-2017). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2), 125-134. <https://doi.org/10.17123/atad.636870>
- Chow, C. K. W., Fung, M. K. Y. and Law, J. S. (2016). Regional development and airport productivity in China. *Airline Efficiency (Advances in Airline Economics)*, 5, 283-316. Emerald Group Publishing Limited, Leeds. <https://doi.org/10.1108/S2212-160920160000005011>
- Christidis, P. (2016). Four shades of open skies: European Union and four main external partners. *Journal of Transport Geography*, 50, 105-114. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2015.04.005>
- Costa, V., Almeida, C. and Conceição, O. (2017). Air transport and tourism destinations: The case of Oporto Airport and Portugal's Northern Region. *Revista Turismo and Desenvolvimento*, 27/28, 209-213. <https://doi.org/10.34624/RTD.V2I27/28.20747>
- Coşkun, H. E. ve Tabak, A. (2017). Örgütsel davranış çalıştığımızda aslında ne çalışıyoruz? Türkiye’de yapılan lisansüstü tezler üzerinden bir değerlendirme. *İş ve İnsan Dergisi*, 4(2), 1-1. <https://doi.org/10.18394/iid.297985>
- Crawford Welch, S. and McClearly, K. W., (1992). An identification of the subject areas and research techniques used in five hospitality-related journals. *International Journal of Hospitality Management*, 11(2), 155-167. [https://doi.org/10.1016/0278-4319\(92\)90008-J](https://doi.org/10.1016/0278-4319(92)90008-J)
- Çalhan, H. ve Çakıcı, C., (2019, 19-21 Aralık). *Uluslararası indekslerce taranan kış turizmi başlıklı makalelerin bibliyometrik analizi*. 1. Uluslararası Kış Turizmi Kongresi, Erzurum, 2-11
- Çapar, G., Toksöz, D. ve Dönmez, B. (2018). Turizm rehberliği alanında yapılan akademik çalışmaların incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 1(2), 57-73. <https://doi.org/10.34090/tured.476497>
- Çelik, S. (2019). Turizm alanında liderlik konusu ile ilgili hazırlanmış tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. *International Journal of Academic Value Studies*, 5(4), 516-527. DOI : [10.23929/javs.937](https://doi.org/10.23929/javs.937)

- Çıkrık, R. (2018). *Türkiye’de turizmin etkileri konusunda yerel halkın bakış açısını ortaya koyan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi* (Yayın numarası:576165) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çiçek, D. ve Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi’nde yayımlanan Hakem Denetimli makalelerin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26 (4): 734-756. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/811586>
- Çolakoğlu, Ü., Altun, H. E. ve Kıykaç, B. (2019). Türkiye’deki medikal turizm tezlerinin bibliyometrik profili (2008-2018). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(2g), 135-143. <https://doi.org/10.17123/atad.636877>
- Demir, E. (2020). *Gastronomi alanında yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizi* (Yayın numarası:638542) [Yüksek lisans tezi, İskenderun Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Demirpolat, Ö. G. ve Dinç, N. T. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30. <https://doi.org/10.24010/soid.334320>
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ), (Ekim 2020). Havalimanları Karşılaştırmalı İstatistikleri. <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/Istatistikler.aspx>, Erişim Tarihi: 19.10.2024.
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü. (2014, Şubat 18). Hava alanı hizmetleri emniyet yönetim sistemi. [Arşivlenmiş bağlantı]. Erişim tarihi: 9 Kasım 2024.
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü. (2014, Temmuz 16). Hava alanları pat sahalarında araç kullanma yönergesi. [Arşivlenmiş bağlantı]. Erişim tarihi: 9 Kasım 2024.
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi. (2015, Haziran 23). Havalimanlarımız. [Arşivlenmiş bağlantı]. Erişim tarihi: 9 Kasım 2024.
- Dobruszkes, F., Mondou, V. and Ghedira, A. (2016). Assessing the impacts of aviation liberalisation on tourism: Some methodological considerations derived from the Moroccan and Tunisian cases. *Journal of Transport Geography*, 50, 115–127. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2015.06.022>
- Doğan, M. E. (2023). *Bibliyometrik ağların analizi ve görselleştirilmesi* (Yayın numarası:777752) [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. and Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. DOI: 10.1016/j.jbusres.2021.04.070
- Duval, D. T. (2013). Critical issues in air transport and tourism. *Tourism Geographies*, 15(3), 494–510. <https://doi.org/10.1080/14616688.2012.675581>
- Düşmezkalender, E. ve Metin, M. (2019). Alternatif turizme yönelik bibliyometrik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 813-824. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.546044>

- Egghe, L. and Rousseau, R. (1990). *Introduction to informetrics: Quantitative methods in library*, Documentation and Information Science. Elsevier Science Publishers.
- Ellegaard, O. and Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? *Scientometrics*, 105(3), 1809-1831. DOI: 10.1007/s11192-015-1645-z
- Erdoğan, M. ve Ercoskun, O. (2021). Artvin Rize Havalimanı'nın ulaşım ve çevreye etkileri. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6(1), 250-267. <https://doi.org/10.30785/mbud.871204>
- Evren, S. ve Kozak, N., (2014). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey, *Anatolia International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 25(1), 61-80. DOI: 10.1080/13032917.2013.824906
- Gosnell, C. F. (1944). *The rate of obsolescence in college library book collections*. College and Research Libraries, 5(2), 116-125.
- Gökkaya, S., Acar, A. ve Yıldırım, M. (2017). Ekoturizm konusunun lisansüstü tezlerdeki bibliyometrik profili. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 122-130. DOI: [10.14230/joiss449](https://doi.org/10.14230/joiss449)
- Göral, R. ve Kılınç, H. (2023). Tourism Management Dergisinin bibliyometrik analizi: Son 25 yıl üzerine bir değerlendirme. *Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi*, 3, 22-39. <https://doi.org/10.25295/stbad.1292743>
- Graham, A., Papatheodorou, A. and Forsyth, P. (2021). *Aviation and tourism: Implications for leisure travel*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9781315568522>
- Graham, A., Papatheodorou, A., and Forsyth, P. (Eds.). (2008). *Aviation and tourism: Implications for leisure travel*. Aldershot, UK: Ashgate Publishing. https://www.routledge.com/Aviation-and-Tourism-Implications-for-Leisure-Travel/Graham-Papatheodorou-Forsyth/p/book/9781409402329?srsId=AfmBOoof8I0whkwrBnFarpFlxn_WKdt7CyaUrkbPfxrf2BRjrGxr2oPV
- Gutierrez-Salcedo, M., Pérez-González, A. and García-Caparrós, A. (2018). Analysis of the factors influencing the adoption of social media by small and medium-sized enterprises. *Journal of Business Research*, 87, 1275-1284. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.07.032>
- Güçlü-Nergiz, H. (2014, 04-05 Nisan). *Türkiye'de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013)*. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Kuşadası, Aydın, 212-221.
- Gül, M. ve Gül, K. (2018). Kırsal kalkınma ve kırsal turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 8(2), 56-62. <https://ijses.org/index.php/ijses/article/view/231/237>
- Gürçam, S. (2023). Determination of personal carbon footprint in aviation and tourism axis: Cappadocia Airport case. *Environmental Research and Technology*, 6(1), 60-67. <https://doi.org/10.35208/ert.1221724>
- Hardaway, R. M. (1991). *Airport regulation, law, and public policy*. Quorum Books.

- Hulme, E. W. (1923). *Statistical bibliography in relation to the growth of modern civilization*: Two lectures delivered in the University of Cambridge in May, 1922. London: Butler, Tanner Grafton and Co. <https://doi.org/10.1038/112585a0>
- Hunziker, W. and Krapf, K. (1942). *Grundriss der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre [Genel Turizm Bilimi Taslağı]*. Zürich: Polygraphischer Verlag.
- Işık, C., Günlü Küçükaltan, E., Kaygalak Çelebi, S., Çalkın, Ö., vd. (2019). Turizm ve girişimcilik alanında yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 119-149. <https://doi.org/10.32572/guntad.519018>
- Işıldar, P. (2020). Sürdürülebilir turizm ve ulaştırma işletmeleri. İçinde M. Kozak (Ed.), *Sürdürülebilir turizm: Kavramlar ve uygulamalar* (2.Basım, ss. 225-237). Detay yayıncılık.
- İçöz, O. ve Kozak, M. (2010). *Turizm ekonomisi: Turizmin mikro ve makro ekonomik etkileri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- İnce, M., Gül, H. ve Bozyiğit, S. (2017). Türkiye'de turizm pazarlaması konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: 1990-2016. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(5), 113-130. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/578104>
- Jian, H., Pan, H., Xiong, G. and Lin, X. (2017). The impacts of civil airport layout to Yunnan local tourism industry. *Transportation Research Procedia*, 25, 77-91. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2017.05.409>
- Jogaratnam, G., Chon, K., McCleary, K., Mena, M. and Yoo, J., (2005). An analysis of institutional contributors to three major academic tourism journals: 1992-2001. *Tourism Management*, 26(5), 641-648. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.04.002>
- Jones, T. and Clark, R. (2019). The economic impact of airports on regional tourism development. *Journal of Air Transport Management*, 75, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2018.11.003>
- Karagöz-Yüncü, D. ve Kozak, N., (2012). *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi'nin bibliyometrik analizi: Araştırma konuları ve kurumlar arası iş birliğinin sosyal ağ analiz ile incelenmesi*. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Antalya, 642-660.
- Kasarda, J. D. and Lindsay, G. (2011). *Aerotropolis: The way we'll live next*. Penguin Books.
- Kaygalak Ç. S. ve Kırlar, C. B. (2019). Turizm rehberliği alanında yapılan makalelerin bibliyometrik analizi. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 213-223. <https://doi.org/10.30625/ijctr.580271>
- Koçak, Z. S. (2024). *Nöromuhasebe disiplinindeki yayınların bibliyometrik analizi* (Yayın Numarası:859683) [Doktora Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kodalak, O. ve Baltacı, M. (2023). Hüzün turizmi ile ilgili çalışmaların bibliyometrik analizi. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6(3), 1137-1156. DOI: 10.33083/joghat.2023.327

- Kozak, N. (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1999 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 26-33. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1001890>
- Kozak, N. ve İçöz, O. (1999). Turizm İşletmeciliği Dergisi'nin turizm literatürüne katkısı hakkında bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10 (Eylül-Aralık), 9-17. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1033123>
- Köseoğlu, M. A., Şehitoğlu, Y. and Craft, J. (2015). Academic foundations of hospitality management research with an emerging country focus: A citation and co-citation analysis, *International Journal of Hospitality Management* 45, 130-144. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2014.12.004>
- Kurutkan, M. ve Orhan, F. (2018). Kalite prensiplerinin görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. Ankara: SAGE Yayıncılık San. ve Tic.Ltd.Şti.
- Küçükaltan, B. and Topcu, Y. I. (2019). Assessment of key airline selection indicators in a strategic decision model: Passengers' perspective. *Journal of Enterprise Information Management*, 32(4), 646-667. <https://doi.org/10.1108/JEIM-01-2018-0002>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024, Ocak 31). 2023 turizmde rekor yılı oldu. <https://basin.ktb.gov.tr/TR-365098/2023-turizmde-rekor-yili-oldu.html>
- Liu, C. C., Li, E. Y. and Wu, S. C. (2014). A research growth of tourism innovation from bibliometric perspective. 2014 *International symposium on computer, consumer and control (IS3C)*, 1148–1151. Taichung, Taiwan. <https://doi.org/10.1109/IS3C.2014.309>
- Lohmann, G. and Duval, D. T. (2011). Critical aspects of the tourism-transport relationship. In C. Cooper (Ed.), *Contemporary Tourism Review*. Oxford: Goodfellow Publishers.
- Lohmann, G. and Duval, D. T. (2014). Destination morphology: A new framework to understand tourism-transport issues? *Journal of Destination Marketing and Management*, 3(3), 133–136. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2014.07.002>
- Marchesani, F., Masciarelli, F. and Bikfalvi, A. (2023). Cities (r)evolution in the smart era: Smart mobility practices as a driving force for tourism flow and the moderating role of airports in cities. *International Journal of Tourism Cities*, 9(4), 1025–1045. <https://doi.org/10.1108/IJTC-05-2023-0104>
- Martin-Cejas, R. R. (2006). Tourism service quality begins at the airport. *Tourism Management*, 27(5), 874–877. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.05.005>
- Mathieson, A. and Wall, G. (1982). *Tourism: Economic, physical and social impacts*. London: Longman.
- Narin, F. (1976). *Evaluative bibliometrics: The use of publication and citation analysis in the evaluation of scientific activity*. New Jersey: Computer Horizon.
- Norris, M. and Oppenheim, C. (2007). Comparing alternatives to the Web of Science for coverage of the social sciences' literature. *Journal of Informetrics*, 1(2), 161–169. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2006.12.001>

- Olçay, A., Karaçıl, G. ve Sürme, M. (2018). Helal turizm alanının bibliyometrik profili. *Iğdır University Journal of Social Sciences*, 15, 389–408. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2154291>
- Olipra, L. (2012). The impact of low-cost carriers on tourism development in less famous destinations. In *CITTASLOW: Il valore della lentezza per il turismo del futuro*, 1 3 - 1 4 . https://www.academia.edu/66915584/The_impact_of_low_cost_carriers_on_tourism_development_in_less_famous_destinations
- Özay, Z. (2022). *Gençlik turizmi çalışmalarının bibliyometrik analiz tekniği ile incelenmesi* (Yayın Numarası: 717119) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özinönü, K. (1970). *Growth in Turkish positive basic sciences*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Page, S. J. (2009). *Tourism management: Managing for change* (3rd ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Papatheodorou, A. (2021). A review of research into air transport and tourism: Launching the Annals of Tourism Research curated collection on air transport and tourism. *Annals of Tourism Research*, 87, 103151. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103151>
- Papatheodorou, A. and Arvanitis, P. (2020). The role of airports in tourism development. *Tourism Management Perspectives*, 35, 100691. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100691>
- Polat, E., Düzgün, E. ve Yeşiltaş, M. (2019). İklim değişikliğinin turizme etkisini belirlemeye yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 240–249. <https://doi.org/10.36362/gumus.615112dergipark.org.tr+1dergipark.org.tr+1>
- Poulaki, I., Papatheodorou, A., Panagiotopoulos, A. and Liasidou, S. (2020). Exclave accessibility and cross-border travel: The pene-exclave of Ceuta. *Tourism Geographies*. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1786153>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348–349.
- Pritchard, A. and Witting, C. (1981). The development of bibliometrics as a research field.
- Rodrigue, J., Comtois, C. and Slack, B. (2006). *The geography of transport systems*. Routledge. DOI: 10.4324/9781315618159
- Ryan, C. (2005). The ranking and rating of academics and journals in tourism research. *Tourism Management*, 26, 657–662. DOI: [10.1016/j.tourman.2004.05.001](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.05.001)
- Saltık, I. A. ve Alımanoğlu, Ç. (2018, 28-30 Kasım). *Turizmde örgütsel davranış çalışmaları: Adım Üniversiteleri'nde tamamlanan lisansüstü tezler üzerine bibliyometrik bir araştırma. ICOAEF'18 IV. International Conference on Applied Economics and Finance*, Kuşadası, Aydın, 392-404. <https://www.icoaef.com/wp-content/uploads/2018/08/05.01 ICOAEF-final-TAM-METİN.pdf>

- Schmidgall, R., Woods, R. H. and Hardigree, C. (2007). Hospitality's most influential scholars: Fifteen years of citation analyses (1989–2004). *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 19(2), 32–43. DOI: [10.1080/10963758.2007.10696888](https://doi.org/10.1080/10963758.2007.10696888)
- Smith, M. and Hall, C. M. (2020). Destination accessibility and tourism competitiveness. *Tourism Geographies*, 22(3), 407–424.
- Sökmen, C. ve Özkanlı, O. (2018). Gastronomi turizmi alanyazınının gelişimi: Journal of Tourism and Gastronomy Studies dergisinde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 99–127. <https://doi.org/10.21325/jotags.2018.204avesis.bilecik.edu.tr>
- Spasojevic, B., Lohmann, G. and Scott, N. (2017). Hava taşımacılığı ve turizm – sistematik bir literatür incelemesi (2000–2014). *Güncel Turizm Konuları*, 21(9), 975–997. <https://doi.org/10.1080/13683500.2017.1334762>
- Statista. (2024, Ekim 11). Number of flights performed by the global airline industry from 2004 to 2023, with a forecast for 2024. *Statista.com*.
- Statista. (2025, Ocak 22). Number of international tourist arrivals worldwide from 1950 to 2024. *Statista.com*.
- Stoenescu, C. (2017). New perspectives of the tourism and air travel relationship. *Cactus Tourism Journal*, 15(2), 24–32. <https://www.cactus-journal-of-tourism.ase.ro/Pdf/vol16/3.pdf>
- Sünnetçioğlu, A., Yalçınkaya, P., Olcay, M. ve Mercan, Ş. O. (2017). Turizm alanında yazılmış olan gastronomiye ilişkin tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(Özel sayı 2), 345–354. DOI: [10.21325/jotags.2017.136](https://doi.org/10.21325/jotags.2017.136)
- Şahin, E., Akdağ, G., Çakıcı, C. ve Onur, N. (2018). Gastronomi ve mutfak sanatları anabilim dallarında yayınlanan tezlerin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 30–41. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/513534>
- Şahin, Y. (2024). Havaalanı rekabetinin bibliyometrik analizi. *Premium e-Journal of Social Sciences*, 8(44), 927–936. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13151091>
- Tang, C. and Weaver, D. (2013). *The quasi-destination as an innovative component of the tourism system: Evidence from Singapore*. Paper presented at the International Conference on Tourism Transport and Logistics, Paris, France. <https://scholars.utm.edu.mo/handle/3FA01NR9/12534>
- Tang, C., Weaver, D. and Lawton, L. (2017). Can stopovers be induced to revisit transit hubs as stayovers? A new perspective on the relationship between air transportation and tourism. *Journal of Air Transport Management*, 62, 54–64. DOI: [10.1016/j.jairtraman.2017.02.008](https://doi.org/10.1016/j.jairtraman.2017.02.008)
- Tayfun, A., Küçükergin, F. N., Aysen, E., Eren, A. ve Özekici, Y. K., (2016). Turizm alanında yazılan lisansüstü tezlerle yönelik bibliyometrik bir analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 50-69. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/811755>
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç. ve Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik

- analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2), 523-547. DOI:[10.21325/jotags.2018.227](https://doi.org/10.21325/jotags.2018.227)
- Tekin, Ö. A. (2016). Türkiye'deki lisansüstü turizm tezlerinde odaklanılan konular: 1984-2015. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 8(2), 175-187. https://www.researchgate.net/publication/309533469_Turkiye'deki_Lisansustu_Turizm_Tezlerinde_Odaklanilan_Konular_1984-2015#fullTextFileContent
- Thompson, D. F. and Walker, C. K. (2015). A descriptive and historical review of bibliometrics with applications to medical sciences. *Pharmacotherapy: The Journal of Human Pharmacology and Drug Therapy*, 35(6), 551-559. DOI:[10.1002/phar.1586](https://doi.org/10.1002/phar.1586)
- Torum, A. ve Küçük-Yılmaz, A. (2009). Havacılıkta sürdürülebilirlik yönetimi: Türkiye'deki hava limanları için sürdürülebilirlik uygulamaları araştırması. *Journal of Yaşar University*, 4(2). <https://jast.hho.msu.edu.tr/index.php/JAST/article/view/209/198>
- Tsang, N. K. and Hsu, C. H. (2011). Thirty years of research on tourism and hospitality management in China: A review and analysis of journal publications. *International Journal of Hospitality Management*, 30(4), 886-896. DOI:[10.1016/j.ijhm.2011.01.009](https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2011.01.009)
- Turan, A. (2014, 04-05 Nisan). *Turizm konulu yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik özellikleri (1984-2013)*. VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Kuşadası, Aydın, 3-15. https://anatoliajournal.com/kongre_arsivi/lisansustu/lisansustukitaplar/2014.pdf
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Havaalanı*. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türktarhan, G. (2013). *Türkiye’de turizm pazarlaması alan yazınının gelişim süreci (1990-2012)* (Yayın Numarası: 344806) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Uçkun, S. (2004). İşletme ve işletme türleri. İçinde Ş. Demirkol ve B. Zengin (Ed.), *Turizm işletmeleri* (1. Basım, ss. 28-29). Değişim Yayınları.
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2011). <https://www.unwto.org/archive/global/press-release/2011-10-11/international-tourists-hit-18-billion-2030?utm>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2020). <http://www.unwto.org/>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2022, Ağustos). International tourism consolidates strong recovery amidst growing challenges. <https://www.unwto.org/news/international-tourism-consolidates-strong-recovery-admidst-growing-challenges>
- Van Eck, N. J. and Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- Waris, M., Rauf, S., Adisasmita, S. A. and Ramli, M. I. (2024). The development of airport with the concept of smart airport in supporting strategic areas of national tourism in South Sulawesi Province. *International Journal of Engineering Trends and Technology*, 72(1), 229–242. DOI:[10.14445/22315381/IJETT-V72I1P123](https://doi.org/10.14445/22315381/IJETT-V72I1P123)

- Web of Science. (2020). Web of Science Core Collection: Dergi değerlendirme süreci ve seçim kriterleri. Cahit Arf Bilgi Merkezi. https://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2020/04/WoS_Dergi_Secim_Kriterleri.pdf
- Yağcı, P., Ulusoy-Yıldırım, H., Avcıkurt, C. ve Köroğlu, Ö. (2018, 23-25 Şubat). *Kış turizmi konulu makalelerin bibliyometrik analizi (2000-2017)*. Uluslararası Sivas Turizmi Kongresi Bildiriler Kitabı, Sivas, 179–188.
- Yalçın, H. (2010). Milli Folklor Dergisinin bibliyometrik profili (2007-2009). *Milli Folklor*, 22(85), 206. <https://www.millifolklordergisi.com/PdfViewer.aspx?Sayi=85&Sayfa=202>
- Yeksan, Ö. ve Akbaba, A. (2019). Sürdürülebilir turizm makalelerinin bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 220-231. <https://orcid.org/0000-0001-8748-9221>
- Yılmaz, G. (2017). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 65-79. <https://doi.org/10.24010/soid.335082>
- Yılmaz, Ö. D., Ayvaz-Rangil, E. ve Hafizoğlu, G. (2024). İnanç turizmini konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi ve tez sonuçları açısından bir değerlendirme (1998-2023). *Journal of Academic Tourism Studies*, 5(1), 103-116.
DOI : [10.29228/jatos.75635](https://doi.org/10.29228/jatos.75635)
- Yozgat, U. ve Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(1), 149-165. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oguiibf/issue/56499/785689>
- Zencir, E. ve Kozak, N. (2012). *Sosyal Bilimler Enstitü Dergilerinde yayımlanan turizm makalelerinin bibliyometrik profili (2000-2010)*. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 673-682.
- Zhang, H., Lee, K. and Kim, D. (2022). Customer experience in airports: A driver of tourism growth. *International Journal of Hospitality Management*, 95, 102938.
- Zupic, I. and Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.
DOI: [10.1177/1094428114562629](https://doi.org/10.1177/1094428114562629)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Özlem ŞAHİNOĞLU

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri / Yılı :

E-Posta :

ORCID Numarası :

Eğitim Bilgileri:

2012, Anadolu Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü

